

คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

สารนิพนธ์
ของ
ณัฐธิดา ศรีพิมลปาณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

ตุลาคม 2551

คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

สารนิพนธ์
ของ
ณัฐธินิชา ศรีพิมลปาณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

ตุลาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

บทคัดย่อ
ของ
ณัฏฐธิดา ศรีพิมลปาณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

ตุลาคม 2551

ณัฐธินิศา ศรีพิมลปานิ. (2551). *คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร ประเสริฐสุข

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย (1) เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (2) เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือพัฒนาความรับผิดชอบ และ(3) เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภوتاมะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 92 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.70 และคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาประสิทธิภาพคู่มือตามเกณฑ์ 60/60 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพ E_1/ E_2 ของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีประสิทธิภาพของคู่มือ อยู่ระหว่าง 67.54 – 78.86
2. ความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนมีความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนมีความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนมีความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A HANDBOOK FOR RESPONSIBILITY OF SECOND LEVEL- PRIMARY
EDUCATION STUDENTS

AN ABSTRACT
BY
NUTTANICHA SRIPIMOLPANEE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

October 2008

Nuttanicha Sripimolpanee. (2008). *A Handbook For Responsibility of The Second Level-Primary Education Students*. Master's Project, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assist.Prof.Dr. Totsaporn Praseartsook.

This research is aimed at (1) building a handbook for responsibility of the second level-primary education students, (2) to find efficiency of tools used in developing responsibility for the second level-primary education students and (3) on comparing responsibility behaviors of students, before and after using a handbook. 92 students at the primary education, grade 4 – 6, were sampling in this research. These enrollments in Banthamaka School in Amphur Thamaka, Kanchanaburi province are spread in several classes. The pupils are in the educational year of 2551, first semester. A random sampling of a one classroom per grade was conducted. Tools used in this research are The Second Level-Primary Responsibility measurement, which reliability measured at .70 and A Handbook for Responsibility of The Second Level-Primary Education Students. The efficiency of each activity of the handbook was analyzed by E1/E2 (60/60). Statistics used in analyzing data are standard deviation, mean, T- test's Dependent Samples.

The result of the research found that :

1) efficiency of tools used in developing responsibility for the second level-primary education students were between 67.54 – 78.86.

2) before and after using A Handbook For Responsibility of The Second Level-Primary Education Students in grade 4 have changed their responsibility behaviors indicated that significant differences at .05

3) before and after using A Handbook For Responsibility of The Second Level-Primary Education Students in grade 5 have changed their responsibility behaviors indicated that significant differences at .05

4) before and after using A Handbook For Responsibility of The Second Level-Primary Education Students in grade 6 have changed their responsibility behaviors indicated that significant differences at .05

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของ ณิชฐณิชา
ศรีพิมลปาณี ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร ประเสริฐสุข)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุรักษา)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร ประเสริฐสุข)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ชูชีพ อ่อนโคกสูง)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์อินทร์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. งามาญ นัยพัฒน์)

วันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2550

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยคำแนะนำและช่วยเหลือ ตลอดจนตรวจแก้ไขอย่างดียิ่ง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร ประเสริฐสุข อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่เมตตาและให้โอกาสแก่ ผู้ทำวิจัยอย่างหาที่สุดมิได้ และ รองศาสตราจารย์ ชูชีพ อ่อนโคกสูง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ กรรมการพิจารณาเค้าโครงและกรรมการสอบปากเปล่า ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย และให้ความเมตตาให้โอกาสแก่ผู้ทำวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ นายอภิชาติ แก่นน้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่ามะกา อาจารย์ ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และขอขอบใจนักเรียนทุกคน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็น อย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวทุกคน ที่ให้กำลังใจและเป็นกำลังใจที่ดีใน การทำวิจัย จนสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแก่ คุณพ่อณรงค์ ศรีพิมลปาณี คุณแม่ประทุมพร ศรีพิมลปาณี ผู้ที่คอยให้ความรัก กำลังใจ แรงผลักดันอยู่เคียงข้าง ผู้ทำวิจัยมาตลอด คุณยายทองพัก กาญจนวิบูล คุรุ อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่คอยให้ กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ณัฐธิดา ศรีพิมลปาณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	3
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	3
ตัวแปรที่ศึกษา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
สมมติฐานในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม.....	11
ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม.....	11
ลักษณะและแหล่งกำเนิดของจริยธรรม.....	14
คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดกับนักเรียน.....	15
ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม.....	17
วิธีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม.....	17
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม.....	22
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ.....	23
ความหมายของความรับผิดชอบ.....	23
ประเภทของความรับผิดชอบ.....	25
ความสำคัญของความรับผิดชอบ.....	29
องค์ประกอบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2.....	30
การพัฒนา และปลูกฝังความรับผิดชอบ.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ.....	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	34
ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	34
หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	34
ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	35
บทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	35
บทบาทของผู้เรียน.....	36
เทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบ.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	45
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ.....	46
ความหมายของคู่มือ.....	46
ประเภทของคู่มือ.....	47
องค์ประกอบของคู่มือ.....	48
ลักษณะของคู่มือที่ดี.....	50
ความหมายของคู่มือพัฒนา.....	53
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ.....	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	55
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	55
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์สถิติ.....	75
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	82
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการ.....	82
สรุปผลการวิจัย.....	84
อภิปรายผล.....	85
ข้อเสนอแนะ.....	88
 บรรณานุกรม.....	89
 ภาคผนวก.....	98
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	235

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากร.....	56
2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	56
3 แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design.....	69
4 ค่าประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4(N = 27) แต่ละด้านจำนวน 4 ชุด และรวมทุกด้านจำนวน 1 ชุด.....	76
5 ญ่ฎฐำมบวชี่ วชี่ วฏฐัโว.ปย ญะ สทล๕นึ รชี่ วฏฐั พหยณ๒ฎฐภ๒ พุฬรฎฐฎฐพล์ ซา ฅ๗๖ (N = 30) พฏ ฝ“ย๗๖ย๑ 4 ณเ ฐ พ๗ซฆฝ“ย๗๖ย๑ 1 ณเ.....	77
6 ญ่ฎฐำมบวชี่ วชี่ วฏฐัโว.ปย ญะ สทล๕นึ รชี่ วฏฐั พหยณ๒ฎฐภ๒ พุฬรฎฐฎฐพล์ ซา ฅ๗๖ (N = 35) พฏ ฝ“ย๗๖ย๑ 4 ณเ ฐ พ๗ซฆฝ“ย๗๖ย๑ 1 ณเ.....	77
7 เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4ที่ได้จากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อ ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ	78
8 เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้จากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อก่อนและ หลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ.....	79
9 เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้จากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อก่อนและ หลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบต่อ.....	80
10 เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในทุกระดับชั้น ที่ได้จากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อ ก่อนและหลังการใช้คู่มือ พัฒนาความรับผิดชอบต่อ.....	81
11 แสดงการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ของ แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2.....	226
12 คำอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2.....	228
13 ค่าความยากง่ายเป็นรายชื่อของแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2.....	229

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 คะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	230
15 คะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.....	231
16 คะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.....	233

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากสถานการณ์และสภาพบ้านเมืองของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นหลักฐานที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่า การที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก แม้จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด แต่ความเจริญและการพัฒนานั้นก็มิได้เป็นไปอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นการพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ยังได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก ผลของความเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจ เป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาแหล่งอบายมุขแหล่งเร่ร่อนย์ โสเภณี เด็ก การใช้แรงงานและละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม มลภาวะ ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาสุขภาพ ทั้งทางกายและทางจิต เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นผลพวงของการพัฒนาทางวัตถุอย่างขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจทั้งสิ้น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม โดยเฉพาะการเสื่อมทรมของศีลธรรมจรรยา การสูญเสียคุณธรรมสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนของความดี-ความชั่ว ความถูก-ความผิด มีความประพฤติผิดนอกกรอบมากขึ้น มักถูกกล่าวหาว่าเป็นคนขาดจริยธรรมหรือไร้จริยธรรม (สุดาวรรณ เครือพานิช. 2535: 27)

จากสภาวะปัญหาต่างๆ สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา ยังอยู่บนพื้นฐานความไม่สมดุลของการพัฒนา เด็ก เยาวชน ประชาชนอยู่ในสภาวะที่น่าเป็นห่วง ขาดภูมิคุ้มกันและไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน ดูแล ส่งเสริมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ และเนื่องจากสภาพสังคมไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนด้านคุณธรรมและกระบวนการความถูกต้องซึ่งมีผลทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. 2542: 6)

ในการปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมนั้น สิ่งที่ต้องพัฒนาอันดับแรกคือความคิด เป็นการสร้างให้คิดแม้การสร้างนั้นจะต้องใช้ความอดทนและใช้เวลาก็ตามซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาของการจะเสริมแต่งให้ได้เด็กดี ๆ สักคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังในช่วงแรกของชีวิต คือ ช่วงสิบปีแรกเพราะเป็นช่วงแห่งการวางรากฐานทางจริยธรรมและจะฝังรากลึกยากแก่การเปลี่ยนแปลงในช่วงหลังๆ ด้วยเหตุนี้สถาบันการศึกษาในระดับอนุบาลและประถมศึกษาจะต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังจริยธรรมรองจากครอบครั้ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 5)

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้นจะต้องส่งเสริมกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพได้และในการพัฒนาคนให้บรรลุเป้าหมายทุกฝ่าย นับตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน จะต้องให้ความสำคัญส่งเสริมด้านจริยธรรมทัดเทียมกับความรู้ด้านวิชาการ ความรับผิดชอบ เน้นจริยธรรมที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้บรรลุจุดหมายดังกล่าว ในการจัดลำดับความสำคัญความรับผิดชอบจัดเป็นอันดับหนึ่งร่วมกับการ ฝึกตนเองและความขยันหมั่นเพียร (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526:3)

และในการดำรงชีวิตของคนเราก็มียุคสมัยแตกต่างกันไป ตามเพศ วัย และกาลเทศะ แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่จะต้องมีความคู่กันไปกับการทำบทบาทหน้าที่นั้น ๆ ก็คือ ความรับผิดชอบ ทุกวันนี้การที่สังคมเดือดร้อน วุ่นวายสาเหตุหนึ่งก็เกิดจากคนขาดความรับผิดชอบนั่นเอง ขาดความรับผิดชอบตั้งแต่ตัวเอง ครอบครัว การศึกษา หน้าที่การงาน และสังคมโดยรวมการปลูกฝังความรับผิดชอบจึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่าย ควรช่วยกันรณรงค์ ความรับผิดชอบจึงมีความสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังให้แก่เด็ก เพราะความรับผิดชอบเป็นเสมือนรากฐานที่สำคัญที่จะทำให้กิจการต่างสำเร็จ ลุล่วงช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นและสงบสุข (จรรยา สุวรรณทัตและดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2512: 24)

ความรับผิดชอบจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ โดยจะต้องเน้นให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความรับผิดชอบ ความสำคัญของความรับผิดชอบ และมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติความรับผิดชอบด้วยความเต็มใจและตั้งใจ มีความรับผิดชอบทั้งความคิด คำพูด การกระทำ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนถึงประโยชน์โดยรวม และผู้ที่มีความรับผิดชอบควรจะต้องเป็นผู้ที่มีสำนึกรับรู้ด้วยตัวเอง ไม่โทษผู้อื่นสิ่งอื่นที่อยู่รอบตัวเรา รู้คุณค่า ค้นหาศักยภาพจากตัวเอง มีสิ่งใดผิดพลาดเกิดขึ้น ให้เริ่มต้นปรับปรุงแก้ไขจากตัวเอง ไม่ป้องกันตัวเองโดยโทษสิ่งอื่นรอบตัว และการปลูกฝังความรับผิดชอบควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กมาเรื่อยๆ จนกระทั่งโตเป็นผู้ใหญ่ จนบ่มเพาะให้เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ของบุคคล อาทิ เช่น ฝึกให้เด็กรับผิดชอบในการทำงานบ้านช่วยเหลือพ่อแม่ รับผิดชอบต่อการเรียน สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้เด็กมีการพัฒนาความรับผิดชอบยิ่งๆขึ้นไป ความรับผิดชอบจึงเป็นคุณธรรมหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้เกิดกับทุกคน (กรมการศาสนา. 2525: 2)

ด้วยเหตุดังกล่าวคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบจึงเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติได้ จึงควรปลูกฝังตั้งแต่ในวัยเยาว์โดยนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 เป็นเด็กที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมแก่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และควรปลูกฝังจริยธรรมรองจากครอบครัว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 5) เพื่อที่จะให้เด็กเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อที่จะใช้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
3. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ความสำคัญของการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ได้เลือกใช้อย่างเหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชายหญิงอายุ 10-12 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนบ้านท่ามะกา อ.ท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 280 คน

1. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 87 คน
2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 90 คน
3. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 103 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายหญิง อายุ 10-12 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 92 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ชั้นเป็นเกณฑ์

1. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 27 คน
2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 30 คน
3. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 35 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่ และปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดองค์ประกอบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เป็น 4 องค์ประกอบได้แก่

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการทำงานด้วยความตั้งใจเพื่อให้หน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเพียรพยายาม

2. การตรงต่อเวลา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานใดๆให้สำเร็จตรงกับเวลาที่กำหนด ได้แก่ ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลา การเข้าชั้นเรียนตรงเวลา

3. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ได้แก่ ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ของห้อง และตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน

4. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่นในการกระทำหรือการปฏิบัติงานใดๆ สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ได้แก่ ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

2. คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หมายถึง แบบการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งประกอบด้วย

2.1 วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

2.1.1 เพื่อปลูกฝังและเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2.1.2 เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นในด้านความรับผิดชอบ โดยผสมผสานความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเข้าด้วยกัน

2.1.3 เพื่อให้เด็กสามารถนำความรู้ต่างๆ ด้านความรับผิดชอบไปใช้ในการพัฒนาตนเองในชีวิตประจำวัน

2.2 แนวทางการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก มาใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ กาอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ และ เกม

2.2.1 การอภิปรายกลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็นในสถานการณ์ที่กำหนดในด้านการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อให้นักเรียนพิจารณาข้อตกลงที่จะแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ ด้วยหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนา พูดคุย กับนักเรียนเกี่ยวกับการอภิปรายกลุ่ม วัตถุประสงค์ของการอภิปรายกลุ่ม โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา ได้ตอบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความ เข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกฎ กติกา และแนวปฏิบัติต่างๆ ในการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนทุกคนทราบและเข้าใจตรงกัน เพื่อให้นักเรียนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง จากนั้นจึงให้นักเรียนทุกคนลงมือปฏิบัติจริงตามกิจกรรมที่กำหนด

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้

ผู้วิจัยและนักเรียนทุกคนช่วยกันสรุปโดยการอภิปราย และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อาจดึงมาจากประสบการณ์โดยตรงของนักเรียนเอง หรือจากสิ่งที่ได้รับในกิจกรรม แล้วหาข้อสรุปให้เป็นหลักการของตนเอง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

การประเมินผลทำเป็น 2 ส่วน คือ ประเมินผลจากใบงานในท้ายกิจกรรม โดยระบุองค์ประกอบความรับผิดชอบด้านที่ต้องการจะวัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ส่วนที่สองคือ ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินผลนักเรียนจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการร่วมทำกิจกรรม

2.2.2 กรณีตัวอย่าง หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยนำเอากรณีเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงหรือมีส่วนใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันมาปรับในส่วนของตัวบุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แล้วเสนอเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษาโดยตั้งประเด็นปัญหาให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นการเสริมสร้างให้นักเรียนมีพัฒนาการและทักษะในเรื่องการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การให้เหตุผลและมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน ถึงเหตุการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ

เสนอกรณีตัวอย่างพร้อมทั้งตั้งคำถามและประเด็นเพื่อให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้

ให้นักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันและผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

การประเมินผลทำเป็น 2 ส่วน คือ ประเมินผลจากใบงานในทำกิจกรรม โดยระบุงค์ประกอบความรับผิดชอบด้านที่ต้องการจะวัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ส่วนที่สองคือ ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินผลนักเรียนจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการร่วมทำกิจกรรม

2.2.3 บทบาทสมมติ หมายถึง กิจกรรมการแสดงออกของนักเรียน ตามบทบาทในสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นด้านการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้นักเรียนแสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น โดยไม่มีการฝึกซ้อมมาก่อนและถือเอาการแสดงออกทั้งความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปราย โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่1 ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ให้ชัดเจนในการแสดงบทบาทสมมติ

ขั้นที่2 ขั้นแสดง

1. ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ในการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนทราบและเข้าใจตรงกัน เพื่อให้ นักเรียนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันจัดฉากเพื่อให้การแสดงบทบาทสมมติใกล้เคียงกับความเป็นจริง
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดง ซึ่งจะมีการผลัดเปลี่ยนผู้แสดงให้แสดงครบทุกคน เพื่อให้มีประสบการณ์ในการแสดงแต่ละครั้ง
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง
5. ก่อนเริ่มแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้นวิตกกังวล
6. ผู้วิจัยให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทที่ตนได้รับ

ขั้นที่3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทการแสดงของผู้แสดงของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร โดยไม่มุ่งเน้นว่าใครแสดงดีหรือไม่ดี แต่จะมุ่งเน้นว่าการแสดงครั้งนี้มีประโยชน์กับนักเรียนมากน้อยเพียงใด

ขั้นที่4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้ว กลุ่ม อาจจะเสนอความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา หรือตัดสินใจ หรือหากการแสดงครั้งแรกยังไม่ได้เป็นผลที่น่าพอใจ ผู้วิจัยอาจให้มีการแสดงซ้ำ หรือ เพิ่มเติมเพื่อดูผลอีกครั้งหนึ่ง หากการแสดงใหม่นี้ไม่จำเป็นผู้วิจัยสามารถข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สรุปข้อคิดและประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดงบทบาทสมมติ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผล

การประเมินผลทำเป็น 2 ส่วน คือ ประเมินผลจากใบงานในท้ายกิจกรรม โดยระบอบองค์ประกอบความรับผิดชอบด้านที่ต้องการจะวัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ส่วนที่สองคือ ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินผลนักเรียนจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการร่วมทำกิจกรรม

2.2.4. เกม หมายถึง กิจกรรมการเล่น ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถเฉพาะตน ในการแข่งขันเพื่อให้ได้ชัยชนะ โดยปฏิบัติตามกฎ กติกา และข้อตกลงของเกม

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนา พูดคุย กับนักเรียนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของเกม วิธีการเล่นเกม โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา ได้ตอบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกฎ กติกา และแนวปฏิบัติต่างๆ ในการเล่นเกม เพื่อให้นักเรียนทุกคนทราบและเข้าใจตรงกัน เพื่อให้นักเรียนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง จากนั้นจึงให้นักเรียนทุกคนลงมือปฏิบัติเล่นเกมตามกติกาที่กำหนด

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้

ผู้วิจัยและนักเรียนทุกคนช่วยกันสรุปโดยการอภิปราย และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อาจดึงมาจากการสนทนาโดยตรงของนักเรียนเอง หรือจากสิ่งที่ได้จากการเล่นเกม แล้วหาข้อสรุปให้เป็นหลักการของตนเอง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

การประเมินผลทำเป็น 2 ส่วน คือ ประเมินผลจากใบงานในท้ายกิจกรรม โดยระบอบองค์ประกอบความรับผิดชอบด้านที่ต้องการจะวัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ส่วนที่สองคือ ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินผลนักเรียนจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการร่วมทำกิจกรรม

2.3 ข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรม หมายถึง แนวทางการปฏิบัติตนสำหรับ

ครูและนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบเพื่อให้ผลลัพธ์จากการดำเนินกิจกรรมมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งทั้งครูและนักเรียนมีข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรม ได้แก่

2.3.1 ข้อควรปฏิบัติสำหรับครูในการจัดกิจกรรม

- 2.3.1.1 เตรียมอุปกรณ์ ศึกษาเนื้อหา วิธีดำเนินกิจกรรมและเทคนิคต่าง ๆ ทุกครั้งก่อนจัดกิจกรรม
- 2.3.1.2 ให้นักเรียนทุกคนได้รับทราบข้อควรปฏิบัติในการร่วม กิจกรรม
- 2.3.1.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นก่อน แล้วจึงแสดงความคิดเห็นตาม หรือแสดงความคิดเห็นในกรณีไม่เห็นด้วยพร้อมเหตุผลประกอบ
- 2.3.1.4 ไม่ด่วนตัดสินคำตอบของนักเรียนว่าถูกหรือผิด แต่พยายามให้แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลของเขา
- 2.3.1.5 ใช้อารมณ์ขัน หรือแสดงท่าทีด้วยการยิ้มแย้ม แจ่มใส เป็นมิตร ทั้งคำพูด น้ำเสียงและท่าทาง
- 2.3.1.6 สังเกตและบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของ นักเรียนในกลุ่มขณะจัดกิจกรรม ทั้งพฤติกรรมที่ แสดงออกและความรู้สึก
- 2.3.1.7 ฟังและสะท้อนความรู้สึกและเรื่องราว (ความคิด) ของคำตอบของนักเรียนแต่ละคน
- 2.3.1.8 ใช้คำพูดกระตุ้นให้นักเรียนคิด เพื่อแก้ปัญหาและหา คำตอบด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล
- 2.3.1.9 ถ้านักเรียนค้นหาคำตอบไม่ได้ หรือแก้ปัญหาบางอย่างไม่ได้ ครูอาจยกตัวอย่างคำตอบของตนนำทางได้
- 2.3.1.10 กล่าวแสดงความรู้สึกชื่นชมพร้อมทั้งเหตุผล เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.3.2 ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักเรียนในการร่วมกิจกรรม

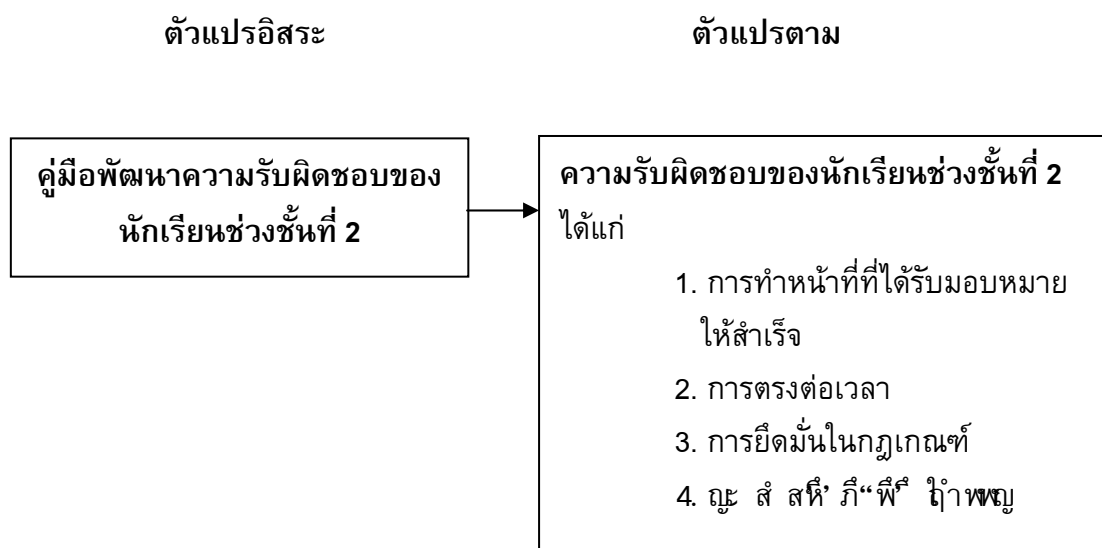
- 2.3.2.1 นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
- 2.3.2.2 นักเรียนสามารถพูดได้ครั้งละ 1 คน
- 2.3.2.3 ขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็น ถ้านักเรียนจะแสดงความคิดเห็นในทางตรงกันข้ามต้องให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นเสร็จเสียก่อน
- 2.3.2.4 นักเรียนไม่ใช้คำพูดดูถูกซึ่งกันและกัน และรู้จักแสดงความรู้สึกชื่นชมกันและกัน
- 2.3.2.5 นักเรียนไม่ใช้คำพูดดูถูกตนเอง และรู้จักแสดงความรู้สึก ชื่นชมตนเองเมื่อแสดงพฤติกรรมหรือวาจาที่ถูกต้องเหมาะสม
- 2.3.2.6 นักเรียนไม่พูดสอดแทรก ขัดจังหวะ ขณะที่เพื่อนพูดหรือแสดงความคิดเห็นยังไม่เสร็จ
- 2.3.2.7 นักเรียนไม่วิพากษ์วิจารณ์คำตอบของเพื่อน ๆ
- 2.3.2.8 นักเรียนแสดงออกด้วยความจริงใจ

2.4 การประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยประเมินผลการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นหลักของพฤติกรรมเป้าหมาย จากการตอบคำถาม การสังเกตจากการแสดงพฤติกรรม และความรู้สึกของนักเรียน รวมทั้งติดตามการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จากการสัมภาษณ์ นักเรียน เพื่อน ครูผู้สอนหรือผู้ปกครอง และประเมินผลจากการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดก่อนและหลังการทำกิจกรรม รวมทั้งการประเมินผลโดยให้นักเรียนทำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

3. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หมายถึง นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ของโรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภوتاมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 อยู่ในเกณฑ์ 60/60
2. ก่อนและหลังการใช้คู่มือในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความรับผิดชอบต่อแตกต่างกัน
3. ก่อนและหลังการใช้คู่มือในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรับผิดชอบต่อแตกต่างกัน
4. ก่อนและหลังการใช้คู่มือในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรับผิดชอบต่อแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม

- 1.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม
- 1.2 ลักษณะและแหล่งกำเนิดของจริยธรรม
- 1.3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดกับนักเรียน
- 1.4 ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม
- 1.5 วิธีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม
- 1.6 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
- 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

- 2.1 ความหมายของความรับผิดชอบ
- 2.2 ประเภทของความรับผิดชอบ
- 2.3 ความสำคัญของความรับผิดชอบ
- 2.4 องค์ประกอบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
- 2.5 การพัฒนาและปลูกฝังความรับผิดชอบ
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- 3.1 ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.2 หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.3 ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.4 บทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.5 บทบาทของผู้เรียน
- 3.6 เทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบ
- 3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ

- 4.1 ความหมายของคู่มือ
- 4.2 ประเภทของคู่มือ
- 4.3 องค์ประกอบของคู่มือ
- 4.4 ลักษณะของคู่มือที่ดี

4.5 ความหมายของคู่มือพัฒนา

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน บางคนก็ใช้ควบคู่กันไป จนหลาย ๆ คนเข้าใจว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน เช่น เข้าใจว่า คนที่มีคุณธรรมสูง ก็คือคนที่มีจริยธรรมสูง แต่ความเป็นจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น คนที่มีคุณธรรมสูง อาจจะมีจริยธรรมต่ำก็ได้ คำสองคำนี้จึงใช้แทนกันไม่ได้ จากคำกล่าวดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งนักปรัชญา นักการศึกษา นักจิตวิทยา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

1.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

ความหมายของคุณธรรม

นักปรัชญาชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของคุณธรรม ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Virtue ไว้เช่น

ไตตัส (Titus. 1936 : 200) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นลักษณะนิสัยที่ดีของอุปนิสัย เป็นคุณภาพหรือนิสัยของมนุษย์ซึ่งคนทั่วไปชมเชยและเห็นคุณค่า เป็นการจัดระเบียบจนเป็นนิสัยของแรงกระตุ้นทางจิตใจ เป็นเจตคติ หรือรูปแบบแสดงออกซึ่งคุณค่า ความดีทางศีลธรรม

กู๊ด (Good. 1973 : 641) และพจนานุกรมของลองแมน (Longman Dictionary of Contemporary English. 1978 :1226) ซึ่งให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ ที่สอดคล้องกันคือ

1. คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน

2. คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

ส่วนนักปรัชญา นักการศึกษา และนักการศาสนาในประเทศไทย ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้เช่นเดียวกัน ดังที่

พระพุทฺธทาสภิกขุ (2535) ได้ให้คำอธิบายไว้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ดังนี้ คำว่า “คุณ” หมายถึง ค่าที่มีอยู่ในแต่ละสิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ทำให้จิตใจยินดีก็เรียกว่า “คุณ” ทำให้จิตใจยินร้ายก็เรียกว่า “คุณ” ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ผู้มีจิตหลุดพ้นแล้วด้วยประการทั้งปวงจะอยู่เหนือความหมายของคำคำนี้

ส่วนคำว่า “ธรรม” มีความหมาย 4 อย่างคือ

1. ธรรมะ คือ ธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องเกี่ยวข้อง
2. ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องเรียนรู้
3. ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

4. ธรรมะ คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น เรามีหน้าที่จะต้องมีหรือใช้มันอย่างถูกต้อง

พระราชวรมณี (2528 : 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงามสภาพที่เกื้อกูล

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526 : 9) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี ของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดี หรือพฤติกรรมที่ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักเด็กและรักเพื่อนมนุษย์ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

มลิวลย์ บำรุงการ (2531 : 11) สรุปไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมนุษย์ โดยผ่านประสบการณ์จากการได้สัมผัส ซึ่งแสดงออกมาจากการกระทำทางกาย วาจาและใจ ของแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่น เป็นผลในการประพฤติดีและคิดในทางที่ถูกต้องดีงาม

ยนต์ ชุ่มจิต (2531 : 139) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นความดี ความถูกต้อง ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นหรือทั้งตนเองและผู้อื่น

เจริญ ไวรวัจนกุล (2531 : 144) อธิบายว่า คุณธรรม คือ มโนธรรม อันเป็นสำนักแห่งความดีเกิดจากการไตร่ตรองด้วยเหตุผล จนสามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดงาม แล้วมุ่งมั่นอยู่กับสิ่งดีงามจนเคยชิน เป็นคนที่มีคุณธรรมเป็นกิจนิสัย และลักษณะนิสัย

ลัดดา เสนาวงษ์ (2532 : 59) ได้ให้ความหมาย ของคุณธรรมว่า คือ ความดีงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย

วิไลวรรณ ชินพงษ์ (2539 : 9) สรุปไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติที่เกี่ยวกับคุณงามความดี ที่เกิดจากการกระทำของบุคคล ที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดีและเป็นพฤติกรรมที่ยอมรับของสังคม

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว ความหมายของคุณธรรมตามทัศนะของบุคคลต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ซึ่งเกิดจากการศึกษา การปฏิบัติ ฝึกอบรม การกระทำ จนเคยชินเกิดเป็นลักษณะนิสัย เป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

ความหมายของจริยธรรม

ส่วนคำว่า “จริยธรรม” นั้นมีนักการศึกษานักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้มากมาย ซึ่งจะกล่าวถึงพอสังเขปดังนี้

นักปรัชญาและจิตวิทยาชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของจริยธรรม ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Morality ไว้ เช่น

บราวน์ (Brown. 1968 : 411-414) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ ระบบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976 : 4-5) กล่าวว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเอาการกระจายสิทธิหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึง กฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไป แต่เป็น กฎเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ไม่มีการขัดแย้งในอุดมคติ ดังนั้น พันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

ลองแมน (Lonngman Dictionary of Contemporary. 1978 : 214) ให้ความหมายของ คำว่า จริยธรรมว่าเป็นความถูกต้อง หรือ ความบริสุทธิ์ของพฤติกรรมของการกระทำสิ่งหนึ่ง ๆ

ส่วนนักปรัชญา นักการศึกษา และนักการศาสนาในประเทศไทย ได้ให้ความหมาย ของจริยธรรมไว้เช่นเดียวกัน ดังที่

พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต) (2528 : 7) ได้ให้ความหมายจริยธรรมว่า หมายถึง มรรค คือ วิธีปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่า ไตรสิกขา คือ การศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา จริยธรรม หรือ พรหมจรรย์ และไตรสิกขา ทั้งหมด นี้เป็นทางปฏิบัติ เพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต

พระเทพเวที (อ๋างถึงใน สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2544) ได้ให้ความหมายว่า คำว่า จริยธรรม คือ มรรคหรือมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งหมายถึงระบบจริยธรรมระบบความประพฤติปฏิบัติ หลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรือหลักการครองชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ของมนุษย์ที่จะ นำไปสู่จุดหมายคือความดับทุกข์หรือความสุดสิ้นปัญหาอยู่อย่างเป็นอิสระไร้ทุกข์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526 : 5) ข้อสรุปจากการสัมมนา ได้ให้ ความหมายจริยธรรม คือ แนวทางความประพฤติและการปฏิบัติ เพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิต อัน ทรงคุณค่าพึงประสงค์

สุวรรณา วชิรปราการสกุล (2533 : 11) สรุปจริยธรรมว่า หมายถึงแนวทางในการ ปฏิบัติ อันเป็นลักษณะที่สังคมต้องการ และประเมินแล้วว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้ง ผู้กระทำก็จะได้รับความพึงพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ เสวก สุประเสริฐ (2529 : 15) ประองชน พลูสวัสดิ์ (2531 : 11) สุขะษฐ์ คำนุชนารถ (2533 :12)

ปรียาพร วงศ์อนันตรโรจน์ (2546) ให้ความหมาย จริยธรรม ว่า

1. เป็นสาขาหนึ่งของวัฒนธรรม
2. เป็นหลักประพฤติปฏิบัติ ที่ถูกประเมินและยอมรับกันในแต่ละสังคมว่า เป็นสิ่ง ที่ถูกต้อง ยุติธรรม เป็นสัจจะและเหมาะสม
3. ผู้ปฏิบัติสามารถบรรลุถึงสภาพชีวิตที่มีคุณค่า อันพึงประสงค์ของตนและสังคม อื่น ๆ

ประกาศรี สีหอำไพ (2535) กล่าวว่า จริยธรรมมาจากภาษากรีกว่า Ethos แปลว่า ลักษณะนิสัยที่สามารถตัดสินคุณค่าได้ตามความหมายของความดี ความงามและความสุขและ

จริยธรรม มีความหมายถึงความประพฤติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยใช้จริยศาสตร์ศึกษา พฤติกรรมด้านคุณค่าสามารถวิเคราะห์ค่านิยมที่เป็นคู่กัน (Dichotomy) สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใด ดี ควรกระทำ และสิ่งใดชั่ว ควรละเว้นทำให้ตัดสินคุณค่าของการปฏิบัติตนในแนวทางที่พึงงามได้ตามความดีระดับต่าง ๆ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว ความหมายของจริยธรรมในทัศนะของบุคคลต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ควรปฏิบัติ ที่ดีงาม ที่ควรกระทำเพื่อความสงบสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.2 ลักษณะและแหล่งกำเนิดของจริยธรรม

1.2.1 ลักษณะทางจริยธรรม

ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมได้มีผู้กล่าวถึงในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้

บราวน์ (Brown. 1968) แบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้
2. ด้านความรู้สึก
3. ด้านความประพฤติปฏิบัติ

ดวงเดือน พันธุมาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ (2520 : 4 – 6) ได้เสนอลักษณะจริยธรรมของบุคคลว่า ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 4 ส่วน คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ว่าการกระทำสิ่งใดดีควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำ ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับอายุและระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญา ความรู้เชิงจริยธรรมสามารถเรียนรู้ โดยเฉพาะในช่วงอายุ 2 – 10 ปี จะได้รับการปลูกฝังมากเป็นพิเศษ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องของการเรียนรู้เนื้อหาของจริยธรรมนั่นเอง

2. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ทางจริยธรรมว่าชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนใหญ่ จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ๆ และสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ แม่นยำกว่าความรู้เชิงจริยธรรม ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำ พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรม แบ่งเป็น 2 จำพวก

จำพวกแรก การกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุน เช่นการให้ทานช่วยเหลือ

ผู้อื่น

จำพวกที่สอง พฤติกรรมเป็นสถานการณ์ที่ยั่วให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์ เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ เช่น การโกงสิ่งของ เงินทอง คะแนน ลักขโมย เป็นต้น

กรมวิชาการ (2523 : 3) แบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ คือ ความเข้าใจในเหตุผลและสามารถแยกแยะตัดสินว่าอะไรถูกต้องได้ด้วยการคิด
2. ทางด้านอารมณ์ คือ ความพอใจ ศรัทธาเลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมา เป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. ด้านพฤติกรรมแสดงออก คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำ จะถูกหรือผิดเชื่อว่าได้รับอิทธิพลจากความรู้และด้านอารมณ์ และบางส่วนขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้น

1.2.2 แหล่งกำเนิดของจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2520 : 6 – 11) ได้กล่าวถึงแหล่งกำเนิดของจริยธรรมของบุคคล มีต้นเหตุมาจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม บุคคลที่เกิดมาในสังคม จะเรียนรู้และยอมรับจริยธรรมประเพณีในสังคมของตน ซึ่งแตกต่างจากจริยธรรมประเพณีของสังคมอื่น ไม่มากนักน้อย สังคมเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญของจริยธรรมของบุคคล รากฐานทางจริยธรรมจะเริ่มก่อตัวตั้งแต่แรกเกิดในช่วงต้นของชีวิต เด็กจะได้รับการปลูกฝังจริยธรรมมากกว่าในช่วงอื่น ๆ ของชีวิต โดยเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลอื่นที่ละน้อย กลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กมากที่สุด คือ สมาชิกในครอบครัว รองลงมาคือโรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถม นอกจากนี้ สื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งมีส่วนในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็ก เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นตั้งใจที่จะสั่งสอนสิ่งนั้น หรือไม่ตั้งใจสั่งสอนก็ตามส่วนมากแล้วเด็ก จะเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่ได้ตั้งใจจะสั่งสอน และเด็กยังเลียนแบบลักษณะพฤติกรรมของผู้ใหญ่ การเลียนแบบลักษณะและการกระทำของบุคคลอื่นเป็นบ่อเกิดของการยอมรับทั้งลักษณะดีและลักษณะไม่ดีจากบุคคลอื่นได้ง่าย และเกิดอย่างกว้างขวางในสถานการณ์ทั่วไป ตั้งแต่เลียนแบบบิดามารดาของตน ไปจนถึงวัยรุ่นเลียนแบบดาราภาพยนตร์ การเลียนแบบมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากบทบาทของสื่อมวลชนในการปลูกฝังจริยธรรมในโลกปัจจุบัน

1.3 คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

ชาเลื่อง วุฒิจันทร์. (2524 : 28-31) ได้กล่าวถึง จริยธรรมในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีจุดมุ่งหมายในเกิดผลแก่ผู้เรียน ดังนี้

1. มีคุณสมบัติที่ต้องการเน้น เช่น ความเสียสละ ความมีวินัยในตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน การรู้จักคิดวิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ฯลฯ

2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น มีสุขนิสัยส่วนตัวและส่วนรวม ทั้งทางกายและจิตใจ รู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน มีความรู้และทักษะในการหา การใช้และ ออมทรัพย์ ฯลฯ

3. มีชีวิตที่สงบสุข เช่น รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อมและวิทยาการใหม่ ๆ เข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ และนำหลักธรรม มาใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ

4. เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ เช่น เชื่อมมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้คุณค่า ชื่นชมและรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ ฯลฯ

กิริติ บุญเจือ (2538 :99) ได้กล่าวถึงจรรยาบรรณของ นักเรียน ดังนี้

1. พึงหาโอกาสเรียนรู้ให้เข้าใจวิธีการใช้เหตุผลและขอบเขตของเหตุผลโดยเร็ว ที่สุดตามวัยและระดับการศึกษา

2. พึงยอมรับทุกอย่างด้วยเหตุผล พึงรับพิจารณาความคิดทุกอย่างที่มีเหตุผล ด้วยความเคารพแม้ตนเองจะยังไม่เห็นด้วยกับเหตุผลนั้น

3. พึงเคารพความคิดที่มีเหตุผลของตนเองและผู้อื่น ในทางปฏิบัติ พึงหาทาง ประนีประนอมความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อหาทางสายกลางซึ่งทุกฝ่ายจะได้บ้าง เสียสละบ้าง

4. พึงถือว่าการศึกษเล่าเรียน มิใช่การกอบโกยหาวิธีได้เปรียบ เสียเปรียบคนอื่น ในสังคม แต่การศึกษา คือ การสร้างบุคลิกภาพ จึงไม่พึงแข่งขันและกีดกันซึ่งกันและกัน

5. พึงถือว่าชีวิตในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจริง ไม่ใช่ชีวิตชั่วคราว เหมือนในรถโดยสารหรือเรือโดยสาร

6. พึงสร้างสังคมในสถานศึกษาให้เป็นสังคมในอุดมการณ์ ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ได้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ

7. พึงมีความสุจริตในการทำงานที่ครูอาจารย์มอบหมายในการศึกษา เช่น การบ้าน ทำแบบฝึกหัด การทำรายงานในเรื่องต่าง ๆ และในการสอบ

8. พึงถือว่าเกียรติย่อมอยู่เหนือผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น

9. พึงฝึกน้ำใจนักกีฬาในการแข่งขันทุกประเภท

10. พึงให้เกียรติครูอาจารย์ และเพื่อนเสมอ

11. พึงถือว่าสิทธิจะต้องและเปลี่ยนกับหน้าที่และความรับผิดชอบเสมอ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดกับ นักเรียนได้ว่า ผู้เรียนจะต้อง มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ใฝ่เรียนใฝ่รู้ ควบคุมตนเองได้ เคารพความคิดเห็นและสิทธิผู้อื่น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

1.4 ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม

เป็นที่ยอมรับกันว่า ในชีวิตประจำวันของคนเราจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ต้อง ขบคิด ต้องตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา ปัญหาบางอย่างง่ายต่อการตัดสินใจ ไม่ต้องใช้ความคิดหรือใช้เวลามากนัก แต่บางปัญหามีความยุ่งยากซับซ้อนต้องใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่าง รอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจ บุคคลที่พิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผลจะสามารถเป็นเหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจ หรืออยู่เบื้องหลังการตัดสินใจที่จะกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมต่างๆ เมื่อบุคคลได้ให้เหตุผลเราสามารถวินิจฉัยดีความได้ว่าเป็นเห็นผลขึ้นไหนตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ฉะนั้นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นย่อมเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่นๆ และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.5 วิธีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 63-67) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมไว้ดังนี้

1. การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีการฝึกฝนเด็กโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นต่ำให้สามารถใช้หลักเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงขึ้นไปนั้นเริ่มจากการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเล็กตามทฤษฎีของเพียเจท์ นักจิตวิทยาได้ใช้วิธีการให้เหตุผลที่เหนือกว่าที่เด็กใช้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ความรู้ขั้นสูงขึ้นกว่าขั้นที่ตนมีอยู่ เมื่อเด็กได้รับเหตุผลใหม่ เด็กจะนำไปใช้เปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมของตน ซึ่งการเปรียบเทียบนี้เด็กจะเกิดความรู้ที่ขัดแย้งกัน หรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิด ความไม่สมดุลนี้จะเป็เครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดมีการปรับปรุง โครงสร้างทางความคิดของตน เพื่อให้เกิดความสมดุลขึ้นใหม่ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นของตนได้

2. การอบรมทางศาสนา ประเพณีของผู้นับถือศาสนาพุทธได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะเพศชายมีโอกาสเข้ารับการอบรมพุทธศาสนา โดยการบวชเป็นสามเณรและภิกษุ ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันตามสะดวก แต่ที่ปฏิบัติกันมาก คือ ใช้เวลาประมาณ 3 เดือนในระยะเข้าพรรษา คือ ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคมของทุกปี การได้บวชเรียนนี้ใน วัฒนธรรมไทยถือว่าการเตรียมบุคคลให้พร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่สามารถรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ครอบครัว และประเทศชาติ ผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้วสังคมถือว่าเป็นผู้ที่มีความเปลี่ยนแปลงทางจิตลักษณะ และพฤติกรรมไปในทางที่ลดความเห็นแก่ตัว และเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง เห็นแก่ส่วนรวม เห็นแก่มนุษยชาติ นอกจากนั้นผู้ที่ผ่านการบวชเรียนแล้ว ยังควรเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ในรสนพระธรรมมากกว่าผู้ที่ไม่มีโอกาสใกล้ชิดกับศาสนาอีกด้วย

3. การใช้บทบาทสมมติ วิธีการนี้เกิดจากการเข้าใจที่ว่า การที่คนเราจะเข้าใจผู้อื่นได้ดีนั้น ต้องให้เขาได้มีโอกาสสวมบทบาทอื่นๆ นอกเหนือไปจากที่ตนเป็นอยู่ ซึ่งคอลลินท์ (Collins) กล่าวว่า วิธีเดียวที่จะทำให้คนได้คิดหรือรู้สึกแตกต่างไปจากที่เขาเป็นอยู่ได้คือ ให้เขาได้แสดงออกในบทบาทที่ต่างไปจากเดิม และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม โคลเบอร์ก ได้กล่าวว่า การสวมบทบาทนั้น ได้แก่ การรับเอาทัศนคติของคนอื่น การรับรู้ในความคิดและความรู้สึกของคนอื่น

การนำตนเองไปอยู่ในฐานะของคนอื่นด้วย กระบวนการดังกล่าวจะทำให้มีความคิดกว้างขวาง และเกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง

4. การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม การแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของเด็กนั้น อาจทำได้โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย เพื่อนนับว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก สารสำคัญของทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ได้เน้นที่ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนแบบเสมอภาค (Equalitarian Peer Interaction) ว่าเป็นแหล่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความรู้และระดับจริยธรรม โดยโคลเบอร์เกอร์ได้ ยืนยันเช่นเดียวกัน โดยเขากล่าวว่า การปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนจะมีผลต่อระดับจริยธรรม เด็กที่ได้ร่วมสังคมจะมีความก้าวหน้ากว่าเด็กที่แยกเดี่ยวจากเพื่อน ทั้งนี้เพราะการที่เด็กมีโอกาส แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้โต้แย้งกันกับเพื่อน จะทำให้เขาได้รับความคิดเห็นและทัศนคติใหม่ๆ ต่างไปจากที่ตนมีอยู่ ถ้าเขาได้พิจารณาเปรียบเทียบกับความรู้เดิมที่เขา มีอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงได้เกิดแนวคิดที่จะให้กลุ่มเพื่อน และเหตุผลใหม่เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยในการฝึกฝนการใช้เหตุผล จริยธรรมแก่บุคคล โดยใช้กลุ่มเพื่อน เป็นสื่อเสนอความรู้และเหตุผลใหม่ให้ในระดับที่สูงกว่าที่บุคคลมีอยู่เดิม

5. การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่างๆ ให้ผู้ทดลองเห็นจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ถูกทดลองทำพฤติกรรมนั้นๆ ตามตัวแบบได้ การจัดตัวแบบให้นี้ก็เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ถูกทดลองวิธีหนึ่ง นอกเหนือจากการเขียนให้อ่านแบบวิธีแรกที่กำลังกล่าวมาแล้ว หรือการให้แสดงบทบาทเพื่อรับคำแนะนำจากเพื่อน หรือการให้เพื่อนแสดงความคิดที่เหมือนกันเป็นเอกฉันท์ อันจะทำให้ผู้ถูกทดลองคล้อยตามกลุ่มเพื่อนได้มาก การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีที่มีการศึกษาค้นคว้ามามากพอสมควร เพราะเป็นวิธีที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าจะเรียนรู้จากสังคมได้มากที่สุด และเป็นวิธีการเดียวที่เด็กอาจทำตามโดยไม่รู้สีกว่ากำลังถูกชักจูง ลักษณะของการเลียนแบบนี้ เป็นลักษณะหนึ่งที่เป็นไปตามทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม เป็นวิธีหนึ่งที่มนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ลักษณะของการเลียนแบบ (Imitation) กิติ การเทียบเคียง (Identification) กิติ ล้วนเป็นวิธีที่อาศัยตัวแบบ ลักษณะและความเหมาะสมของตัวแบบเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับวิธีนี้ เพราะตัวแบบจะต้องมีลักษณะดึงดูดและชักชวนให้ ผู้อื่นสังเกตเห็น เกิดความเชื่อถือและคล้อยตามได้ ตัวแบบที่มีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตามได้มาก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ และเพื่อน ลักษณะอีกประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเลียนแบบได้มากคือ ความเหมาะสมของตัวแบบ การเชื่อในเรื่องความรู้ความสามารถของตัวแบบในเรื่องที่เขาจะแสดงออกจะทำให้ผู้สังเกตคล้อยตามได้มาก ลักษณะภายในของผู้เลียนแบบเองก็เป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดการเลียนแบบได้เช่นกัน

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปวิธีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม ได้ดังนี้ คือ การใช้ การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น การอบรมทางศาสนา การใช้บทบาทสมมติ การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม การให้เลียนแบบจากตัวแบบ สามารถส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้นไปได้

1.6 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

1.6.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ขัตติยา กรรณสูต (ขัตติยา กรรณสูต; และคนอื่นๆ. 2547: 20-1) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ที่เชื่อว่า การบรรลุนิติภาวะเชิง จริยธรรมของบุคคลนั้นจะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด เนื่องจากเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะเหตุผลเชิงจริยธรรมมิใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองที่ว่า “ดี” หรือ “เลว” แต่จะเป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นไปเป็นลำดับ เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดคือ ขั้นที่หกของโคลเบอร์กตรงกับสิ่งที่นักปราชญ์ยอมรับว่าเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บริสุทธิ์ มิได้เจือ เหตุผลประเภทอื่นๆ เลย เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงจึงมีลักษณะเป็น เหตุผลสากลกว้างขวาง ไม่ขัดแย้ง และมีรากฐานจากความมีหลักการไม่เข้าข้างตนเองและเป็นอุดมคติ

โคลเบอร์ก ได้จำแนกพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ มี 6 ขั้น มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ไม่คำนึงถึงผู้อื่น ในระดับนี้บุคคลจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือตน ระดับนี้พบในเด็กอายุ 1-10 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นหลักการหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) บุคคลจะเลือกกระทำหรือไม่กระทำให้สิ่งใดเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย จะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่พิจารณาถึงความหมายในคุณค่าของมนุษย์ เช่น ไม่กล้ายกยอกทรัพย์เพราะกลัวถูกตำรวจจับ หรือไม่กล้าหนีเรียนเพราะกลัวถูกครูตักเตือน เป็นต้น ในขั้นนี้พบในเด็กอายุ 2-7 ปี

ขั้นที่ 2 ในหลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) เป็นขั้นที่บุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น ต้องการแลกเปลี่ยนจากสิ่งที่ตนกระทำ โดยมุ่งการตอบแทนทางกายและวัตถุมากกว่านามธรรม และไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม พบในเด็กที่มีอายุ 7-10 ปี

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยๆ ของตน เช่น ทำตามความคาดหวังของครอบครัว กลุ่ม เชื้อชาติ หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลจะเลียนแบบหรือคล้อยตามบุคคลในกลุ่มเพื่อปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของสังคม แต่ไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และผลที่ตามมาภายหลังในระดับนี้บุคคลยังต้องการการควบคุมจากภายนอกอยู่ แต่ก็ยังนึกถึงจิตใจของผู้อื่นด้วย รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา พบในผู้ที่มีอายุ 10-16 ปี ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Enter Personal) ในขั้นนี้ บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมจึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวังอย่างเคร่งครัด พบในผู้ที่มีอายุ 13-16 ปี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (The Law and Order Orientation) ในขั้นนี้บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมจึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวังอย่างเคร่งครัด พบในผู้ที่มีอายุ 13-16 ปี

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Conventional Level) เป็นระดับที่ต้องตัดสินใจขัดแย้งต่างๆ ด้วยการนำมาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า สิ่งใดสำคัญมากกว่ากันก็จะปฏิบัติตามนั้น มีหลักการของตนเองที่ถูกต้องและ หลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 ขั้นใช้หลักการทำตามข้อตกลงของสังคมและคำมั่นสัญญา (Social Contract Legalistic Orientation) บุคคลจะเห็นความสำคัญของชนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ละเมิด ผู้อื่นสามารถควบคุมใจตนเองได้เคารพตนเอง สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองได้ เช่น เกิดความละอายใจหรือภาคภูมิใจในการกระทำของตนเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับการควบคุมจาก ภายนอกหรือบุคคลอื่นมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเป็นไปตามค่านิยมส่วนตัว ผสมผสานมาตรฐานการยอมรับจากสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่างๆ อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยพิจารณาถึงประโยชน์ของ ส่วนรวมเป็นใหญ่ พบในบุคคลที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ได้แก่ วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดหลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle Orientation) เป็นจริยธรรมขั้นสูงสุดแสดงถึงการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตนและมีความยึดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในอันปลาย อันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน และความเกรงกลัวต่อบาปเป็นคติประจำใจ

ในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น 3 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบอร์ก สามารถสรุปสาระสังเขปเป็นตาราง ดังนี้

เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น 3 ระดับ

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษ (อายุ 2-7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (อายุ 7-10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (อายุ 2-10 ปี)
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10-13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (อายุ 13-16 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (อายุ 10-16 ปี)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามข้อตกลงของสังคม และ คำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 6 ยึดหลักอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (อายุ 16 ปีขึ้นไป)

โคลเบอร์ก เชื่อว่าพัฒนาการจริยธรรมนั้น ไม่ใช้การรับรู้จากการฟร่ำสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และ บทบาทของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆ ซึ่งอาจจะขัดแย้งกัน ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม การพัฒนาทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นเป็นไปตามขั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านไปถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาจากขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงขึ้นไป ส่วนเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด

1.6.2 ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539: 2-4) ได้อธิบายว่า คนที่พฤติกรรมของคนดีและ คนเก่ง นั้น มีลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ 5 ประการ โดยทฤษฎีนี้เปรียบเทียบพฤติกรรมต่างๆ ของคนดีและคนเก่งเหมือนผลไม้บนต้น เช่น ผลมะม่วง การที่จะได้ผลมะม่วงดก ผลใหญ่ หวานอร่อยนั้น ลำต้นและรากจะต้องสมบูรณ์ โดยทำการเปรียบเทียบลักษณะทางจิตใจ 5 ประการ ว่าเปรียบเสมือนส่วนลำต้นของต้นไม้จริยธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรม คือ

1. ทศณคติ คุณธรรม ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง คือ มีความพอใจและเห็นความสำคัญของความดีงาม เห็นโทษของความชั่วร้ายต่างๆ มีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมที่ยึดคุณธรรมเป็นหลัก
2. เหตุผลเชิงจริยธรรม หรือการเห็นแก่ผู้อื่น ส่วนรวมประเทศชาติและหลักสากล มากกว่าการเห็นแก่ตัว
3. ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน สามารถคาดการณ์ไกลและสามารถควบคุมตนให้อุดมได้รอได้อย่างเหมาะสม

4. ความเชื่ออำนาจในตน เชื่อว่าผลที่เกิดขึ้นตนเป็นเพราะการกระทำของตนเอง มากกว่าเกิดจากความบังเอิญ โชคเคราะห์ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือเชื่อว่าทำได้ ทำชั่วจะต้องได้รับโทษ

5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความมุ่งมั่นบากบัน ฝ่าฟันอุปสรรค ประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน

ลักษณะทางจิตใจ 5 ประการนี้ หากมีมากในบุคคลใดบุคคลนั้นจะมีพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งอย่างสม่ำเสมอ แต่ถ้าขาดลักษณะหลายประการมากเท่าใด บุคคลนั้นก็จะเป็นผู้ที่ไม่สามารถเป็นคนดีและคนเก่งได้มากเท่านั้น

สำหรับลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ ซึ่งเปรียบเสมือนรากสำคัญของ ต้นไม้ จริยธรรมที่ซ่อนไขหาอาหารเพื่อเลี้ยงลำต้นได้อย่างเต็มที่ ได้แก่

1. สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาดเหมาะสมกับอายุ รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็มีความสามารถทางความคิดที่เป็นนามธรรมขั้นสูงได้

2. ประสบการณ์ทางสังคมสูง หมายถึง การเข้าใจมนุษย์และสังคมตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รู้ว่าการกระทำของตนจะส่งผลกระทบทั้งทางดีและไม่ดีแก่ผู้อื่นอย่างไรบ้าง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. สุขภาพจิตดี คือ การมีความวิตกกังวลน้อยหรือในปริมาณที่เหมาะสมกับ เหตุการณ์ ฉะนั้น บุคคลที่มีลักษณะทั้ง 3 ประการดังกล่าวในประมาณสูงเหมาะสมกับอายุจึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาทักษะจิตใจทั้ง 5 ประการที่ลำต้นและต้นไม้

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาจริยธรรมด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม

งานวิจัยในประเทศ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก (2520: 210) ได้ศึกษา จริยธรรมของเยาวชนไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างอายุ 11-25 ปี จำนวน 1,400 คน ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและลักษณะมุ่งอนาคตนั้นควรจะได้มีการปลูกฝังก่อนที่เด็กจะมีอายุ 10 ปี เพราะเริ่มวัยรุ่นลักษณะทางจริยธรรมสองประการนี้จะเริ่มคงที่ ผู้ที่มาจากครอบครัวยากจน จะมีพัฒนาการช้ากว่ากลุ่มอื่นในช่วงวัยอายุตอนต้น แต่จะทันกลุ่มอื่นในวัยรุ่นตอนปลาย ในด้านอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมากมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษาทุกระดับอายุ และพบว่าในครอบครัวยากจนบิดามารดามีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะช่วยให้ลูกมีจริยธรรมสูงได้

ธำรง นวมศิริ (2527 : 23) ได้ทดลองใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลองในการสอนจริยศึกษา เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนน้ำหมัน อำเภอบ้านปลาม จังหวัดอุดรธานี ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

โรมานซ์ (วรวรรณนี้ ราชสงฆ์. 2541: 54; อ้างอิงจาก Romane.1985: 24-42) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมที่มีต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 มี 3 กลุ่ม จำนวน 32 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ทำการทดลอง 8 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมสามารถพัฒนาระดับการให้เหตุผลจริยธรรมของนักเรียนได้

ริชาร์ด และคนอื่นๆ (วรวรรณนี้ ราชสงฆ์. 2541: 54; อ้างอิงจาก Richards and others. 1984: 24-28) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์กและพฤติกรรมก่อนในห้องเรียน พบว่า นักเรียนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ (ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2) มีพฤติกรรมก่อนในห้องเรียนมากกว่านักเรียนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 และ 4 และยังพบว่า ระดับการให้พัฒนาเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้นตามอายุ และสถานภาพทางสังคม เพศ มีผลต่อพฤติกรรมก่อนในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมก่อนในห้องเรียนสามารถทำนายได้ดีใน เด็กชายมากกว่าเด็กหญิง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ คุณธรรมและจริยธรรม สามารถสรุป ได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ซึ่งเกิดจากการศึกษา การปฏิบัติ ฝึกอบรม การกระทำ จนเคยชินเกิดเป็นลักษณะนิสัย เป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม และจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ควรปฏิบัติ ที่ดีงาม ที่ควรกระทำเพื่อความสงบสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม และในการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ควรจะต้องศึกษาถึง ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม ลักษณะทางจริยธรรม แหล่งกำเนิดของจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดกับนักเรียน วิธีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม เพื่อให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างสูงสุด

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

2.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบที่มีลักษณะแตกต่างกันหลายลักษณะพอสรุปได้ดังนี้

ฟังก์ และแวกแนลส์ (Funk and Wagnalls. 1961 : 2095) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ และรับชอบในการทำงานของตน มีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้ สามารถจัดการเงินและหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพทั้งยังหมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อหน้าที่ หรือข้อตกลงที่ตั้งไว้ตามอุดมคติ กฎของศีลธรรม และหลักของศีลธรรมอีกด้วย

เชสเตอร์ (อมรวรรณ แก้วผ่อง. 2542 : 64 ; สมโชค พูลนวม. 2523 : 9 ; อ้างอิงจาก Chester. 1962 : 102) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง สภาพทางอารมณ์ของบุคคลที่มี

ความรู้สึกเสียใจ เมื่อไม่ได้ในสิ่งอันควร หรือไม่ได้และเว้นในสิ่งอันควรละเว้น เป็นความรู้สึกด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรในเชิงศีลธรรม และคุณธรรมตามสภาพที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ ผู้นำที่ดียอมยินดีรับผิดชอบและเต็มใจรับคำตำหนิ ขณะเดียวกันเมื่อรับหน้าที่ใดมาแล้ว จะบากบั่นทำหน้าที่นั้นอย่างดีที่สุด โดยไม่ทอดทิ้งแม้จะมีอุปสรรคนานาประการมาเกี่ยวข้อง

ฟลิปโป (Flippo. 1966 : 122) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความผูกพันที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการ คือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงาน และวัตถุประสงค์

จรรยา สุวรรณทัต และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2521 : 24) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ที่สำคัญเป็นลักษณะที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น สงบสุขและยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความรู้สำนึกในจิตใจ เมื่อทำอะไรหรือมีหน้าที่อะไรแล้วต้องทำให้สำเร็จ และได้ผลดี และจะต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นทั้งผิดและชอบ ไม่ใช่รับแต่ความชอบอย่างเดียว แล้วโยนความผิดให้ผู้อื่น ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์เรียกว่า ผู้มีความรับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526 : 32 - 95) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำ และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ด้วยความมานะพากเพียรไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ

สุพัทธา สุภาพ (2531 : 9) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า คือการรู้จักหน้าที่ที่ตนต้องกระทำ ต้องปฏิบัติไม่นึกถึงแต่สิทธิเพียงอย่างเดียว เช่น เป็นนักเรียนมีสิทธิ์ที่จะมาเรียนหนังสือ ความรับผิดชอบของการเป็นนักเรียนคือ ต้องมาเรียนสม่ำเสมอ ไม่หนีเรียน ความรับผิดชอบจึงเป็นการกระทำที่พึงกระทำหรือควรกระทำตามสถานภาพของบุคคล

อมรรวณ แก้วผ่อง (2542 : 64) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม และละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การรักษาสិทธิหน้าที่ของตน ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งต่อตนเอง และต่อสังคม

ปรีชา ชัยนิยม (2542 : 9) กล่าวว่า ความรับผิดชอบหมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร และความละเอียด รอบคอบ ตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ศรินทร์ วรรณกิจ (2545 : 13) ได้กล่าวไว้ว่า ความรับผิดชอบ คือ การที่บุคคลประพฤติและปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจเอาใจใส่ รับผิดชอบที่จะทำงานและติดตามผลงานที่

ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลงด้วยดียอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย อีกทั้งยังไม่ปิดภาระหน้าที่ของตนให้แก่ผู้อื่น

เอกวิทย์ โทพรินทร์ (2546 : 48-49) ได้สรุปไว้ว่า ความรับผิดชอบเป็นความสนใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานด้วยความรู้สึกผูกพัน มีความ پاکเพียร และละเอียดรอบคอบโดยแสดงออกในรูปแบบของการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนเป็นผลสำเร็จด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติตนด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรค มีการติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

ทิพวรรณ ดีแดง (2546 : 55) ได้สรุปว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคคลที่มีความสนใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามภารกิจต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นและพยายามทำอย่างเต็มความสามารถ ให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และมีการติดตามผลงานที่ทำไปแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

พิไลลักษณ์ ทองรอด (2547 : 26) ได้สรุปไว้ว่า ความรับผิดชอบคือการแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดีตลอดจนตรงต่อเวลา

สุวรินทร์ โรจน์ขจรภาลย์ (2547 : 11) ได้สรุปว่า ความรับผิดชอบด้านการเรียน หมายถึง การที่นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเรียนด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ มีความขยันหมั่นเพียรอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รู้จักวางแผนการทำงาน และแบ่งเวลาในการเรียน มีความละเอียดรอบคอบ การเข้าห้องเรียนตรงเวลา การปรึกษาครูเมื่อมีปัญหาด้านการเรียน การส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนด และพยายามปรับปรุงแก้ไขการทำงานให้ดีขึ้น

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การรู้จักหน้าที่ที่ตนต้องกระทำปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความเต็มใจและตั้งใจมุ่งมั่นในกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และยอมรับผลที่เกิดขึ้นทั้งที่ดีและไม่ดี กล่าวคือ รับผิดชอบ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นทั้งต่อตนเองและสังคม

2.2 ประเภทของความรับผิดชอบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22 – 23) แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22) ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองว่า หมายถึง หน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องปฏิบัติต่อตนเอง ดังนี้

- ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

- ดูแลรักษาเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และอยู่ในสภาพที่ดี
- ประพฤติตนเป็นคนดีมีระเบียบวินัย และคุณธรรม
- เอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22 – 23) กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมว่า ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ จึงมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องกระทำต่อผู้อื่นที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน เพื่อความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของสังคมนักเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคมดังนี้

1. หน้าที่ต่อครอบครัว

- เคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครองและบิดา-มารดา
- ช่วยเหลืองานตามความสามารถ และโอกาส
- ประพฤติตนเป็นคนดี
- ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

2. หน้าที่ต่อชั้นเรียน และเพื่อนนักเรียน

- รักเพื่อนเหมือนพี่น้อง
- ช่วยเหลือเพื่อนในทางที่ถูกที่ควร
- ไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อน
- ให้อภัยกันเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น
- ให้อภัยคำสุภาพอ่อนหวาน
- ช่วยกิจการงานของห้องเรียน
- ปฏิบัติตนเป็นคนดีมีระเบียบวินัย
- พยายามสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนในทางที่ถูกที่ควร

3. หน้าที่ต่อโรงเรียน

- รักษาความสะอาดของโรงเรียน
- ถนอมรักษาของใช้ของโรงเรียน
- ไม่ทำลายสมบัติของโรงเรียน
- ช่วยกิจการงานของโรงเรียน
- รักษาชื่อเสียงของโรงเรียน
- สร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้แก่โรงเรียน

4. หน้าที่ต่อชุมชน

- รักและภูมิใจในชุมชนของตน
- เคารพและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบข้อบังคับในชุมชน

ของตน

- ช่วยกันสร้างสรรค์ชุมชนให้มีสภาพแวดล้อมสะอาดสวยงามน่าอยู่อาศัย

- ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เช่น ช่วยปลูกต้นไม้ ช่วยขุดลอกคูคลอง
- ช่วยรักษาสาธารณสมบัติของชุมชน
- ช่วยรักษาความปลอดภัยสอดส่องช่วยเหลือเมื่อมีเหตุร้าย
- สามัคคีเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนสมาชิกในชุมชน

5. หน้าที่ต่อประเทศชาติ

- ปฏิบัติตามกฎหมาย
- ไม่หลีกเลี่ยงการเสียภาษี
- ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ
- จงรักภักดี และป้องกันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- รักษาซึ่งความเป็นไทย ศิลปวัฒนธรรมและความสามัคคี

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2526 : 16) ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบไว้ดังนี้ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่

- ความรับผิดชอบในการรักษาสุขภาพอนามัย
- ความรับผิดชอบในการจัดหาเครื่องอุปโภค และบริโภค
- ความรับผิดชอบด้านสติปัญญา และความสามารถ
- ความรับผิดชอบในด้านความประพฤติ
- ความรับผิดชอบด้านมนุษยสัมพันธ์
- ความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจส่วนตัว
- ความรับผิดชอบด้านการงานที่ได้รับมอบหมาย
- ความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่

- ความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม
- ความรับผิดชอบต่อบิดา มารดา และครอบครัว
- ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน และครู อาจารย์
- ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

จूरिरัตน์ นันทัยทวีกุล (2538 : 5) ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบออกเป็น 8 ด้าน
ได้แก่

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย โรคภัยไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรง บังคับควบคุมจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมและละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามสมควรแก่ฐานะ จัดหาเครื่องอุปโภคที่เหมาะสม

2. ความรับผิดชอบต่อการศึกษาล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง พยายามปรับปรุงการทำงานของตนให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนงานและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบ

4. ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนให้ผู้อื่น พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้น จะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดี และกล้าเผชิญต่อความจริง

5. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน รู้จักแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตาม เพื่อความสุข และชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาที่สมาชิกของครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหาที่ปรึกษา และให้พ่อแม่รับทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน และอื่นๆ

6. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนช่วยกันดักเตือนแนะนำ เมื่อเห็นเพื่อนกระทำผิด ช่วยเหลือเพื่อนตามความถูกต้องและเหมาะสม ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด ไม่เอาเปรียบเพื่อน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

7. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน รักษาผลประโยชน์เกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาดของโรงเรียน ไม่ขีดเขียนผนังห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือ ก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจและความสามารถของตน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

8. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทของความรับผิดชอบ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปประเภทของความรับผิดชอบได้ 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ตรงต่อเวลา ประพฤติตนเป็นคนดีมีระเบียบวินัย และคุณธรรม ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ รับผิดชอบต่อสุขภาพอนามัยของตนเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
2. ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครอบครัว เพื่อน สังคม และประเทศชาติ

2.3 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2530 : 55-57) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความรับผิดชอบว่า เป็นลักษณะความเป็นพลเมืองที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่ช่วยให้สังคมเป็นระเบียบสงบสุข การที่สังคมขาดความสงบสุขอาจกล่าวได้ว่า เกิดจากบุคคลกลุ่มหนึ่งขาดคุณสมบัติ 5 ประการ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ
2. ความสม่ำเสมอ
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ความซื่อสัตย์
5. ความพยายามในการพึ่งตนเอง

กรมการศาสนา (ชม ภูมิภาค. 2525 : 62 ; อ้างอิงจากกรมการศาสนา. 2524 : 36-39) กล่าวถึงความสำคัญของความรับผิดชอบดังนี้

1. ทำให้เป็นคนมีความตั้งใจจริง รักหน้าที่การงานของส่วนตนและส่วนรวม
2. เป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเอง และหมู่คณะ
3. เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของคนในชาติที่เจริญแล้ว
4. เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมระบอบประชาธิปไตย
5. เป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี
6. ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

สุวรินทร์ โรจน์ขจรนภาลย์ (2547 : 11) ได้สรุปว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้กับนักเรียน ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความเพียรพยายาม อดทน และตั้งใจทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพื่อเกิดความก้าวหน้าต่อตนเองและสังคม

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปความสำคัญของความรับผิดชอบได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นหน้าที่สำคัญ ที่จะสามารถพัฒนาสังคมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีความสุขได้อย่างยิ่ง

2.4 องค์ประกอบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

จากความหมายของความรับผิดชอบในข้อที่ 2.1 ซึ่งได้แก่

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความรู้สำนึกในจิตใจ เมื่อทำอะไรหรือมีหน้าที่อะไรแล้วต้องทำให้สำเร็จ และได้ผลดี และจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ผิดและชอบ ไม่ใช่รับแต่ความชอบอย่างเดียว แล้วโยงความผิดให้ผู้อื่น ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์เรียกว่า ผู้มีความรับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526 : 32 - 95) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำ และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ด้วยความมานะพากเพียรไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ

สุพัตรา สุภาพ (2531 : 9) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า คือการรู้จักหน้าที่ที่ตนต้องกระทำ ต้องปฏิบัติไม่นึกถึงแต่สิทธิเพียงอย่างเดียว เช่น เป็นนักเรียนมีสิทธิ์ที่จะมาเรียนหนังสือ ความรับผิดชอบของการเป็นนักเรียนคือ ต้องมาเรียนสม่ำเสมอ ไม่หนีเรียน ความรับผิดชอบจึงเป็นการกระทำที่พึงกระทำหรือควรกระทำตามสถานภาพของบุคคล

อมรรวรณ์ แก้วผ่อง (2542 : 64) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม และละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การรักษาสัทธิหน้าที่ของตน ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งต่อตนเอง และต่อสังคม

ปรีชา ชัยนิยม (2542 :9) กล่าวว่า ความรับผิดชอบหมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร และความละเอียด รอบคอบ ตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ศรินทร์ วรรณกิจ (2545 : 13) ได้กล่าวไว้ว่า ความรับผิดชอบ คือ การที่บุคคลประพฤติและปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจเอาใจใส่ รับผิดชอบที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลงด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย อีกทั้งยังไม่ปิดกั้นหน้าที่ของตนให้แก่ผู้อื่น

เอกวิทย์ โทบุรินทร์ (2546 : 48-49) ได้สรุปไว้ว่า ความรับผิดชอบเป็นความสนใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานด้วยความรู้สึกผูกพัน มีความพากเพียร และละเอียดรอบคอบโดยแสดงออกในรูปแบบของการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนเป็นผลสำเร็จด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติตนด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรค มีการติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

ทิพวรรณ ดีแดง (2546 : 55) ได้สรุปว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคคลที่มีความสนใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นและพยายามทำอย่างเต็มความสามารถ ให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และมีการติดตามผลงานที่ทำไปแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

พิไลลักษณ์ ทองรอด (2547 : 26) ได้สรุปไว้ว่า ความรับผิดชอบคือการแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดีตลอดจนตรงต่อเวลา

สุวรินทร์ โรจน์ขจรนภาลัย (2547 : 11) ได้สรุปว่า ความรับผิดชอบด้านการเรียน หมายถึงการที่นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเรียนด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ มีความขยันหมั่นเพียรอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รู้จักวางแผนการทำงาน และแบ่งเวลาในการเรียน มีความละเอียดรอบคอบ การเข้าห้องเรียนตรงเวลา การปรีกษาครูเมื่อมีปัญหาด้านการเรียน การส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนด และพยายามปรับปรุงแก้ไขการทำงานให้ดีขึ้น

และในข้อที่ 2.2 ประเภทของความรับผิดชอบ 2.3 ความสำคัญของความรับผิดชอบ เพื่อให้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เป็นแนวทางในการพัฒนา และปลูกฝังความรับผิดชอบกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผู้วิจัยจำเป็นต้องกำหนดองค์ประกอบความรับผิดชอบ ตามความหมายของความรับผิดชอบที่ได้สรุปไว้ว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง ตรงต่อเวลาในสิ่งที่ตนเองต้องปฏิบัติ และรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่ และปฏิบัติงานด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทั้งต่อตนเองและสังคม รวมทั้งความสำคัญของความรับผิดชอบที่ได้สรุปไว้ว่า ความรับผิดชอบเป็นหน้าที่สำคัญ ที่จะสามารถพัฒนาสังคมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีความสุขได้อย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปในทางเดียวกัน และเป็นแบบแผนในการกำหนดและจำทำกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักเรียนในคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นี้ องค์ประกอบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จึงถือเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของนักเรียนในการพัฒนาความรับผิดชอบกับ

ดังนั้นในคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นี้ จึงได้กำหนดองค์ประกอบของความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในการทำวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็นรายด้านดังนี้

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ
2. การตรงต่อเวลา
3. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์
4. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

2.5 การพัฒนาและปลูกฝังความรับผิดชอบ

มิตตัน และแฮริส (Mitton and Harris. 1962 : 407-416) ได้ให้ข้อเสนอแนะ ในการฝึก เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก
2. เด็กทุกคนควรได้ฝึกการรับผิดชอบ
3. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล
4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากเขา
5. ผู้ใหญ่ต้องยึดหยุ่น ไม่เร่งรัดเด็กจนเกินไป
6. ต้องระลึกเสมอว่า เด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ จึงต้องเปิดโอกาสให้เขารับผิดชอบต่อตาม

สมควร

8. ทศนคติ และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการ รับผิดชอบต่อเด็ก
9. ไม่ควรให้เด็กรับผิดชอบต่อความสามารถ

กรมการศาสนา (2525 : 21) ได้เสนอแนะวิธีการปลูกฝัง รับผิดชอบต่อไว้ดังนี้คือ

1. หัดไม่ปัดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนไปตกแก่ผู้อื่น
2. ฝึกหัดให้เกิดนิสัยรับผิดชอบต่อตั้งแต่เด็กทั้งที่บ้าน และทางโรงเรียน
3. ชี้แจงให้รู้จักขอบเขตหน้าที่การงานของตนว่ามีอะไรบ้าง เมื่อรู้หน้าที่ของตน

แล้วจะได้มีไปก้าวทำงานของผู้อื่น

ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ (2522 : 54) ได้กล่าวว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบนั้น โรงเรียน ควรมุ่งสอนให้เด็กสร้างสมหลักธรรมประจำใจดังนี้

1. การรู้สิทธิ และหน้าที่ของตน และเคารพสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น
2. ฝึกหัดให้เกิดนิสัยรับผิดชอบต่อตั้งแต่เด็กทั้งที่บ้าน และทางโรงเรียน
3. ชี้แจงให้รู้จักขอบเขตหน้าที่การงานของตนว่ามีอะไรบ้าง เมื่อรู้หน้าที่ของตน

แล้วจะได้มีไปก้าวทำงานของผู้อื่น

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปการพัฒนา และปลูกฝังความรับผิดชอบได้ว่าการที่จะพัฒนา และปลูกฝังความรับผิดชอบ ควรที่จะฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล ต้องยึดหยุ่น ไม่เร่งรัดเด็ก

จนเกินไป และสอนให้ดีกรีสิทธิ และหน้าที่ของตน และเคารพสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น เพื่อที่จะไม่ไปก้าวก่ายงานของบุคคลอื่น

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

งานวิจัยในประเทศ

คำเนิง อยู่เลิศ (2541 : 40-41) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพฯ พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบด้านการเรียนดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม แสดงให้เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียน มีความรับผิดชอบด้านการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม

อมรรรณ แก้วผ่อง (2542 :92) ได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองสูงขึ้น และกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบด้านการเรียนและยังสามารถพัฒนาคุณธรรม ความมีน้ำใจได้ ดังนั้น กิจกรรมกลุ่มจึงสามารถพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองได้

ขวัญฤดี ขำสอนสัตย์ (2542 : 73-78) ได้ศึกษาพฤติกรรมการรับผิดชอบต่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าพฤติกรรมการรับผิดชอบต่อของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน ทั้งความรับผิดชอบต่อตนเองและการกระทำของตนเอง ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อสถาบัน และความรับผิดชอบต่อสังคม และยังพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีพฤติกรรมการรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและปานกลาง และนักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำจะมีพฤติกรรมการรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่านักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง

งานวิจัยต่างประเทศ

ซุนิก (Zunick. 1963 : 497) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมต่ำและฐานะทางสังคมปานกลาง เพื่อต้องการทราบว่า การรับรู้ของเด็กในด้านการรับผิดชอบนั้นแปรตามระดับชั้นทางสังคมหรือไม่ พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางมีความรู้สึกด้านความรับผิดชอบได้เร็วกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะต่ำ

ดิกินสัน (Dickinson. 1987 : 9-11) กล่าวว่า ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียนหมายถึง การที่นักเรียนสามารถตัดสินใจในกระบวนการเรียนของตนเองได้ เช่น การตั้งจุดประสงค์ การเรียนรู้ การเลือกและการใช้วัสดุอุปกรณ์การเรียน การแบ่งเวลาการเรียน การประเมินผลการ

4. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์ และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
5. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับประเภทของกิจกรรม
6. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษา
7. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย
8. ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
9. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.3 ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สุขพัชรา ชัมเจริญ (2545 : 6) กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณภาพทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง

3.4 บทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สุขพัชรา ชัมเจริญ (2545 : 10) กล่าวว่า ครูทุกคนต้องเป็นครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามคำขอของผู้เรียนหรือตามที่สถานศึกษามอบหมาย ซึ่งจะต้องมีบทบาท ดังนี้

1. ประเมินเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมาย และวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. จัดให้ผู้เรียนเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกของกิจกรรมร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนงาน/โครงการและปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างอิสระ

4. ประสานงานและอำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรตามความเหมาะสม
5. ให้คำปรึกษาดูแลติดตามการจัดกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามแผนงานด้วยความเรียบร้อยและปลอดภัย
6. ประเมินผลการเข้าร่วมและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน
7. สรุปและรายงานผลการจัดกิจกรรมต่อหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.5 บทบาทของผู้เรียน

สุขพัชรา ชัมเจริญ (2545 :11) กล่าวว่า ผู้เรียนทุกคนมีบทบาทในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรม ตามความถนัดและความสนใจทุกภาคเรียน โดยรวมกลุ่มเสนอกิจกรรมตามความต้องการหรืออาจเข้าร่วมกิจกรรมตามข้อเสนอแนะของสถานศึกษา
2. ผู้เรียนจะต้องพบครูที่ปรึกษากิจกรรม เข้ารับการปฐมนิเทศ รับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมและดำเนินการจัดกิจกรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย ประธาน เลขานุการ ทรัพย์กัญญา นายทะเบียน และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม
4. การดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีการวางแผนในการดำเนินงานที่ประชุมควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการปฏิทินงานที่กำหนดวัน เวลาไว้อย่างชัดเจน แล้วนำเสนอต่อครูที่ปรึกษากิจกรรม
5. เมื่อแผนงาน โครงการ และปฏิบัติงานได้รับอนุมัติจากผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ผู้เรียนจึงจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการและปฏิทินงานที่ได้กำหนดไว้ในรูปแบบของคณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถ
6. การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมสามารถประเมินผลได้ ดังนี้
 - 6.1 ประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
 - 6.2 ประเมินตนเองและประเมินเพื่อนร่วมกิจกรรมจากพฤติกรรมและคุณภาพของงาน
7. เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นตามโครงการแล้วคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมจะต้องประชุม เพื่อสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมและนำเสนอครูที่ปรึกษากิจกรรม

3.6 เทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบ

เทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบ ได้มีผู้ศึกษาให้ความหมาย และอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ไว้ดังนี้

3.6.1 การอภิปรายกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี (2522 : 11) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า หมายถึง วิทยาการที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มคนและกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพยายามศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ที่จะนำไปปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมคน

กันทวัลย์ ภูวพันธุ์ (2543 : 35) กล่าวว่า การอภิปรายกลุ่มมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนทราบให้นักเรียนเลือกหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการกลุ่ม
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม ให้นักเรียนในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตามหัวข้อที่กำหนด โดยมีหัวหน้ากลุ่มดำเนินการอภิปราย และมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้บันทึกใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล ให้ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายกลุ่ม และสรุปหน้าชั้น
4. ขั้นสรุป นักเรียนและผู้วิจัยร่วมกันสรุปอีกครั้ง

ประโยชน์ที่จะได้รับการจากการอภิปรายกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี และคณะ (2522 : 71) กล่าวว่า การอภิปรายกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้ทราบเรื่องราวและสนใจในปัญหาของกลุ่มหรือชุมชนของเขา สมาชิกแต่ละคนจะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนโดยเสรี เป็นการเสริมสร้างระบบการประชุมกลุ่มในหมู่คณะหรือในองค์การ ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกด้วยกัน นอกจากนี้การอภิปรายกลุ่มจะทำให้ได้ข้อยุติของปัญหาซึ่งถือว่าเป็นผลที่ได้จากความคิดของคนทุกคน โดยที่ทุกคนจะยอมรับผลสรุปหรือข้อยุตินี้ร่วมกัน

3.6.2 กรณีตัวอย่าง

อัจจิมา จินวาลา (2535 :8) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยนำเอากรณีเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงหรือมีส่วนใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันมาปรับในส่วนของตัวเอง เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการพัฒนาแล้วเสนอเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษาโดยผู้สอนตั้งประเด็นปัญหาให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นการเสริมสร้างให้นักเรียนมีพัฒนาการและทักษะในเรื่องการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การให้เหตุผล และมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำ บอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้
2. ขั้นดำเนินการ เสนอกรณีตัวอย่างพร้อมทั้งตั้งคำถามและประเด็นเพื่อให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน

3. ขั้นสรุปนักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันและผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปเพิ่มเติม

3.6.3 บทบาทสมมติ

ทิศนา ขัมมณี (2522 : 41) ได้ให้ความหมายของบทบาทสมมติไว้ว่า หมายถึง เครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติ และบทบาทสมมติขึ้นมาให้นักเรียนแสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็นและถือเอาการแสดงออกทั้งหมดทางความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายในการเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมตินับว่าเป็นวิธีการฝึกการแก้ปัญหา และการตัดสินใจวิธีหนึ่ง เพราะสถานการณ์และบทบาทสมมติจัดขึ้นมาให้คล้ายคลึงกับสิ่งที่เป็จริงนั้นมักจะมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ ผ่งมาด้วย การที่ผู้เรียนได้เลือกที่จะแสดงบทบาทต่างๆ โดยไม่ต้องฝึกหรือเตรียมตัวมาก่อนนั้น ผู้แสดงจะต้องแสดงไปตามธรรมชาติ โดยที่ไม่รู้ว่าผู้แสดงคนอื่นจะมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างไร นับว่าเป็นการช่วยฝึกให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมและหาทางแก้ปัญหาตัดสินใจอย่างธรรมชาติ

สมาน ลอยฟ้า (2535: 61) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นกระบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมใหม่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างไปจากปกติ เพื่อการแสดงบทบาทสมมติโดยผู้แสดงไม่ได้เล่นในบทบาทที่แท้จริงของตนเอง

บุญตา ยิ้มน้อย (2536: 6) กล่าวว่า กิจกรรมการแสดงออกของนักเรียน ตามบทบาทในสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น ให้นักเรียนแสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น โดยไม่มีการฝึกซ้อมมาก่อนและถือเอาการแสดงออกทั้งความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปราย

ระริน ทองใบ (2545: 16) ได้ให้ความหมายว่า บทบาทสมมติเป็นการเรียนรู้จากการดูบทบาทของผู้แสดงในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น ในการแสดงนั้นผู้แสดงต้องคิดคำพูดและท่าทางโดยไม่มีเตรียมบทพูดหรือบทแสดงมาก่อนและต้องแสดงซ้ำใหม่จนกว่าจะเป็นที่พอใจและยอมรับ

จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติ

ทิศนา ขัมมณี (2522 : 42-43) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการสอนได้มาก ครูสามารถนำเอาบทบาทสมมติไปช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่า พฤติกรรมทุกพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุ
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
3. ช่วยลดความรู้สึกตึงเครียด
4. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตน
5. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี

6. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในหลาย ๆ

บทบาท

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติตนในสังคม

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ไขปัญหา

9. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอน .รู้สึก คิด กระทำ.

10. ช่วยพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มผู้เรียนให้ดีขึ้นในการทำงานร่วมกัน

11. ช่วยให้ครูได้เรียนรู้ถึงความต้องการของผู้เรียน

ขั้นตอนการแสดงบทบาทสมมติ

บุญตา ยิ้มน้อย (2536 : 6) ได้แบ่งขั้นตอนการแสดงบทบาทสมมติไว้ ดังนี้

1. ชี้นำ เป็นการเสนอข้อมูลเบื้องต้นแก่นักเรียนเพื่อเป็นการปูพื้นให้นักเรียนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะเรียน โดยใช้เวลาประมาณ 5 นาที

2. ชี้นำแสดง ให้นักเรียนอาสาสมัครแสดงบทบาทสมมติ จัดสถานที่เตรียมผู้สังเกตการณ์ เริ่มแสดงและหยุดการแสดง โดยใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที

3. ชี้นำอภิปราย ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์แสดงความรู้สึก และความคิดเห็นโดยเน้นเหตุผลและความรู้สึก ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที

4. ชี้นำแสดงเพิ่มเติม นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่มซึ่งเป็นบทบาทที่สอดคล้องตามจุดมุ่งหมาย ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที

5. ชี้นำแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ให้นักเรียนและเปลี่ยนประสบการณ์ และช่วยกันสรุปผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปเพิ่มเติม ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที

3.6.4 เกม

ทิศนา ขมมณี (2522 : 70) การเล่นเกม เป็นการเล่นภายใต้กติกาที่กำหนดโดยมีจุดมุ่งหมายของการเล่น โดยทั่วไปแล้วจะมีการแข่งขันเพื่อให้เกิดความสนุกสนานตื่นเต้น เกมการเล่นหลายเกมสามารถใช้ในการสอนและฝึกคุณธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ ได้ดี เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ ความอดทน การมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ การให้อภัย การเล่นและทำงานเป็นทีม การเคารพสิทธิผู้อื่น เป็นต้น

ประภากร โล่ห์ทองคำและคนอื่นๆ (2522 : 57) ได้ให้ความหมายของเกมหรือการเล่นเป็นสถานการณ์ในการสอนอย่างหนึ่งที่กำหนดกติกาการเล่น กำหนดกระบวนการเล่นเพื่อให้ผู้เล่นได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ มีความสนุกสนานและในขณะเดียวกันก็จะนำเอาแง่คิดหรือความเห็นจากการเล่นไปวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อไป

กำพล ดำรงค์วงศ์ (2535: 11) ได้ให้คำนิยามของเกมว่า เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีสำหรับนักเรียน เพราะเกมเป็นกิจกรรมที่นักเรียนกระทำด้วยตนเอง การใช้เกมจึงเป็นประสบการณ์ตรงที่นักเรียนได้รับการสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดการ

เรียนรู้ที่ดีที่สุดมีความคิดริเริ่ม เกิดจินตนาการอันเป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าทางระดับสติปัญญาของนักเรียน

กรมวิชาการ (2542 : 37-38) ให้ความหมายของเกมว่าเป็นกิจกรรมการเล่นที่มีข้อตกลงหรือกติกาเฉพาะเรื่อง ซึ่งผู้เล่นต้องแสดงความสามารถเฉพาะตน หรือความสามารถในการร่วมมือกันของกลุ่มเพื่อแข่งขันให้ได้ชัยชนะ การสอนโดยใช้เกมเป็นสื่อช่วยให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์สนิทสนมกัน นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิด และคุณธรรมในจิตใจของตน นักเรียนเกิดอารมณ์สนุกสนาน ตื่นเต้น การสอนโดยใช้เกมจึงทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 90) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเล่นเกมที่มีกฎเกณฑ์ กติกา เงื่อนไข หรือข้อตกลงร่วมกัน ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทำให้เกิดความสนุกสนาน ร่าเริง เป็นการออกกำลังกาย เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น โดยมีการนำเนื้อหาข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นเกมมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของเกม

ทิศนา ขัมมณี (2522 : 81) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของเกม เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้เรื่องต่างๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถโดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเองทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง

สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ (2545 : 90) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของเกมดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ด้วยความสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง
2. เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะและเทคนิคต่างๆ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีโอกาสแลกเปลี่ยนและประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

ประเภทของเกม

สุวิทย์ มูลคำ; และ อรทัย มูลคำ (2545 : 91-99) กล่าวว่า เกมสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ มากมายหลายประเภทตามลักษณะการเล่น อุปกรณ์ วิธีการเล่น หรือรูปแบบการเล่น เช่น

1. **เกมเบ็ดเตล็ด** เป็นลักษณะเกมง่ายๆ ที่สามารถจัดเล่นได้ในสถานที่ต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ของการเล่นเพื่อให้การเล่นนั้นไปสู่จุดหมายในระยะเวลาสั้นๆ เป็นกาสร้างเสริมทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้น คือ การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายเพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญและคล่องตัว ซึ่งเกมประเภทนี้ได้แก่เกมประเภทสนุกสนาน เกมมีจุดหมาย เกมย้ำความว่องไว และเกมฝึกสมอง เป็นต้น

2. เกมเล่นเป็นนิยาย เป็นลักษณะของกิจกรรมการแสดงออกซึ่งทำทางต่างๆ รวมทั้งการเคลื่อนไหวแสดงออกในรูปของการเล่นหรือแสดงออกโดยการกำหนดบทบาทสมมติหรือการแสดงละครตามความเข้าใจของผู้แสดงแต่ละคน และดำเนินเรื่องไปตามเนื้อหาหรือเรื่องที่จะเล่น

3. เกมประเภทสร้างสรรค์ ลักษณะของกิจกรรมเล่นที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแสดงออกซึ่งความสามารถในการเคลื่อนไหว ความสามารถในการใช้ภาษาสมมติเพื่อโต้ตอบ หรือกิจกรรมการเล่นอย่างสนุกสนาน

4. เกมประเภทชิงที่หมายไล่จับ

4.1 เกมประเภทชิงที่หมาย เป็นเกมการเล่นที่ต้องอาศัยความแข็งแรง รวดเร็ว ความคล่องตัว ไหวพริบ การหลอกหลอ และกลวิธี เพื่อจับเป้าหมายหรือชิงที่ให้เร็วที่สุด ให้ประโยชน์ด้านความสนุกสนาน พัฒนาความเจริญเติบโตและความสามารถในการตัดสินใจของผู้เรียน

4.2 เกมประเภทไล่จับ เป็นเกมที่ใช้ความคล่องตัวในการหลบหลีกไม่ให้ถูกจับ ต้องอาศัยความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา สมรรถภาพทางกาย ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นการออกกำลังกายด้วย

5. เกมประเภทรายบุคคล เป็นเกมแข่งขันประเภทหนึ่งที่ใช้ความสามารถและสมรรถภาพทางกายของแต่ละบุคคลเป็นหลักในการแข่งขัน ใครสามารถทำได้ดีและถูกต้องก็จะเป็นผู้ชนะ จัดเป็นเกมวัดความสามารถของผู้เรียนซึ่งควรจะเป็นลักษณะเกมการต่อสู้ หรือเลียนแบบก็ได้

6. เกมแบบหมู่หรือผลัด เป็นเกมที่มีลักษณะในการแข่งขันระหว่างกลุ่ม โดยแต่ละหมู่หรือกลุ่มจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับกลุ่มอื่น ทุกๆ คนจะพยายามทำให้ดีที่สุดเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม โดยอาศัยทักษะความสามารถของสมาชิกแต่ละคนมาเป็นผลรวมของกลุ่ม เพื่อฝึกทักษะเบื้องต้นทางกีฬา ส่งเสริมสมรรถภาพทางร่างกาย สนุกสนาน ร่าเริง และความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา เป็นต้น

7. เกมพื้นบ้าน เป็นเกมที่เด็กๆ เล่นกันในท้องถิ่นแต่ละบ้าน ซึ่งมีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นเกมที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีที่มีมาแต่โบราณ เช่น เกมหมากเก็บ เกมสลับขา เกมจ้ำจี้ เป็นต้น

8. เกมนำไปสู่กีฬาใหญ่ เป็นเกมการเล่นทั้งประเภทชุดและบุคคลที่ได้ทักษะสูงขึ้น เพื่อเป็นการนำไปสู่การเล่นกีฬาใหญ่ โดยจะนำการเล่นกีฬาใหญ่มาดัดแปลงให้มีกฎกติกา น้อยลง เล่นง่ายขึ้น และเหมาะสำหรับเด็ก แต่ยังอาศัยหลักและทักษะแบบเดียวกับที่กีฬาใหญ่นั้นใช้อยู่ เช่น เกมนำฟุตบอล เกมนำบาสเกตบอล เกมนำวอลเลย์บอล เป็นต้น

9. เกมละลายพฤติกรรม เป็นเกมที่ใช้สื่อให้ผู้เรียนที่ยังไม่เคยรู้จักกันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเคร่งขรึม สงวนท่าทีไม่กล้าแสดงออกมาเป็นความกล้าแสดงออก ยิ้มเปิดใจ ร่วมกันสร้างสรรค์บรรยากาศให้ทุกคนรู้จักกันและก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

10. เกมสันทนาการ เป็นเกมการเล่นที่มีจุดหมาย เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด เล่นได้ทุกเพศ ทุกวัย ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในการ รวมกลุ่มพบปะสังสรรค์ต่าง ๆ

11. เกมเพื่อประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นเกมที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ โดย กำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการไว้ชัดเจนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่จัด ให้ให้ทุกคนช่วยกันคิดและเล่นเกม หลังจากนั้นจะมีการนำเนื้อหาข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นมาใช้ในการอภิปราย เพื่อสรุปให้แนวคิดเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชา หรือ บทเรียนนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมด้วยเกม

กรมวิชาการ (2542 : 44) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมด้วยเกม ดังนี้

1. เกมที่นำมาจัดกิจกรรมควรเป็นเกมที่แฝงคุณธรรมและสอดคล้องกับบทเรียน และมุ่งใช้เกมเป็นสื่อ มิใช่มุ่งแข่งขันเพื่อเอาชนะอย่างเดียว
 2. เป็นเกมที่มีวิธีการเล่นไม่ซับซ้อน และไม่ใช้เวลาเล่นนานเกินไป
 3. นักเรียนมีโอกาสเล่นเกมนั้นหลายคน หรือผลัดกันเล่นได้ทั่วถึง
 4. ครูอธิบายและสาธิตวิธีการเล่นอย่างชัดเจน นักเรียนเข้าใจกติกา รับบทบาท ของตนและใช้อุปกรณ์การเล่นได้ถูกต้อง
 5. นักเรียนเล่นเกมตามกติกาและเวลาที่กำหนดให้ มีระเบียบวินัยและความ รับผิดชอบ
 6. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลและอภิปรายผลของการเล่นเกมทั้งพร้อมทั้ง จัดเก็บอุปกรณ์และสถานที่ให้เรียบร้อย
 7. ครูสรุปและเชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมที่สอนในบทเรียน
- สุวิทย์ มูลคำ; และ อรรถัย มูลคำ (2545 : 93-95) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกม ดังนี้

1. ขั้นเลือกเกม เกมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นเกมที่ เรียกว่า เกมการศึกษา คือ เป็นเกมที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยมุ่งให้ผู้เล่นเกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเลือกเกมเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ผู้สอนสร้างเกมขึ้นมาให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งหาก ผู้สอนต้องการสร้างเกมขึ้นมาใช้เอง ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้าง และ จะต้องทดลองใช้เกมที่สร้างหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งมั่นใจว่าสามารถใช้ได้ดีตามวัตถุประสงค์ หรือ

1.2 ผู้สอนเลือกเกมที่มีผู้สร้างขึ้นไว้แล้วนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับ วัตถุประสงค์ของการของตนก็ได้ ซึ่งการดัดแปลงนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเกมนั้นให้เข้าใจ แล้ว จึงดัดแปลงหรือทดลองใช้ก่อนเพื่อจะได้เห็นประเด็นหรือข้อขัดข้องต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้มีการ เตรียมการป้องกันหรือแก้ไขไว้ล่วงหน้า

หลักในการเลือกเกม องค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาเพื่อนำเกมมาจัดการเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ในการเล่น เช่น ถ้าต้องการฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตาม ต้องเลือกเกมที่พยายามให้ผู้เล่นได้แสดงออกซึ่งความสามารถของตนให้มากที่สุด
2. ระดับของผู้เข้าร่วมเล่น ควรจะพิจารณาถึงเกมที่เหมาะกับสภาพร่างกาย ระดับความสามารถ ระดับอายุ ความสนใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
3. สถานที่ ความเหมาะสมของสถานที่เป็นสิ่งสำคัญของการเล่นเกม เพราะจะต้องเหมาะสมกับจำนวนผู้เล่น เพื่อให้ทุกคนเล่นได้เต็มที่และก็มีความปลอดภัย
4. จำนวนผู้เล่น ควรพิจารณาเลือกเกมที่ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมเล่นได้
5. อุปกรณ์ ควรเป็นลักษณะเกมที่จัดหาอุปกรณ์ได้ง่าย สะดวก เหมาะสม ประหยัดและปลอดภัยต่อการเล่น ซึ่งอาจจะจัดหาหรือทำขึ้นเองก็ได้
6. กติกา กฎ ระเบียบ ในการเล่น เกมที่มีกติกามากหรือต้องใช้เทคนิคสูง ไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในแบบหมู่ หรือเพื่อความสนุกสนานทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น ผู้นำเกมจะต้องชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจถึงกติกาการเล่นและความสามารถที่เปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

7. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นไว้ให้พร้อม

8. จัดเตรียมสถานที่เล่นให้พร้อมและคำนึงถึงความปลอดภัย

2. ชี้แจงการเล่นและกติกา ผู้สอนควรดำเนินการดังนี้

2.1 บอกชื่อเกมแก่ผู้เล่น

2.2 ชี้แจงกติกา โดยผู้สอนควรจัดลำดับขั้นตอนและให้รายละเอียดที่ชัดเจน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม

2.3 สาธิตการเล่น เกมที่มีวิธีการเล่นที่ซับซ้อน บางครั้งอาจต้องมีการสาธิตก่อน

2.4 ซ้อมก่อนการเล่นจริง เกมที่มีวิธีการเล่นที่ซับซ้อน นอกจากสาธิตแล้ว ยังอาจจำเป็นที่จะให้ผู้เล่นลองซ้อมเล่นก่อน เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน

3. ชี้แจงการเล่น มีดังนี้

3.1 จัดสถานที่สำหรับเล่นเกมให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการเล่น

3.2 ให้ผู้เรียนเล่นเกมและผู้สอนควบคุมการเล่นให้เป็นไปตามขั้นตอน และในบางกรณีต้องควบคุมเวลาในการเล่นด้วย

3.3 ผู้สอนควรติดตามสังเกตพฤติกรรมการเล่นของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และควรบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ เพื่อนำไปใช้โดยการอภิปรายหลังการเล่น บันทึกพฤติกรรมและควบคุมเวลาเล่นด้วยก็ได้

4. ขั้นตอนการอภิปรายหลังการเล่นและสรุปผล มีดังนี้

ขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม เพราะจุดเน้นของเกมอยู่ที่การเรียนรู้ทฤษฎีต่างๆ ที่จะเอาชนะอุปสรรคเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่ต้องการ และโยงเข้าไปประเด็นการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นการดำเนินการอภิปรายหลังการเล่นควรดำเนินการดังนี้

4.1 ผู้สอนควรตั้งประเด็นคำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย เช่น

4.1.1 ผู้ชนะมีวิธีการเล่นอย่างไร

4.1.2 ผู้ชนะหรือผู้แพ้มีความรู้สึกอย่างไร

4.1.3 ผู้ชนะเล่นเกมชนะเพราะเหตุใด

4.1.4 ผู้แพ้เล่นเกมแพ้เพราะเหตุใด

4.2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับเทคนิคหรือทักษะต่างๆ ที่ผู้เรียนได้รับ เช่น ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะอะไรบ้าง ได้พัฒนามากน้อยเพียงใด ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการหรือไม่ มีข้อผิดพลาดอะไรบ้าง และจะมีวิธีใดที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

4.3 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาสาระต่างๆ ที่ได้รับ เช่น การทดสอบความรู้ การให้เขียนแผนผังความคิด เป็นต้น

ข้อดีและข้อจำกัดของการเล่นเกม

สุวิทย์ มูลคำ; และ อรทัย มูลคำ (2545 : 95) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม ดังนี้

ข้อดี

1. ให้โอกาสผู้เรียนโดยฝึกทักษะ เทคนิค กระบวนการต่างๆ เช่น เทคนิคการตัดสินใจ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสื่อสาร
2. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้โดยประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและจดจำได้นาน
3. ผู้เรียนชอบและผู้สอนไม่เหนื่อยแรงมากในขณะจัดการเรียนการสอน

ข้อจำกัด

1. ผู้สอนต้องมีความรู้ ความสามารถในการสร้างเกม หรือเลือกเกมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
2. มีค่าใช้จ่าย เพราะบางเกมจำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเล่น
3. ใช้เวลาค่อนข้างมาก เช่น การเตรียมการ การฝึกซ้อม เป็นต้น
4. ผู้สอนต้องใช้ทักษะในการตั้งประเด็นและนำอภิปรายที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเชื่อมโยงผลการอภิปรายไปสู่วัตถุประสงค์การเรียนรู้

3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

งานวิจัยในประเทศ

กันทวลย์ ภูวพันธุ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมชุดแนะแนวในการพัฒนาเจตคติต่อการคุกคามทางเพศ และความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดชัยมงคล สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมการใช้โปรแกรมชุดแนะแนวมีเจตคติต่อการคุกคามทางเพศ และมีความภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลัดดา แซ่ป้ง (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเพื่อลดพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนลดลงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธณิกานต์ สิริพิเชียร (2545: 93) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมสื่อสารดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สุภัค ไหวหากิจ (2543: 60) ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5-6 ปี ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนอนุบาลเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน จัดเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรม และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมมีการรับรู้ในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมแบบร่วมมือแต่ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

มาร์ติเนซและแมนูเอล (Martinez and Manuel. 1982 : 3515) ได้ศึกษาผลของกลุ่มฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก (Group Assertives Training) และกลุ่มที่ได้รับการบำบัดทางจิตเพื่อเพิ่มพูนความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem Enhancement Group Therapy) ผลการศึกษาพบว่าทั้งสองกลุ่มสามารถเพิ่มพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่กลุ่มที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกให้ผลมากกว่า นอกจากนี้การฝึกทั้งสองวิธีมีผลต่อการลดระดับความวิตกกังวลการซึมเศร้าและความก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทั้งสองกลุ่ม

ลอนนอตตี (Lonnotti. 1977 : 42) ได้ศึกษาการใช้บทบาทสมมติกับการเห็นประโยชน์ของผู้อื่น และมีความเห็นใจต่อผู้อื่น โดยทำการทดลองกับนักเรียนอายุ 6-9 ปี พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยบทบาทสมมติมีพฤติกรรมที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม

ออร์ลิก (Orlick. 1978 : 20) นักจิตวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับการเล่นของเด็กทั้งในสภาพการแข่งขันและการร่วมมือจากการศึกษาผลของการเล่นแบบการร่วมมือทั้งในเด็กประถมและเด็กอนุบาลพบว่า การเล่นแบบร่วมมือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ เช่น การแบ่งปัน การร่วมมือ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถสรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้จัดกิจกรรมควรจะต้องทราบและคำนึงถึงความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนบทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน บทบาทของผู้เรียน และเทคนิคต่างๆที่ใช้ในการพัฒนา เพื่อที่จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาในทุกๆด้านอย่างครอบคลุม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยใช้เทคนิค การอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ และ เกม เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริงและให้เต็มความสามารถได้

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ

4.1 ความหมายของคู่มือ

การดำเนินงานทุกอย่างถ้าไม่มีหลักการแนวทางชี้นำก็เหมือนคนตาบอดเดินทางโดยไม่มีจุดหมายปลายทาง หรือถ้ามีจุดหมายก็เดินไปไม่ตรงเส้นทาง ทำให้เสียเวลาไปโดยใช่เหตุ การจัดทำกิจกรรมนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีคู่มือเพื่อเป็นสิ่งที่กำหนดจุดมุ่งหมาย มีวิธีการแนวทางในการปฏิบัติทำให้อยู่ในกรอบตามทิศทางที่ต้องการ ความหมายของคู่มือนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน เช่น

กู๊ด (Good. 1973 : 349) ได้ให้ความหมายของคำว่าคู่มือครู ไว้ดังนี้ คู่มือครูคือหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครู เกี่ยวกับวิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และแหล่งข้อมูลหรือแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

มาลินี พลประการ และสุระ ตามาพงษ์ (2531:54-58) กล่าวว่าคู่มือครูคือหนังสือสำหรับผู้สอนในการใช้หนังสือเรียนเล่มใดเล่มหนึ่งประกอบด้วยจุดประสงค์ของรายวิชาเนื้อหาตามหลักสูตร และเนื้อหาที่ครูควรเพิ่มเติมจากหนังสือเรียน วิธีสอน อุปกรณ์การสอนและการวัดผล

ปรีชา ช่างขวัญยืนและคนอื่น ๆ (2542 : 153) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนังสือคู่มือเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหนังสือที่ให้แนวทางการปฏิบัติแก่ผู้ใช้ให้สามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย

สมภารธ ปรงสุวรรณ (2545 : 76) ได้สรุปความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือหมายถึง หนังสือ ตำรา เอกสารแนะนำ หรือเป็นสื่อที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติควบคู่ไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่มีเนื้อหาสาระสั้น ๆ ที่ผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

อนุชิต เชิงจำเนียร (2545 : 22) ได้สรุปความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือหมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุดและทำให้นักเรียนนักศึกษา มีความรู้ความสามารถและทักษะที่ใกล้เคียงกัน

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า คู่มือ หมายถึง หนังสือตำรา เอกสารแนะนำหรือเป็นสื่อทำความเข้าใจ ที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาเตรียมการ ทำความเข้าใจเรื่องที่จะทำได้ง่าย และสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์

4.2 ประเภทของคู่มือ

ประเภทของคู่มือนี้มีนักการศึกษาหลายท่านจัดประเภทของคู่มือไว้ ดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคนอื่น ๆ (2535 :77) ได้แบ่งคู่มือเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. คู่มือการสอนหรือ คู่มือการจัดกิจกรรมเสริม เป็นคู่มือที่ให้ความรู้ และข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรม เช่น คู่มือการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ คู่มือการจัดกิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น

2. คู่มือสอนรายวิชาและรายชั้น เป็นตำราที่เสนอแนะการสอนรายวิชาในระดับชั้นนั้น เช่น คู่มือครูสอนคณิตศาสตร์ชั้น ป.6 คู่มือครูสอนภาษาไทย ชั้น ป.6 เป็นต้น ตำราประเภทนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนปฏิบัติการสอนสามารถดำเนินการสอนเป็นรายบทเรียน ควบคู่ไปกับแบบเรียนที่นักเรียนใช้อยู่

3. คู่มือครูสอนรายชั้นเรียน เป็นตำราที่เสนอแนะการสอนในระดับชั้นนั้น ๆ ซึ่งครอบคลุมทุกกลุ่มวิชา หรือรายวิชา เช่นแนวการสอนสำเร็จรูป คู่มือครูสอนชั้น ป.1 – ป.6 ตำราประเภทนี้จัดทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนในระดับชั้นนั้น ๆ ที่ประกอบไปด้วยจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและการตรวจสอบผลการเรียนในระดับชั้นนั้น ๆ

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2542 :153) ได้แบ่งคู่มือไว้ดังนี้

1. คู่มือครู เป็นลักษณะของหนังสือเพื่อใช้เป็นแนวทาง ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วิชาการ กิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิง

2. คู่มือผู้เรียน เป็นลักษณะของหนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่กับตำราเรียนปกติ ประกอบด้วยสาระ แบบฝึกหัด ตอบคำถามปัญหาต่าง ๆ สรุปเนื้อหาต่าง ๆ

3. คู่มือทั่วไป เป็นลักษณะของหนังสือ แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อ่าน ผู้อ่านเข้าใจ และสามารถดำเนินการตามคำแนะนำของคู่มือ ได้ด้วยตนเอง

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า ประเภทของคู่มือ นั้น แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. คู่มือการสอนของครู เพื่อเป็นแนวทาง หรือ คู่มือทั่วไปมิไว้เพื่อให้ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมได้มีหลักการแนวทางในการจัดดำเนินงานในเรื่องของกิจกรรมทุกประเภท มีข้อเสนอแนะให้ครูได้ศึกษาก่อนการเรียนการสอน ในเรื่องหลักการสอน วิธีการสอน และการจัดกิจกรรมในหลักสูตร หรือกิจกรรมนอกหลักสูตร จะได้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ไม่หลงทาง ไม่ทำให้เสียเงินเสียเวลา เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือรายวิชา คู่มือการใช้สื่อ เป็นต้น

2. คู่มือนักเรียน ให้นำเรียนไว้เพื่อจะได้มีแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เช่น คู่มือนักเรียนของโรงเรียน หรือเป็นคู่มือตำราเรียน เพื่อจะได้ใช้ตำราเรียนได้ถูกต้องรวดเร็วและเกิดประโยชน์สูงสุด

3. คู่มือการจัดกิจกรรมทำไว้เพื่อให้ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมได้มีหลักการแนวทางในการดำเนินงานในเรื่องของกิจกรรมทุกประเภทได้สะดวกและรวดเร็ว มีประสิทธิภาพกิจกรรมที่จัดมีคุณภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์

4.3 องค์ประกอบของคู่มือ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคนอื่น ๆ (2535 : 89) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือ ดังนี้

1. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ ฯลฯ
2. เนื้อหาสาระและกระบวนการ หรือขั้นตอนในการดำเนินการ
3. ความรู้เสริม หรือแบบฝึกหัด แบบฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยในการฝึกฝน
4. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกัน และการแก้ไข้ปัญหา
5. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 54) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือ ควรประกอบด้วย รายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุมถึง
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ
 - 1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
 - 1.3 วิธีการใช้คู่มือ
 - 1.4 คำแนะนำการใช้คู่มือ

2. เนื้อหาสาระที่จะสอน ปกติจะมีการให้เนื้อหาสาระที่จะสอนโดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน

3. การเตรียมการสอนประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น

3.2 การเตรียมวัสดุ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติ

ข้อสอบ คำเฉลย ฯลฯ

3.3 การติดต่อประสานงานที่จำเป็น

4. กระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนนี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือ คู่มือครูจำเป็นต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียด ดังนี้

4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินการสอน

4.2 คำแนะนำและตัวอย่างที่เกี่ยวกับกิจกรรมการสอนที่จะช่วยให้การสอน

บรรลุผล

4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกหัด และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมักจะมาจากประสบการณ์ของ

ผู้เขียน

5. การวัดผลและประเมินผล คู่มือที่ดีควรจะให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้อกับการสอนอย่างครบถ้วน การวัดผลและประเมินผลการสอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนอีกองค์ประกอบหนึ่ง ที่คู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่น

5.1 เครื่องมือวัด

5.2 วิธีวัดผล

5.3 เกณฑ์การประเมินผล

6. ความรู้เสริม คู่มือครูที่ดีจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ และสามารถคาดคะเนได้ว่าผู้ใช้นั้นมักจะประสบปัญหาในเรื่องใด และจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครู อันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือควรจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมาพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น และจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้างการเป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยผู้ใช้ หรือผู้อ่านให้สามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างราบรื่นไม่เกิดอุปสรรค ปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือผู้เขียนคู่มือครูที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือจึงถือได้ว่าทำหน้าที่ของผู้เขียนหนังสือที่ดี

8. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ หนังสือที่ดีไม่ควรขาดแหล่งอ้างอิงหรือแหล่งข้อมูล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือครูนั้นเป็นหนังสือที่ใช้เป็นแนวทางในการสอน หากครูได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสอน

ปรีชา ช่างขวัญยืนและคนอื่น ๆ (2542 : 154 – 155) อธิบายองค์ประกอบของคู่มือที่สำคัญ ๆ ไว้ดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ
2. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็น เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ ฯลฯ
3. เนื้อหาสาระ และกระบวนการ หรือขั้นตอนในการดำเนินงาน
4. ความรู้เสริม หรือแบบฝึกหัดเพื่อเป็นการช่วยฝึกความคิดของผู้เรียน
5. ปัญหา และคำแนะนำ เกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหา
6. การวัดผลและประเมินผล
7. แหล่งข้อมูล และแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

จากการที่มีผู้ให้คำอธิบายไว้หลายท่านพอสรุปได้ว่าองค์ประกอบของคู่มือ ควรมีองค์ประกอบให้เหมาะสมกับชนิดหรือประเภทของคู่มือนั้น ๆ และมีองค์ประกอบดังนี้

1. ปก
2. คำนำ
3. สารบัญ
4. คำชี้แจงการใช้คู่มือ
5. กิจกรรม
 - 5.1 ชื่อกิจกรรม
 - 5.2 วัตถุประสงค์
 - 5.3 สาระสำคัญ
 - 5.4 การดำเนินกิจกรรม
 - 5.5 สื่อ /อุปกรณ์
 - 5.6 การประเมินผล
 - 5.7 บันทึกผลการจัดกิจกรรม

4.4 ลักษณะของคู่มือที่ดี

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของคู่มือที่ดีเช่น

บันลือ พฤษะวัน (2537 : 29-30) ได้ให้ความเห็นลักษณะของคู่มือครูที่ดีดังต่อไปนี้

1. สามารถช่วยให้ครูเข้าใจลักษณะเนื้อหาวิชา ขอบข่าย หรือสิ่งที่จะตอบได้กระจ่างและเด่นชัด เช่นการมองเห็นโครงร่างของงานสอนทั้งหมด หรืออาจกล่าวอย่างย่อได้ว่าช่วยให้ครูเกิดมโนทัศน์กับงานที่จะสอน
2. ช่วยให้ผู้สอนสามารถดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนนั้น ๆ ได้ดี โดยที่ครูสามารถดัดแปลงยืดหยุ่นได้เอง ไม่เป็นการให้แนวทางแบบบังคับ ดังนั้นแนวทางแห่งการเสนอแนะ เปิดโอกาสให้ผู้สอนสามารถปฏิบัติได้คล่องตัวขึ้น

3. กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ควรมีการทดลองใช้กับเด็กวัยนั้น ๆ ว่าเด็กสนใจปฏิบัติได้จึงควรใช้

4. แนวการเขียน เน้นย้ำแนวทางปฏิบัติที่มุ่งไปสู่เป้าหมายอย่างต่อเนื่องนั้นคือมีจุดเน้นย้ำไปทางเดียวกัน เช่น มุ่งฝึกงานเป็นกลุ่ม ทำงานเป็นกลุ่มก็ฝึกอย่างต่อเนื่องจนเด็กมีแนวทาง เมื่อได้แนวแล้วจึงฝึกเป็นรายบุคคล เป็นต้น

5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรมและวิธีสอน ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไป มิได้มุ่งกระจายไปแนวใหม่ทั้งหมด แต่การใช้แนวทางปฏิบัตินั้น ๆ ต้องเป็นทางปฏิบัติได้และได้ผลด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พยายามสอดแทรกสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ละน้อยดีกว่าที่จะใช้วิธีใหม่ทีเดียว

6. ทั้งรูปแบบและวิธีการ ที่เป็นแนวในการเขียนต้องคงรูปแบบและขั้นตอนโดยสม่ำเสมอเพื่อสะดวกแก่การใช้ การเปิดอ่าน ค้นคว้า และอื่น ๆ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 57) ได้ให้ความหมายของลักษณะที่ดีของคู่มือดังนี้

1. สามารถเข้าใจลักษณะเนื้อหา ขอบข่าย หรือสิ่งที่จะสอนได้อย่างกระจ่างชัด เช่น มองเห็นโครงร่างของการสอนทั้งหมด

2. ช่วยให้สามารถดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดีโดยสามารถดัดแปลงและยืดหยุ่นได้เอง ไม่เป็นแนวทางบังคับ ต้องเสนอแนะแนวทางโดยสามารถปฏิบัติงานได้คล่องขึ้น

3. กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ ควรมีการทดลองใช้กับเด็กวัยนั้น ๆ เด็กสนใจปฏิบัติได้ จึงควรเลือกใช้

4. แนวการเขียน เน้นย้ำแนวปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างต่อเนื่องนั้นคือมีจุดเน้นย้ำไปทางเดียวกัน เช่น มุ่งฝึกงานกลุ่ม ทำงานเป็นกลุ่มก็ฝึกอย่างต่อเนื่อง จนเด็กมีแนวทางได้แนวทาง แล้วจึงฝึกเป็นรายบุคคลต่อไป

5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไปมิได้มุ่งกระจายให้แนวใหม่ทั้งหมด แต่การใช้แนวปฏิบัตินั้น ๆ ต้องเป็นการปฏิบัติได้และได้ผลด้วย

6. รูปแบบและวิธีการ ที่เป็นแนวทางในการเขียนคงรูปแบบและขั้นตอนโดยสม่ำเสมอเพื่อสะดวกแก่การใช้

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2542 : 159 – 160) ลักษณะของคู่มือที่ดีควรมีรายละเอียดดังนี้

1. ควรระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้
2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง
3. ควรมีส่วนนำที่จูงใจผู้ใช่ว่าคู่มือนี้จะช่วยผู้ใช้ได้อย่างไร ทำอะไรบ้าง
4. ควรมีส่วนร่วมที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือ
5. ส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งจำเป็นในการดำเนินการ

6. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอนหรือกระบวนการในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

7. เนื้อหาสาระที่ให้นั้นควรมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ

8. ควรมีคำถามหรือกิจกรรมให้ผู้ใช้คู่มือทำ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านหรือการปฏิบัติตามขั้นตอนที่เสนอแนะ และเว้นที่ว่างสำหรับผู้ใช้คู่มือในการเขียนคำตอบรวมทั้งมีคำตอบและแนวทางในการตอบไว้ด้วย

9. ควรใช้เทคนิคต่างๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้คู่มือได้สะดวก เช่น การจัดรูปเล่มขนาด การเลือกตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การเน้นข้อความบางตอน เป็นต้น

10. ควรให้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม รายชื่อสื่อ รายชื่อสถาบัน รายชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้น

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2542 : 17-16) ได้แยกลักษณะคู่มือที่ดีเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา

1.1 เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือ ควรตรงกับเรื่องที่ศึกษาและไม่ยากเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจที่จะหยิบอ่าน

1.2 การนำเสนอเนื้อหา ควรให้เหมาะสมกับพื้นความรู้ของผู้ที่จะศึกษา

1.3 ข้อมูลที่อยู่ในคู่มือ ผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้

1.4 เนื้อหามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้อ้างอิง

1.5 ควรมีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อจะได้ทำความเข้าใจได้ง่าย

1.6 ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือให้ทันสมัยเสมอ

2. ด้านรูปแบบ

2.1 ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปเล่มที่ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะกับผู้ใช้คู่มือ

2.2 ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา

2.3 ลักษณะการจัดรูปเล่ม ควรทำให้น่าสนใจ

2.4 การใช้ภาษา ควรให้เข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ

2.5 ระบบการนำเสนอ ควรเป็นระบบจากง่ายไปหายากหรือเป็นเรื่อง ๆ ให้ชัดเจน

3. ด้านการนำไปใช้

3.1 ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือให้ชัดเจน

3.2 มีแผนภูมิตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

3.3 บอกสิทธิประโยชน์และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

สมภารธ ปรงสุวรรณ (2545 : 83) ได้ให้ความเห็นไว้ว่าคู่มือที่ดีนั้น ควรมีลักษณะในประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ต้องถูกต้อง และครอบคลุมสาระของคู่มือนั้น ๆ
2. การจัดลำดับข้อมูล นำเสนอเป็นขั้นตอนเข้าใจง่าย
3. รายละเอียดของคู่มือต้องชัดเจนเข้าใจง่าย
4. ผู้ใดอ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้
5. รูปแบบของคู่มือสวยงามและทนต่อการใช้

จากความเห็นของนักการศึกษาหลายท่าน พอสรุปได้ว่าลักษณะของคู่มือที่ดีนั้น ควรมีลักษณะดังนี้

1. การเขียนข้อความในแต่ละประโยค ต้องชัดเจน เข้าใจง่าย ผู้ที่มีการศึกษาในแต่ละระดับสามารถอ่านและเข้าใจปฏิบัติตามคู่มือได้อย่างถูกต้อง
2. ต้องระบุให้ชัดเจนว่าสำหรับใครใช้ ใช้เพื่ออะไร ใช้เมื่อไร ใช้ที่ไหนและใช้ได้อย่างไร
3. มีการเรียงลำดับขั้นตอนแนวทางการใช้คู่มือไว้ถูกต้องครบถ้วน
4. การจัดทำรูปเล่มน่าสนใจ น่าใช้
5. มีตัวอย่างของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา คำแนะนำต่าง ๆ
6. เนื้อหาสาระ ควรมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือประสบความสำเร็จ
7. ควรให้แหล่งอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้า

4.5 ความหมายคู่มือพัฒนา

จากความหมายของ คำว่า “คู่มือ” ที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า “คู่มือพัฒนา” หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติงานซึ่งอยู่ในรูปเอกสารหรือหนังสือ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ที่นำไปใช้สามารถที่จะปฏิบัติตามให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ตั้งเป้าไว้ในเอกสารหรือหนังสือนั้นได้โดยตนเอง

สำหรับในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมาย “คู่มือพัฒนา” ไว้ว่าเป็นเอกสารซึ่งประกอบไปด้วย

1. วัตถุประสงค์ของการพัฒนา
2. แนวทางในการจัดกิจกรรม
 - 2.1 เทคนิคที่ใช้
 - 2.2 ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม
3. ข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรมของครูและนักเรียน
4. การประเมินผล
5. ตารางสรุปการพัฒนา

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือ

งานวิจัยในประเทศ

อนุชิต เชนงำเนียร (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาคู่มือ ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้นักเรียนนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพทุกสาขาวิชา ตามนโยบายของกรมอาชีวศึกษาและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ได้คู่มือการพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมตามโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดี ของนักเรียนนักศึกษา 3 แผนงานคือ แผนงาน 1) โครงการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม แผนงาน 2) โครงการเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ แผนงาน 3) โครงการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ทองสุข ศรีแก้ว (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่าคู่มือมีความเหมาะสม มีความถูกต้องทั้งด้านเนื้อหาภาษาและขั้นตอนการนำไปใช้มีความเหมาะสมนำไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนได้

เบญพร ผ่องแผ้ว (2545 : 49-50) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโฮมรูม มีความก้าวหน้าเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการแนะแนวการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคมเพิ่มขึ้น

ณัฐมน พันธุ์ชาติ (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างคู่มือการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมโฮมรูม สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนพณิชการราชดำเนินธนบุรี เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโฮมรูม เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีระเบียบวินัยด้านการแต่งกายและความรับผิดชอบด้านการเรียนเพิ่มมากขึ้นและคู่มือการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมโฮมรูม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยด้านการแต่งกายและความรับผิดชอบด้านการเรียนของผู้เรียนได้

จากเอกสารและงานวิจัยสามารถสรุปความหมายของคู่มือพัฒนาได้ว่า แนวทางในการปฏิบัติงานซึ่งอยู่ในรูปเอกสารหรือหนังสือ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ที่นำไปใช้สามารถที่จะปฏิบัติตามให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ตั้งเป้าไว้ในเอกสารหรือหนังสือนั้นได้ด้วยตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิงช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภوتاมะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 280 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 87 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 90 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 103 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิงช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภوتاมะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 92 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 27 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 30 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 35 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ชั้นเป็นเกณฑ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยสำรวจนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภوتاมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งหมดประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 103 คน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากร

ระดับชั้น	ประชากร			
	ระดับชั้นแยกตามห้อง	ชาย	หญิง	รวม
ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 4/1	18	12	30
	ประถมศึกษาปีที่ 4/2	16	11	27
	ประถมศึกษาปีที่ 4/3	20	10	30
ประถมศึกษาปีที่ 5	ประถมศึกษาปีที่ 5/1	13	17	30
	ประถมศึกษาปีที่ 5/2	15	15	30
	ประถมศึกษาปีที่ 5/3	17	13	30
ประถมศึกษาปีที่ 6	ประถมศึกษาปีที่ 6/1	17	18	35
	ประถมศึกษาปีที่ 6/2	16	17	33
	ประถมศึกษาปีที่ 6/3	20	15	35
รวม		152	128	280

2. ผู้วิจัยสุ่มอย่างง่ายโดยใช้วิธีการจับสลากหมายเลขห้องดังนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ห้อง 4/2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ห้อง 5/1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ห้อง 6/1 ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับชั้น	ประชากร			
	ระดับชั้นแยกตามห้อง	ชาย	หญิง	รวม
ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 4/2	16	11	27
ประถมศึกษาปีที่ 5	ประถมศึกษาปีที่ 5/1	13	17	30
ประถมศึกษาปีที่ 6	ประถมศึกษาปีที่ 6/1	17	18	35
รวม		46	46	92

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง

ดำเนินการทดลองโดยการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 4 ครั้งในแต่ละระดับชั้น แยกตามห้อง รวมจำนวน 12 ครั้งๆ ละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ ในวันพุธ พฤหัสบดี ศุกร์ โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 เวลา 12.30 - 13.30 น. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 เวลา 13.30 - 14.30 น. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 เวลา 14.30 - 15.30 น. โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2551

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
2. คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
 - 2.1 กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
 - 2.2 แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

1. แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบและขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยผู้วิจัยเริ่มต้นจากการนิยามศัพท์เฉพาะและขอบเขตการพิจารณาตัวแปรความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดย

1.1 ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อนำมากำหนดองค์ประกอบของความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 พบว่า มีผู้กำหนดพฤติกรรมของบุคคลของความรับผิดชอบไว้ทั้งหมด 10 ลักษณะ ได้แก่

1.1.1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล. 2538 : 4 - 5, เอกวิทย์ โทปรีนทร์. 2546 : 50, สุวารินทร์ โรจน์ขจรนภาลัย. 2547 :15)

1.1.2 ความละเอียดรอบคอบ (จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล. 2538 : 4 - 5, อมรรวรรณ แก้วผ่อง. 2542 : 64,ปรีชา ชัยนิยม 2542 :9 ,เอกวิทย์ โทปรีนทร์ .2546 : 48-49)

1.1.3 การยัดมั่นในกฎเกณฑ์ (จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล. 2538 : 4 - 5)

1.1.4 ความเพียรพยายาม (จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล. 2538 : 4 - 5, เอกวิทย์ โทปรีนทร์. 2546 :50, สุวารินทร์ โรจน์ขจรนภาลัย. 2547 : 15)

1.1.5 ความขยันหมั่นเพียร (จूरिटน์ นันทยทวิกุล. 2538 : 4 - 5 ,
เอกวิทย์ โทปุรินทร์. 2546 :50, สุวารินทร์ โรจน์ขจรภาลัย. 2547 : 15)

1.1.6 ความตรงต่อเวลา (จूरिटน์ นันทยทวิกุล. 2538: 4 - 5)

1.1.7 ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (จूरिटน์ นันทยทวิกุล. 2538: 4 – 5, สุวารินทร์
โรจน์ขจรภาลัย. 2547:15, ปรีชา ชัยนิยม 2542 :9)

1.1.8 การยอมรับผลการกระทำของตนเอง (จूरिटน์ นันทยทวิกุล. 2538 : 4 – 5)

1.1.9 ความอดทน (จूरिटน์ นันทยทวิกุล. 2538: 4 – 5, สุวารินทร์ โรจน์ขจร
ภาลัย. 2547:15)

1.1.10 ความเชื่อมั่นในตนเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2524: 55-57)

1.2 จากนั้นผู้วิจัยนำพฤติกรรมของบุคคลทั้ง 10 ลักษณะ ที่แสดงถึงการมีความ
รับผิดชอบที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไปสร้างแบบสำรวจ (check list)
เพื่อให้ครูประจำชั้นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
พิจารณาดูว่าคุณลักษณะใดที่เหมาะสมจะเป็นองค์ประกอบของความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนบ้านท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีรายละเอียดของแบบสำรวจความคิดเห็นดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเด็กนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 สำหรับครู

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าคุณลักษณะที่ท่านคิดว่าพฤติกรรมเหล่านี้เป็นความรับผิดชอบของ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หรือไม่อย่างไร โปรดอธิบาย

O ใช้ ความรับผิดชอบของเด็กนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

_____ การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

_____ ความละเอียดรอบคอบ

_____ การยึดมั่นในกฎเกณฑ์

_____ ความเพียรพยายาม

_____ ความขยันหมั่นเพียร

_____ ความตรงต่อเวลา

_____ ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

_____ การยอมรับผลการกระทำของตนเอง

_____ ความอดทน

_____ ความเชื่อมั่นในตนเอง

O ไม่ใช่ ความรับผิดชอบของเด็กนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 จากนั้นผู้วิจัยนำคำตอบจากข้อ 1.2 ที่ครูประจำชั้นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ได้ตอบ มากำหนดเป็นองค์ประกอบของความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ การตรงต่อเวลา การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 52 ข้อ จำแนกได้ดังนี้

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
2. การตรงต่อเวลา
3. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์
4. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องให้ครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้อง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ

1. ผศ.ดร. ทศพร มณีศรีขำ ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

2. ผศ.ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

3. ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ตำแหน่ง อาจารย์ ดร.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ให้มีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ และตรวจสอบภาษา แล้วนำมาปรับปรุงในเรื่องความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และแก้ไขความซ้ำซ้อนของข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านท่ามะกา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

5. นำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ผ่านการทดลองใช้ (Try-out) มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน แล้ววิเคราะห์แบบประเมินรายข้อเพื่อหาความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก(r) แล้วคัดเลือกข้อคำถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามให้เหลือ 32 ข้อ มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

6. นำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) จากสูตร KR-21 (ล้วน สายยศ;และอังคณา สายยศ. 2538: 198) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.70

7. นำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เป็นแบบสอบถามใช้ภาษาที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ จำนวน 32 ข้อ โดยแบ่งเป็นรายด้านดังนี้

ข้อ 1 – 8	วัดความรับผิดชอบด้านการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
ข้อ 9 – 16	วัดความรับผิดชอบด้านการตรงต่อเวลา
ข้อ 17 – 24	วัดความรับผิดชอบด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์
ข้อ 25 – 32	วัดความรับผิดชอบด้านความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

เกณฑ์การให้คะแนน

1 คะแนน	สำหรับ	ข้อคำถามที่นักเรียนตอบถูก
0 คะแนน	สำหรับ	ข้อคำถามที่นักเรียนตอบผิด

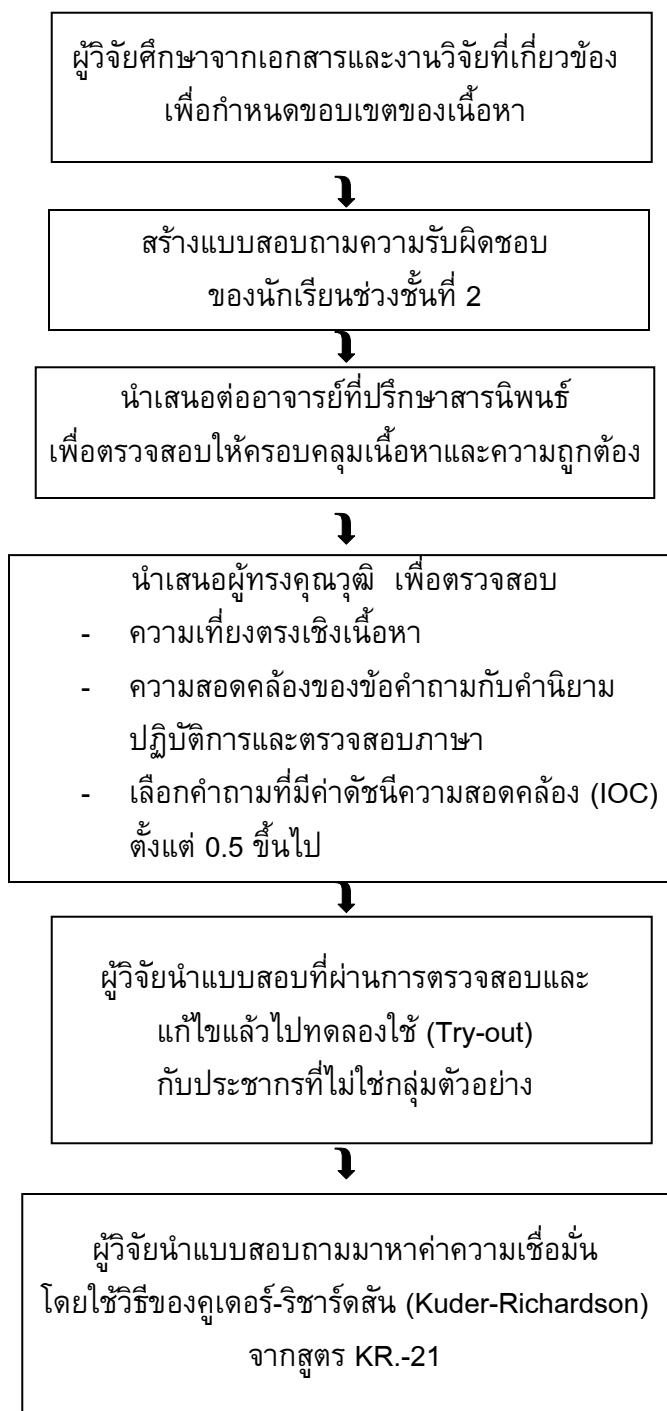
ตัวอย่างแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในข้อที่ถูกต้อง

1. เมื่อนักเรียนได้รับงานที่ครูประจำชั้นมอบหมายให้ทำ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ไม่ต้องรีบทำก็ได้ เพราะครูไม่ดู
 - ข. รอให้เพื่อน ๆ ทำก่อน เราค่อยทำตามเพื่อน
 - ค. ตั้งใจทำงานที่ครูกำหนดให้เสร็จก่อนเล่นกับเพื่อน
 - ง. ให้เพื่อนที่เรียนเก่งทำให้
2. ข้อใดที่นักเรียนควรปฏิบัติตามมากที่สุด
 - ก. กมลชนกมีหน้าที่ต้องทำเวรในวันศุกร์ และเธอก็ทำทุกครั้งไม่เคยหนีเวร
 - ข. เสาวรสดูรายการทีวีที่ตนชอบก่อน แล้วจึงทำการบ้าน
 - ค. ลักขณาลอกการบ้านเพื่อน เพื่อจะได้มีการบ้านส่งทันเวลา
 - ง. ถูกทุกข้อ
3. นิรมลมีหน้าที่ทำความสะอาดห้องน้ำแต่นิรมลไม่ชอบจึงเดินช้า ๆ เพื่อให้เพื่อนไปถึงก่อน เพื่อจะได้ไม่ต้องทำงาน แสดงว่านิรมลเป็นคนอย่างไร
 - ก. สุขุมและรอบคอบในการทำงาน
 - ข. ขาดความรับผิดชอบ
 - ค. ไม่ซื่อสัตย์สุจริต
 - ง. เสียสละ
4. ใครเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ
 - ก. ปูทำการบ้านเสร็จก่อนเข้านอนทุกวัน
 - ข. ยุ่นช่วยตักรดน้ำต้นไม้ที่โรงเรียน
 - ค. เอกชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์
 - ง. เก่งบริจาคเสื้อผ้าให้เด็กยากจน
5. การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงแสดงว่าเป็นคนอย่างไร
 - ก. มีระเบียบวินัย
 - ข. มีความขยันหมั่นเพียร
 - ค. มีความรับผิดชอบ
 - ง. เสียสละ

กรอบการสร้างแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2. คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2.1 กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบและขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2. ผู้วิจัยศึกษาหลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยพิจารณาความรู้พื้นฐานความสนใจ เพื่อที่จะจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสม

3. ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อที่จะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในหัวข้อเรื่อง ดังนี้

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
2. การตรงต่อเวลา
3. การยืดมั่นในกฎเกณฑ์
4. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

4. ผู้วิจัยสร้างกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และนิยามศัพท์เฉพาะ ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามขั้นตอนที่ 3 โดยใช้เทคนิค การอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง การใช้บทบาทสมมติ เกม การให้ข้อมูลย้อนกลับ การกล่าวคำชมเชย โดยแต่ละกิจกรรมในคู่มือพัฒนาจะประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องที่จะพัฒนา
2. ชื่อกิจกรรม
3. เวลา
4. วัตถุประสงค์
5. สื่อการเรียนรู้
6. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
7. การวัดและประเมินผล

5. ผู้วิจัยนำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่สร้างขึ้น หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

6. ผู้วิจัยนำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านท่ามะกา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

7. ผู้วิจัยนำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ได้ตรวจสอบแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ชื่อกิจกรรม นกกระจอกน้อย

เวลา 1 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการตรงต่อเวลาของนักเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. หุ่นสวมหัวตัวละครประกอบเรื่อง นกกระจอกน้อย

2. ใบความรู้เรื่อง นกกระจอกน้อย

3. ใบงานเรื่อง นกกระจอกน้อย

4. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง นกกระจอกน้อย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยสนทนา พูดคุยกับนักเรียน ถึงเรื่องการพัฒนาความรับผิดชอบ ประกอบด้วย ความหมาย วัตถุประสงค์ ของการพัฒนา โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา ตอบโต้ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกฎ กติกา และแนวปฏิบัติต่างๆ ในการแสดง เพื่อให้นักเรียนทราบ เข้าใจตรงกัน และร่วมแสดงได้อย่างถูกต้อง จากนั้นจึงให้นักเรียนทุกคนลงมือแสดงตามบทที่ได้รับ

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยและนักเรียนทุกคนช่วยกันสรุปโดยการอภิปราย และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อาจดึงมาจากการสอบถามโดยตรงของนักเรียนเอง หรือจากสิ่งที่ได้รับในการแสดง แล้วหาข้อสรุปให้เป็นหลักการของตนเอง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ประเมินจากใบงานท้ายกิจกรรม

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน จากการสังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อความเข้าร่วมกิจกรรมการแสดง การร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเสนอความคิดเห็น ตลอดจนการสรุปของนักเรียน

กรอบการสร้างคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบและขอบเขตของเนื้อหาที่พัฒนา ได้แก่ ความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อที่จะพัฒนา ประกอบด้วย

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
2. การตรงต่อเวลา
3. การยัดมั่นในกฎเกณฑ์
4. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

ผู้วิจัยสร้างคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ทฤษฎี นิยามศัพท์ โดยใช้ กิจกรรมกลุ่ม กรณีตัวอย่าง การใช้บทบาทสมมติ ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่องที่จะพัฒนา
2. ชื่อกิจกรรม
3. เวลา
4. วัตถุประสงค์
5. สื่อการเรียนรู้
6. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
7. การวัดและประเมินผล

ผู้วิจัยนำคู่มือที่สร้างขึ้นหาความเที่ยงตรงโดยเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบให้มีความสอดคล้องเรื่องที่จะพัฒนาแต่ละกิจกรรม

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบฝึกหัดก่อนและหลังพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบและขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน

2. ผู้วิจัยสร้างแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน จากนั้น ผู้วิจัยนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องให้ครอบคลุมของเนื้อหา และความถูกต้อง

3. ผู้วิจัยนำแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้านที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบฝึกหัดความรับผิดชอบแต่ละด้านให้มีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการและตรวจสอบภาษา แล้วนำมาปรับปรุงในเรื่องความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ การใช้ข้อความให้กระชับ และแก้ไขความซ้ำซ้อนของข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

4. ผู้วิจัยนำแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้านที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้านที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้สถิติ t (t -test for dependent) เลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มาใช้เป็นข้อคำถาม

5. ผู้วิจัยนำแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้านมาหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) จากสูตร KR.-21

ตัวอย่างแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
เรื่องการตรงต่อเวลา (นกกระจอกน้อย)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด
 - ก. เข้านอนแต่หัวค่ำเพื่อตื่นเข้าไปโรงเรียนให้ทันเวลา
 - ข. ตูละครหลังข่าวก่อนจึงทำการบ้านให้เสร็จ
 - ค. ให้พี่ช่วยทำการบ้านเพื่อจะมีส่งให้ตรงเวลา
 - ง. ทำงานไม่เสร็จ ก็ไม่ต้องส่ง
2. ถ้าเราต้องการให้งานเสร็จเรียบร้อยตรงตามเวลาควรทำเช่นใด
 - ก. จ้างเพื่อนที่เรียนเก่งให้ทำงานแทนเรา
 - ข. รับผิดชอบทำงานโดยวางแผนอย่างรอบคอบ
 - ค. บ่นบ่นสิ่งศักดิ์ช่วยเหลือ
 - ง. ทำไปเถอะแค่นี้พอมีส่ง ไม่ต้องตั้งใจมาก
3. นกไม่เคยมาโรงเรียนสาย และเข้าชั้นเรียนตรงเวลาทุกครั้งเพราะสาเหตุใด
 - ก. อยากให้ครูรักและชื่นชม
 - ข. กลัวจะถูกทำโทษ
 - ค. อยากเป็นคนมีความรับผิดชอบ
 - ง. มีความซื่อตรง
4. ครูสั่งงานให้นักเรียนทำ แล้วกำหนดว่า “ให้ส่งพรุ่งนี้เช้า” ปรากฏว่าแมวส่งไม่ตรงเวลาแสดงว่าแมวเป็นอย่างไร
 - ก. เรียนไม่เก่ง
 - ข. ไม่รับผิดชอบ
 - ค. ขาดความขยันหมั่นเพียร
 - ง. ไม่ซื่อสัตย์ สุจริต

กรอบการสร้างแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบและขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน

- 1.การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
- 2.การตรงต่อเวลา ได้แก่ ส่งงานตามกำหนดเวลา เข้าเรียนตรงเวลา
- 3.การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อตกลงของห้องและของโรงเรียน
- 4.ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ได้แก่ ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง

ผู้วิจัยสร้างแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบให้ครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้อง

ผู้วิจัยนำแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้านเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความสอดคล้องของข้อความถามกับนิยามปฏิบัติการและตรวจสอบภาษา แล้วเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้น

ผู้วิจัยนำแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยนำแบบฝึกหัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) จากสูตร KR.-21

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เสนออาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาของกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นปี เพื่อนัดหมาย กำหนด วัน และเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยดำเนินการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยวิจัยคือ ครูประจำชั้น แต่ละชั้นเรียนจัดกิจกรรมครั้งละ 1 ชั่วโมง รวม 3 ระดับชั้น เป็นจำนวน 12 ครั้ง โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 2 สัปดาห์

วิธีดำเนินการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 60) ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T_1	X	T_2

ความหมายของสัญลักษณ์

T_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง

T_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง

X แทน การใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2. วิธีดำเนินการทดลอง

ในการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

2.1 สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากประชากร ชั้นละ 1 ห้องเรียน คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 27 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 30 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 35 คน รวมทั้งสิ้น 92 คน เพื่อดำเนินการทดลอง

2.2 ดำเนินการใช้แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2.3 ดำเนินการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่าง

2.4 เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แล้วให้นักเรียนทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 อีกครั้ง (Posttest) โดยใช้แบบสอบถามชุดเดิม

2.5 นำแบบสอบถามความรับผิดชอบมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ โดยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาหาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยการนำคะแนนจากแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมตามเกณฑ์ 60/60 โดยการใช้สูตรการคำนวณประสิทธิภาพจาก E1/E2

2. เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือในระดับชั้นเดียวกัน โดยใช้สูตรการทดสอบค่า t (t-test for dependent sample)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม SPSS/PC+ โดยมีสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ย (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 137) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 143) โดยใช้สูตรดังนี้

$$SD = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคำถามแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 123-128) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

2.4 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) จากสูตร.KR.21 (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 198) ดังนี้

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\bar{X}(n-\bar{X})}{ns_t^2} \right\}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งหมด
	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม
	s_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามฉบับนั้น

2.5 หาประสิทธิภาพของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน โดยใช้สูตรดังนี้ (เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต. 2538: 295)

สูตรที่ 1

$$E1 = \frac{\sum X}{\frac{n}{A}} \times 100$$

เมื่อ $E1$ คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในคู่มือคิดเป็นร้อยละจากการทำแบบฝึกหัดก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

$\sum X$	=	คะแนนรวมของนักเรียนจากการทำแบบฝึกหัดก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
A	=	คะแนนเต็มของการทำแบบฝึกหัดก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
N	=	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

$$\text{สูตรที่ 2} \quad E2 = \frac{\sum F}{\frac{N}{B}} \times 100$$

เมื่อ E2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวผู้เรียนหลังจากการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2)

$\sum F$ แทน คะแนนรวมของนักเรียนจากการทำแบบฝึกหัดหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

B แทน คะแนนเต็มของการทำแบบฝึกหัดหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

N แทน จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือในแต่ละระดับชั้น โดยใช้สูตร t-test for dependent samples (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 104) ดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนนหรือจำนวนนักเรียน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
E ₁	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในคู่มือคิดเป็นร้อยละจากการทำแบบฝึกหัดก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ
ΣX	แทน	คะแนนรวมของนักเรียนจากการทำแบบฝึกหัดก่อนการใช้กิจกรรมในคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ
A	แทน	คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดก่อนการใช้กิจกรรมในคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ
E ₂	แทน	ประสิทธิภาพของคู่มือในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ
ΣF	แทน	คะแนนรวมของความรับผิดชอบของนักเรียนจากการทำแบบฝึกหัดหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ
B	แทน	คะแนนเต็มของความรับผิดชอบจากการทำแบบฝึกหัดหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของคะแนน
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤติการแจกแจงแบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 หาประสิทธิภาพของกลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้านแต่ละระดับชั้นรวมจำนวน 12 ชุด และรวมทุกด้านของแต่ละระดับชั้นรวมจำนวน 3 ชุด ตามเกณฑ์มาตรฐาน 60/60 โดยใช้สูตรการคำนวณประสิทธิภาพ E_1/E_2 เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในแต่ละระดับชั้น ที่ได้จากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แยกเป็นรายด้านและรวมทุกด้านโดยใช้สถิติ t - test for dependent samples เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2 - 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 หาประสิทธิภาพของกลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละด้าน ของแต่ละระดับชั้น รวมจำนวน 12 ชุด และรวมทุกด้านของแต่ละระดับชั้น รวมจำนวน 3 ชุด ตามเกณฑ์มาตรฐาน 60/60 โดยใช้สูตร E_1/E_2 เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 ซึ่งปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4, 5 และ 6

ตาราง 4 ค่าประสิทธิภาพของกลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (N = 27) แต่ละด้านจำนวน 4 ชุด และรวมทุกด้านจำนวน 1 ชุด

กลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2	ΣX	A	E_1	ΣF	B	E_2	$E_1 / E_2 \times 100$
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4							
1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	148	10	54.81	225	10	83.33	65.77
2. การตรงต่อเวลา	152	10	56.30	231	10	85.56	65.80
3. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	173	10	64.07	236	10	87.41	73.30
4. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	164	10	60.74	240	10	88.89	68.33
รวมทุกกิจกรรม	637	1080	58.98	932	1080	86.30	68.34

จากตาราง 4 พบว่าประสิทธิภาพของกลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แต่ละชุดมีค่าประสิทธิภาพระหว่าง 65.77 – 73.30 และทั้งชุด มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 68.34

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
3. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือ

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ โดยกำหนดสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

1. ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 อยู่ในเกณฑ์ 60/60
2. ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน
3. ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน
4. ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียน ชาย-หญิง ช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภوتاมะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 280 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 87 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 90 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 103 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียน ชาย-หญิง ช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านท่ามะกา อำเภوتاมะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 92 คน ประกอบด้วย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 27 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 30 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 35 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
2. คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ประกอบด้วย
 - 2.1 กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
 - 2.2 แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการทดลองมีขั้นตอนดังนี้

1. ให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ก่อนการทดลอง
2. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้น 2 เป็นเวลา 2 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ระดับชั้นละ 4 ครั้งๆ ละ 60 นาที รวม 12 ครั้ง ในวันพุธ พฤหัสบดี ศุกร์ โดยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างเวลา 12.30 -13.30 น. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างเวลา 13.30 -14.30 น. และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างเวลา 14.30 – 15.30 น.
3. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หลังการทดลอง ซึ่งเป็นชุดเดียวกับแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ให้เด็กทำก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละกิจกรรม จำนวน 12 กิจกรรม และรวมทุกกิจกรรมของแต่ละระดับชั้นจากคะแนนแบบฝึกหัดก่อนและหลังการใช้กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ตามเกณฑ์ 60/60 โดยใช้สูตรการคำนวณประสิทธิภาพ E_1 / E_2

2. เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ได้จากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบ ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละระดับชั้น โดยใช้สูตร t - test for dependent samples

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. หาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละกิจกรรม จำนวน 12 กิจกรรม และรวมทุกกิจกรรมของแต่ละระดับชั้นจากคะแนนแบบฝึกหัดก่อนและหลังการใช้กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ตามเกณฑ์ 60/60 โดยใช้สูตรการคำนวณประสิทธิภาพ E_1 / E_2 พบว่า ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีค่าอยู่ระหว่าง 65.77 – 76.39 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รวมทุกกิจกรรมมีค่าเท่ากับ 68.34

1.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รวมทุกกิจกรรมมีค่าเท่ากับ 74.95

1.3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทุกกิจกรรมมีค่าเท่ากับ 73.47

2. เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ได้จากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบ ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละระดับชั้น โดยใช้สูตร t - test for dependent samples พบว่า คะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ,5 และ 6 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของเด็กนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ทำให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยจะอภิปรายผลจากข้อค้นพบของการวิจัยตามสมมติฐาน มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 อยู่ในเกณฑ์ 60/60

จากการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละกิจกรรม จำนวน 12 กิจกรรม และรวมทุกกิจกรรมของแต่ละระดับชั้น ตามเกณฑ์ 60/60 โดยใช้สูตรการคำนวณประสิทธิภาพ E_1/E_2 พบว่า ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยมีค่าอยู่ระหว่าง 65.77 – 76.39 แสดงว่า คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดทุกกิจกรรม ซึ่งผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ 1 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมแต่ละกิจกรรมในคู่มือมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบและนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ทำให้สามารถกำหนดหัวข้อที่จะพัฒนา และเลือกเทคนิคต่างๆ มาใช้ในกิจกรรมได้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและพัฒนาการตามวัยของเด็ก อีกทั้งยังได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

สมมติฐานที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ได้จากการทำแบบ สอบถามความรับผิดชอบ ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละระดับชั้น พบว่า คะแนนความรับผิดชอบของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน แสดงว่าคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ทำให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากก่อนการสร้างคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบและนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 อีกทั้งยังได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก่อนนำไปทดลองใช้

คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นยังประกอบไปด้วย กิจกรรมที่หลากหลาย โดยใช้เทคนิค กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การกล่าวคำชมเชย การอภิปรายกลุ่ม เกม และกรณีตัวอย่าง โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสนทนา พูดคุยโต้ตอบและแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่หลากหลายนี้สามารถช่วยให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีการพัฒนาทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ รวมทั้งความรับผิดชอบให้สูงขึ้นได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุวิทย์ มูลคำ (2546: 186) ที่กล่าวว่า ผู้สอนควรจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ ยิน ได้ฟังการบอกหรือให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นกว่าระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่เขามีอยู่ และจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้พบกับปัญหาที่ขัดแย้งกับระดับความคิดของผู้เรียนเอง เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดให้ผู้เรียนมีความคล้อยตามไปในทิศทางที่ปรารถนา

สมมติฐานที่ 3 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ได้จากการทำแบบ สอบถามความรับผิดชอบ ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละระดับชั้น พบว่า คะแนนความรับผิดชอบของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน แสดงว่าคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ทำให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยมุ่งเน้นการใช้กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมกลุ่ม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ เกม เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นจากนิทานที่ได้ฟัง ร่วมแสดงบทบาทสมมติ ทำกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้นักเรียนมีความสนใจและสนุกสนานกับกิจกรรมที่จัดขึ้น และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม อันนำไปสู่การมีความรับผิดชอบในที่สุด และยังสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2542: 30-31) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติจะให้ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ยาวนานและลึกซึ้งและมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของนักเรียนในการปรับตัวและการแก้ไขปัญหาต่างๆ และกรมวิชาการ (2542: 33) กล่าวถึงกรณีตัวอย่างว่า เป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นง่าย มีสาระ น่าสนใจ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมมาก โดยเชื่อมโยงเอาสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสิ่งแวดล้อม และนอกจากนี้กรมวิชาการ(2542: 37-38) ยังกล่าวว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นสื่อนั้นช่วยให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์สนิทสนมกัน นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิด และคุณธรรมในจิตใจของตน และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ นกเนตร

ธรรมบวร (2549: 138-139) ที่กล่าวไว้ว่า การเล่นบทบาทสมมติเป็นการเล่นที่ซับซ้อนกว่าการเล่นในเชิงรูปธรรมเพราะเด็กจำเป็นต้องใช้ท่าทาง ภาษาและวิธีการอื่นๆอีกมากมาย ในการสื่อสารบทบาทรวมถึงความตั้งใจของตนเอง การเล่นชนิดนี้ช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงสิ่งที่ตนรับรู้และมีประสบการณ์ตลอดถึงช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและภาษาแก่เด็ก

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของโรมานซ์ (วรวรรณิณี ราชสงฆ์. 2541 : 54 ; อ้างอิงจาก Romance. 1985 : 24 - 42) ที่ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมที่มีต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 (ประถมศึกษาปีที่ 5) มี 3 กลุ่ม จำนวน 32 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ทำการทดลอง 8 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมสามารถพัฒนาระดับการให้เหตุผลจริยธรรมของนักเรียนได้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คำนิง อยู่เลิศ (2541 : 40 - 41) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบด้านการเรียนดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม

สมมติฐานที่ 4 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ได้จากการทำแบบ สอบถามความรับผิดชอบ ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่ละระดับชั้น พบว่า คะแนนความรับผิดชอบของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน แสดงว่าคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ทำให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 2 – 7)

ผลของการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการใช้กิจกรรมที่มีเทคนิคที่หลากหลาย และเทคนิคต่างๆ มีความเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เด็กชอบและเด็กได้ฝึกทักษะการฟัง การคิด การแก้ปัญหา การติดตามเรื่องราว แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกัน ทำให้เด็กมีความสุข สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย รวมทั้งบทบาทของผู้วิจัยที่มีการสอดแทรกความรู้ตามวัตถุประสงค์ในทุกขั้นตอนของกิจกรรม และจะให้การเสริมแรงทันทีโดยใช้การให้ข้อมูลย้อนกลับและคำชมเชย ในกรณีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยมีการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออกที่แสดงถึงความรับผิดชอบ จึงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบและปฏิบัติตนเองให้มีความรับผิดชอบได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกิจกรรมให้นักเรียน ครูผู้สอนควรสอดแทรกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ลงไปในกิจกรรมด้วยทุกครั้ง โดยการปรับเนื้อหาของกิจกรรมนั้นให้เหมาะสม
2. การดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน ครูต้องให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่จะกระตุ้นให้เด็กอยากร่วมกิจกรรมมากขึ้น
3. ในการพัฒนาความรับผิดชอบ ควรจัดให้มีกิจกรรมหลายรูปแบบ และกิจกรรมนั้นต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วม หลังจากทำกิจกรรมควรจัดให้มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็นในเรื่องเหล่านั้น เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเห็นคุณค่าในเรื่องนั้นอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยนำเทคนิคอื่นมาใช้ในการกิจกรรม เช่น สถานการณ์จำลอง การเล่นเกม การสัมภาษณ์ และการสังเกต
2. ควรมีการพัฒนาคู่มือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านอื่นๆ โดยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมของนักเรียน เช่น นักเรียนที่มีระดับสติปัญญา สภาพแวดล้อม หรือสภาพการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน
3. ควรทำการติดตามผลหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้วเป็นระยะๆ เพื่อศึกษาความคงทนของความรับผิดชอบในตัวเด็ก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2525). คู่มือการศึกษาจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ตอนที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2523). คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- . (2533). คู่มือแนะแนวตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- . (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- . (2545). เอกสารแนะแนวเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง ชุมชน: พัฒนาคุณภาพทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม ฉบับที่ 1 ส่งเสริมลูกรักให้มีคุณภาพทางอารมณ์ศีลธรรมและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2524). คู่มือปฏิบัติการกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา. ปราณบุรี
- . (2531). รูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงานของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6. กองวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ.
- . (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง. กรมวิชาการ.
- . (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กীরติ บุญเจือ. (2538). จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- กันทวลย์ ภูพานธุ์. (2543). ผลของการใช้โปรแกรมชุดแนะแนวในการพัฒนาเจตคติต่อการคุกคามทางเพศและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดชัยมงคล สังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กำพล ดำรงค์วงศ์. (2535, 5 กุมภาพันธ์). เกม. วารสารกองทุนสงเคราะห์. 7(39): 11.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. (2522). “จริยธรรมในสังคมไทย.” รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- กองวิจัยทางการศึกษา.(2543). การวิจัยและพัฒนาศักยภาพเด็กไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัตติยา กรรณสูต;และคนอื่นๆ. (2547). คุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).

- ขวัญฤดี ขำซ่อนสัตย์. (2542). การศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนมหาวิทยาลัยมหิดล. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.(การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,สำนักงาน.(2525). คำโครงการคู่มือปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม. กรุงเทพฯ : กองวิจัยและวางแผนกระทรวงศึกษาธิการ.ถ่ายเอกสาร
- ศิริบุญ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธ์. (2542). รายงานการวิจัยการศึกษาและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คำนึ่ง อยู่เลิศ. (2541). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- จรรจา สุวรรณทัต และดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2521). พฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- จूरรัตน์ นันทยทวิกุล. (2538). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะและความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- เจริญ ไวรวัจนกุล. (2531). ความเป็นครู. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ชม ภูมิภาค. (2525). บทความวิทยุกระจายเสียงของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยชุดการศึกษาเพื่อคุณธรรม. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2524). หลักการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- ณัฐมน พันธุ์ชาติ. (2547). การสร้างคู่มือการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมโฮมรูมสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนพนิตยการราชดำเนินธนบุรี เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2522). จริยธรรมในทัศนะของนักพฤกษศาสตร์. รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

- (2539). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2524). *พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัญจณี. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย : รายงานวิจัย ฉบับที่ 21*. กรุงเทพฯ :สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพวรรณ ดีแดง. (2546). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อนตนเองของนักเรียนระดับนาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 1 ที่เรียนเรื่องประเทศไทยและประเทศไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการสอนที่จัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT กับการสอนที่ใช้เทคนิคการจัดผังลายเส้น. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ทิตนา แคมมณี. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: บุรพาติลปีการพิมพ์.
- (2536). *ช่วยครูฝึกประชิปไทยให้แก่เด็ก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี และคณะ. (2546). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : เสริมสินพีรเพรสซิสเท็ม.
- ทองชุบ ศรีแก้ว. (2545). *คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ธณิกานต์ สิริพิเชียร. (2543). *การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ เทคนิคแม่แบบ และกรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธำรง น่วมศิริ. (2527). *การทดลองใช้ข่าวหนังสือพิมพ์เป็นสถานการณ์จำลองในการสอนจริยศึกษา เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2549). *การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญตา ยิ้มน้อย. (2536). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความนิยมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนค่ายธนะรัชต์ อำเภอบางละมุง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจพร ผ่องแผ้ว. (2545). การสร้างคู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม). สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บันลือ พุกกะวัน. (2537). เทคนิคและประสบการณ์การเขียนตำราทางวิชาการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภากร โล่ห์ทองคำและคนอื่นๆ. (2522). กลุ่มการสอนกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียนนครราชสีมา. นครราชสีมา: สำนักพิมพ์นานมี.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2535). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ. (2542). เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ชัยนิยม. (2542). การศึกษาความคิดเห็นของการสอนความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระราชวรมุณี. (2528). พุทธธรรมกฎธรรมชาติดและคุณค่าสำหรับชีวิต. กรุงเทพฯ: รุ่งวัฒนา.
- พระพุทธานุสสิข. (2535). พระพุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต. กรุงเทพฯ: โครงการหนังสือพุทธศาสนาสำหรับคนหนุ่มสาว.
- พิจิตรา พงษ์จินดาธร. (2526). การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิไลลักษณ์ ทองรอด. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- มลิวลย์ บำรุงการ. (2531). การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรม 4 ประการ ตามประบรมราโชวาทของ
รัชกาลที่ 9 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา)
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- มาลีนี้ พลโประการ และสุระ ตามาพงษ์. (2531). การผลิตและการควบคุมการใช้สื่อการเรียนการสอน.
กรุงเทพฯ : เอกสารเผยแพร่ความรู้พัฒนาหนังสือ.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2531). ความเป็นครู. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ระริน ทองใบ. (2545). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเขาแก้ววิทยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลัดดา เสนาวงษ์. (2532). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พิศิษฐ์.
- ลัดดา แซ่ป้ง. (2530). การใช้กิจกรรมสร้างคุณภาพเพื่อลดพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- วรวรรณนี้ ราชสงฆ์. (2541).การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่
มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพัทลุง.ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.อัดสำเนา.
- วิไลวรรณ ชินพงษ์. (2539). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู. ปรินูญา
นินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ศิรินันท์ วรรัตนกิจ. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อ
ตนเองและส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์ คาโนนิ
คอล. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์.(2535). เส้นทางก้าวหน้าของข้าราชการครู : คู่มือการจัดทำผลงานทางวิชาการ
กรุงเทพฯ : ประดิพัทธ์การพิมพ์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2526). ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สมาน ลอยฟ้า. (2535,ตุลาคม-ธันวาคม). บทบาทสมมติกับการเรียนการสอน. วารสารพัฒนาหลักสูตร.
12(112): 61-65

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2530). *คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ:

เจ้าพระยาการพิมพ์.

สุขพัชรา ชัมเจริญ. (2545). *การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.

สุตาวรรณ เครือพานิช. (2535,มกราคม). บทบาทของกรมวิชาการในการส่งเสริมจริยธรรม. *วิจัยสังคม*. 12(136): 27-29

สุพัตรา สุภาพ. (2531). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุภัก ไหวหากิจ. (2543). *การเปรียบเทียบการรับรู้ในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถกรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณ วชิรปราการสกุล. (2533) *การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านกัลยาณมิตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สุวรรณทร์ โรจน์จรนภาลย์. (2547). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสารสาสน์พิทยา กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศม.

(จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. (2545). *20 วิธีการจัดการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์

สมมารธ ปรงสุวรรณ. (2545). *การพัฒนาคู่มือครูในโรงเรียนทหารช่าง*. สารนิพนธ์. กศ.ม.

(การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2526). *คู่มือการปลูกฝังค่านิยม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟิการ์ต.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2542). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนฉบับที่ 8 ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

อนุชิต เชิงจำเนียร. (2545). *คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริการการศึกษา) กรุงเทพฯ :

บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อมรรวรรณ แก้วผ่อง. (2542). การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อนตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัจจิมา จินวาลา. (2535) การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและกรณีตัวอย่าง ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเลื่อน้อย กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) . กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เอกวุฒิ ไกรมาก. (2541). การสร้างคู่มือในการจัดหา และใช้ประโยชน์วิทยากรท้องถิ่นสอนวิชาช่างอุตสาหกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (อุตสาหกรรม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เอกวิทย์ โทปรินทร์. (2546). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความรับผิดชอบต่อการเรียน ผ่านห้องเรียนเสมือน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Bacon, Charles Samuel. (1989). *Teacher Goal Structures and Student Responsibility For* Brown, R. *Social Psychology*. New York : The Free Press, 1978.
- Dickinson, Leslie.(1987). *Self-Instruction in Language Learning*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Flippo, E.B. *Management : A Behavioral Approach*. New York : Allyn and Bacon, 1966.
- Funk & Wagnalls.(1961).*New Standard Dictionary of The English Language*. New York :McGraw-Hill Book Co.
- Good , Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw – Hill Book Company.
- Kohlberg, Lawrence. (1976). *Moral Development and Behavior*. New York : Holt Rinehart and Winston Co.
- Longman. (1978). *Dictionary of Contemporary English Harlow and Longmont*. London : Longmont Group.
- Lonnotti, Ronalds J. (1977, August). *A longitudinal Investigation of Role-Taking, Altruism and Empathy*. Resources in Education(ERIC). 37(12): 142.

- Martinez and Manuel. (1982, February). "A Comparison of Effectiveness of Group Assertive Training and Self – Esteem Enhancement Group Therapy in Decreasing Anxiety, Depression and Aggression while Concurrently in creasing Assertivess and Salf – Esteem.*Dissertation Abstracts international*. 42 : 3515-A .
- Mittion, Betty L. and Dage B. Harris. (1962). The Development and Responsibility in Children, *The Child : A Book Reading*.46:407-416
- Orlick, T. (1978). *The Cooperative Sports and Games Book..* New York: Pantheon.
- Titus, Harold Happer. (1963). *Ethics for today*. American : American Book Company.
- Zunick, Michael. (1963, May-June). "Developmental Responsibility Perception or Lower and Middle Class Children," *The Journal of Educational Research*. 56 (9):497.
- Learning : A Student Perspective," *Dissertation Abstracts International*.46 (9) : 659.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล
- หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
- คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
- แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ที่ ศร 0519.12/ 4/ 16 5

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตลิ่งชัน 23 กรุงเทพฯ 10110

๒ มิถุนายน 2551

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่ามะกา

เนื่องด้วย นางสาวณัฐธิดา ศรีพิมพ์ป้า นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสภานิพนธ์ เรื่อง "คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสภานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้สถานที่ห้องเรียน เพื่อทดลองใช้คู่มือพัฒนาความ รับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และ แบบฝึกหัดก่อนและหลังเรียนความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 122 คน ในระหว่างเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2551

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตกระทำการวิจัย ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวณัฐธิดา ศรีพิมพ์ป้า ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณะศิลปบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณะศิลปบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 085-231-5554

ที่ ศธ. 04018.2015/115

โรงเรียนบ้านท่ามะกา ตำบลท่ามะกา
อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี 71120

11 มิถุนายน 2551

เรื่อง เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุข

อ้างถึง หนังสือบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ ศธ 0519.12/4165 ลง 2 มิถุนายน 2551

ตามหนังสืออ้างถึงดังกล่าว สาขาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้อนุมัติ
ให้นางสาวณัฐธิดา ศรีพิมพ์ปานิ ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2” โดย
ขอใช้สถานที่ห้องเรียนเพื่อทดลองใช้คู่มือฯ นั้น ในการนี้โรงเรียนขอแจ้งให้ทราบว่า นางสาวณัฐธิดา ศรี
พิมพ์ปานิ ได้มาขอใช้สถานที่ห้องเรียนเพื่อทดลองใช้คู่มือฯ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2
จริงตั้งแต่วันที่ 4-11 มิถุนายน 2551

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายอภิชาติ แก่นน้อย)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่ามะกา

“โรงเรียน”

โทร 0-3464-0890

ที่ ศธ. 04018.2015 /150

โรงเรียนบ้านท่ามะกา ตำบลท่ามะกา
อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี 71120

11 กรกฎาคม 2551

เรื่อง เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร ประเสริฐสุข

อ้างถึง หนังสือบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ ศธ 0519.12/4165 ลง 2 มีนาคม 2551

ตามหนังสืออ้างถึงดังกล่าว สาขาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้อนุมัติให้นางสาวณัฐธิดา ศรีพิมพ์พาณิชย์ ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2” โดยขอใช้สถานที่ห้องเรียนเพื่อทดลองใช้คู่มือฯ นั้น ในการนี้โรงเรียนขอแจ้งให้ทราบว่า นางสาวณัฐธิดา ศรีพิมพ์พาณิชย์ ได้มาขอใช้สถานที่ห้องเรียนเพื่อทดลองใช้คู่มือฯ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 จริงตั้งแต่วันที่ 2-11 กรกฎาคม 2551

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายอภิชาติ แก่นน้อย)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่ามะกา

“โรงเรียน”

โทร 0-3464-0890

คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

คู่มือการใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

คำชี้แจง

1. คู่มือนี้เป็นคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ใช้วัดความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ประกอบด้วย

2.1 คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2.2 แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

2. การตรงต่อเวลา

3. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์

4. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

วิธีการการดำเนินใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

1. ศึกษาคู่มือการใช้และรายละเอียดในคู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้ละเอียดทั้งในส่วนที่เป็น กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และแบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2. จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ ให้เรียบร้อย

2.1 สถานที่และอุปกรณ์ในการทำ แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

3.1.1 จัดสถานที่ในการทำแบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่ในสภาพบรรยากาศที่อากาศถ่ายเทสะดวก จัดโต๊ะและเก้าอี้ให้อยู่ในระยะห่างพอสมควร เพื่อป้องกันการทุจริตของนักเรียนในการทำแบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

3.1.2 จัดเตรียมแบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และดินสอหรือปากกาให้เพียงพอต่อจำนวนเด็ก

3.1.3 นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน

3.2 สถานที่และอุปกรณ์ในการทำ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

3.2.1 จัดเตรียมสถานที่ให้เหมาะสมสำหรับในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม

3.2.2 จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในแต่ละกิจกรรมให้เรียบร้อย

4. เสริมสร้างบรรยากาศให้มีความเป็นกันเองกับเด็กนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนลดความวิตกกังวลและให้ความร่วมมือในการทำแบบฝึกหัดและกิจกรรมเป็นอย่างดี

5. ก่อนให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดและกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติตามภารกิจส่วนตัวให้เสร็จเรียบร้อยก่อนทุกครั้ง

6. อธิบายขั้นตอนและวิธีทำแบบฝึกหัดและหลังกิจกรรมให้เด็กเข้าใจ เมื่อเด็กทุกคนเข้าใจดีแล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้

แนวทางในการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าการบรรยาย นักเรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง แสดงความคิดเห็น เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความรับผิดชอบ โดยการจัดกิจกรรมจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้

1. การอภิปรายกลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็นในสถานการณ์ที่กำหนด ในด้านการพัฒนาความรับผิดชอบ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อให้นักเรียนพิจารณาข้อตกลงที่จะแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ ด้วยหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. กรณีตัวอย่าง หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยนำเอากรณี เรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงหรือมีส่วนใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันมาปรับในส่วนของตัวเองบุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

แล้วเสนอเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษาโดยตั้งประเด็นปัญหาให้นักเรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นการเสริมสร้างให้นักเรียนมีพัฒนาการและทักษะในเรื่องการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ การให้เหตุผลและมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้

3. บทบาทสมมติ หมายถึง กิจกรรมการแสดงออกของนักเรียน ตามบทบาทในสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นด้านการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้นักเรียนแสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น โดยไม่มีการฝึกซ้อมมาก่อนและถือเอาการแสดงออกทั้งความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปราย

4. เกม หมายถึง กิจกรรมการเล่น ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถเฉพาะตน ในการแข่งขันเพื่อให้ได้ชัยชนะ โดยปฏิบัติตามกฎ กติกา และข้อตกลงของเกม

ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะมีขั้นตอน และกำหนดเวลา ในแต่ละขั้นตอนโดยประมาณ คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ครูนำเด็กเข้าสู่เรื่องราวของกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจและมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ครูดำเนินการปฏิบัติกิจกรรม ในรูปแบบต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ โดยกิจกรรมแต่ละครั้งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบ โดยเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินไป และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อตกลงของกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ครูและเด็กร่วมกันสนทนาสรุปและตอบคำถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง และให้คำชมเชยเด็กที่แสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อหน้าที่ร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งพฤติกรรม การแสดงออกและความรู้สึก

ข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรม

1. ข้อควรปฏิบัติของครู ในการจัดกิจกรรมครูควรเตรียมอุปกรณ์ ศึกษาเนื้อหา วิธีดำเนินกิจกรรมและเทคนิคทุกครั้งก่อนจัดกิจกรรม อธิบายให้นักเรียนทุกคนได้รับทราบข้อควรปฏิบัติ ในการร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น แล้วจึงแสดงความคิดเห็นตาม หรือแสดงความคิดเห็นในกรณีไม่เห็นด้วยพร้อมเหตุผลประกอบ ไม่ด่วนตัดสินคำตอบของนักเรียนว่าถูกหรือผิด แต่พยายามให้แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลของเขา ใช้อารมณ์ขัน การเสริมแรง หรือแสดงท่าทีด้วยการยิ้มแย้ม แจ่มใส เป็นมิตร ทั้งคำพูด น้ำเสียง และท่าทาง กล่าวแสดงความรู้สึกชื่นชมพร้อมทั้งเหตุผล เมื่อนักเรียนกระทำพฤติกรรมเป้าหมายหรือตอบคำถามได้ถูกต้อง สังเกตและบันทึกการสังเกต เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในกลุ่มขณะจัดกิจกรรม ทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกและความรู้สึก

2. ข้อควรปฏิบัติของนักเรียน ในการร่วมกิจกรรมนักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยแสดงความคิดเห็น แสดงพฤติกรรมการพูดได้ครั้งละ 1 คน นักเรียนไม่พูดสอดแทรกขัดจังหวะ ขณะที่เพื่อนพูดหรือแสดงความคิดเห็นยังไม่เสร็จ ถ้านักเรียนจะแสดงความคิดเห็น ต้องให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นเสร็จเสียก่อน นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมอย่างมีระเบียบ และเป็นไปตามกฎ

การประเมินผล

ประเมินผลโดย แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนช่วงขั้นที่ 2 และการสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกและความรู้สึกของเด็กตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

ตารางสรุปการพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่

ประกอบด้วย

ตารางสรุปการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ชั้น	ครั้งที่	ความรับผิดชอบ	วัตถุประสงค์	ชื่อ กิจกรรม	เทคนิค	วิธีดำเนินการ
- ประถมศึกษา ปีที่ 4	1	- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ 2. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	เมืองผึ้ง	- บทบาทสมมติ - การให้ข้อมูลย้อนกลับ - การกล่าวคำชมเชย	1. ชื่นนำ ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และอธิบายถึงวิธีการในการดำเนินกิจกรรม 2. ชื่นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมในครั้งนั้น โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมปฏิบัติ
	2	- การตรงต่อเวลา	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักข้อดีและข้อเสียของการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการตรงต่อเวลาของนักเรียน	นกกระจอกน้อย	- บทบาทสมมติ - การอภิปรายกลุ่ม - การกล่าวคำชมเชย	
	3	- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการยึดมั่นในกฎเกณฑ์	มดเลี้ยงงาน	- กรณีตัวอย่าง - การให้ข้อมูลย้อนกลับ - การกล่าวคำชมเชย	
	4	- ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานด้วยตนเองไม่ย่อท้อต่อ		- กรณีตัวอย่าง - การอภิปราย	

			อุปสรรค 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความ- รับผิดชอบในการทำงานด้วยตนเอง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	เพื่อน	กลุ่ม - การกล่าวคำ ชมเชย	3.ชั้นสรุป ผู้วิจัยร่วมกับ นักเรียนช่วยกัน สรุปถึงผลของ กิจกรรมในครั้งนั้น ว่าเป็นอย่างไร รวมถึงหาวิธีการ แก้ไขปัญหาคือ ถูกต้อง
- ประถมศึกษา ปีที่ 5	1	- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักความรับผิดชอบ- ชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จลุล่วง 2. พัฒนาพฤติกรรมการทำงานให้ สำเร็จลุล่วง	แม่ กตัญญู	- กรณีตัวอย่าง - การอภิปราย กลุ่ม - การกล่าวคำ ชมเชย	
	2	- การตรงต่อเวลา	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงเรื่อง ของความรับผิดชอบในการตรงเวลา 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานให้ เสร็จตามกำหนดเวลา และการเข้าเรียนตรงเวลา	เรื่องของ ดวงดาว	- กรณีตัวอย่าง - การให้ข้อมูล ย้อนกลับ - การกล่าวคำ ชมเชย	
	3	- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามข้อ- ตกลงของกลุ่ม 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมปฏิบัติ ตามข้อตกลงของกลุ่ม	กวีจำเป็น	- เกม - การอภิปราย กลุ่ม - การกล่าวคำ ชมเชย	

	4	- ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทำงานด้วยตนเอง	รังของนกน้อย	- การอภิปรายกลุ่ม - การให้ข้อมูลย้อนกลับ - การกล่าวคำชมเชย	
- ประถมศึกษาปีที่ 6	1	- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ 2. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	แอปเปิล ผลงาม	- เกม - การให้ข้อมูลย้อนกลับ - การกล่าวคำชมเชย	
	2	- การตรงต่อเวลา	1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมตรงต่อเวลาของนักเรียน	แกงเขียวหวาน	- กรณีตัวอย่าง - การอภิปรายกลุ่ม - การกล่าวคำชมเชย	
	3	- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการยึดมั่นในกฎเกณฑ์และการปฏิบัติตาม	ดวงใจ	- กรณีตัวอย่าง - การอภิปรายกลุ่ม - การให้ข้อมูล	

			ข้อตกลงของกลุ่ม		ย้อนกลับ	
	4	- ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานด้วยตนเอง 2. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	สมชาย หิ่ทหาร	- บทบาทสมมติ - การให้ข้อมูลย้อนกลับ - การกล่าวคำชมเชย	

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง เมืองผึ่ง

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
2. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. แนะนำตัว ทักทายนักเรียนและพูดคุยกับนักเรียนว่า “ สวัสดีค่ะนักเรียนทุกคน ขอต้อนรับนักเรียนทุกคนเข้าสู่การทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 พี่ชื่อ นางสาว ณัฐธิดา ศรีพิมลปานิ กำลังศึกษาอยู่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สาขา จิตวิทยาการแนะแนว และในตอนนี้พี่กำลังอยู่ในช่วงการทำสารนิพนธ์ ชื่อสารนิพนธ์ของพี่ก็คือ คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 การทำกิจกรรมของนักเรียนในครั้งนี้ก็จะนำไปใช้กับการทำสารนิพนธ์ของพี่ด้วยนะคะ ซึ่งกิจกรรมที่นักเรียนจะได้ทำในครั้งนี้ จะเป็นกิจกรรมพัฒนาความความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ 2. การตรงต่อเวลา 3. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ 4. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เอาล่ะค่ะพี่จะไม่ให้เป็นการเสียเวลาเรามาเริ่มทำกิจกรรมกันเลยนะคะ ”

2. นำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมเรื่อง เมืองผึ้ง โดยถามนักเรียนว่า “นักเรียนทราบไหมคะว่าผึ้งมีกี่ชนิด และหน้าที่ของผึ้งมีอะไรบ้าง” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

3. ก่อนการทำกิจกรรมเรื่อง เมืองผึ้ง ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง เมืองผึ้ง ก่อนโดยพูดว่า “และในวันนี้พี่ก็มีแบบฝึกหัดก่อนทำกิจกรรมเรื่องเมืองผึ้งมาให้นักเรียนทำด้วยนะคะ”

ขั้นตอนการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรมโดยพูดว่า “กิจกรรมที่เราจะทำวันนี้มีชื่อว่า เมืองผึ้ง โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละเท่าๆกันนะคะ โดยให้แต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนออกมาจับสลากตัวเลขคร่าวๆกลุ่มไหนจะได้บทใด โดยตัวแสดงก็จะมี นางพญาผึ้ง 1 คน ผึ้งตัวผู้ 1 คน ผึ้งงาน 5 คน และผึ้งจะเป็นคนบรรยาย และผึ้งจะแจกใบความรู้เรื่อง เมืองผึ้ง ให้ทุกๆคนอ่านให้เข้าใจและผึ้งจะเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกๆกลุ่มได้ซักซ้อมบทกัน และเมื่อแต่ละกลุ่มทำการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง เมืองผึ้ง เสร็จเรียบร้อยแล้วก็ให้ทุกๆคนตอบคำถามที่อยู่ในใบงานที่พี่เตรียมไว้ให้ด้วยนะคะ”

2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามที่กำหนด และแจกใบความรู้เรื่อง เมืองผึ้ง โดยมีเนื้อหาดังนี้ “ หึ่ง หึ่ง.....ผึ้งเป็นแมลงชนิดหนึ่งที่มีประโยชน์แก่มวลมนุษย์ เช่น น้ำผึ้ง ช่วยขยายพันธุ์พืช และขี้ผึ้งก็ยังให้ประโยชน์ โดยนำมาทำเทียนจุดให้แสงสว่างแก่เรา ผึ้งที่กล่าวถึงนี้ ส่วนมากจะเป็นผึ้งป่าที่มักทำรังตามกิ่งไม้ใต้พื้นดินหรือแม้แต่รังหนูที่ว่างเปล่าหรือรังกระรอก รังผึ้งก็คือบ้านของผึ้งนั่นเองที่เป็นที่อยู่อาศัย และผลิตน้ำผึ้ง ถ้าเรามองเข้าไปในรังผึ้งเราจะเห็นห้องหกเหลี่ยมเล็ก ๆ หรือเซลล์ ซึ่งสร้างจากขี้ผึ้ง เพื่อเก็บน้ำผึ้งอาหารพิเศษของมันรวมทั้งไข่ที่จะฟักมาเป็นตัว ยังมีห้องพิเศษสำหรับนางพญาผึ้ง และห้องสำหรับผึ้งงานอีกด้วย ในฤดูใบไม้ผลิ ผึ้งจะผลิตน้ำผึ้งเก็บไว้ ส่วนนางพญาผึ้งก็จะวางไข่

พลเมืองผึ้งนอกจากนางพญาผึ้งซึ่งตัวใหญ่ที่สุดแล้ว ยังมีผึ้งอีก 2 ชนิด คือ ผึ้งตัวผู้และผึ้งงาน ผึ้งตัวผู้จะตัวใหญ่กว่าไม่มีเหล็กในและจะไม่ทำงานเลย แต่จะมีตัวผู้ซึ่งโชคดี 1 ตัว ได้ผสมกับนางพญาผึ้ง แล้วเป็นพ่อของผึ้งงานทั้งหมดในรัง

ผึ้งแต่ละตัวจะมีงานเฉพาะตัว เช่น สร้างห้องเล็ก ๆ ทำความสะอาดรัง บางพวกก็คอยดูแลตัวอ่อนและนางพญาผึ้ง บ้างก็เป็นทหารรักษารัง บ้างก็เกาะอยู่หน้ารังคอยกระพือปีกเพื่อพัดลมเย็นเข้าไปในรัง ส่วนตัวอื่น ๆ ก็จะบินหาดอกไม้เพื่อนำเกสรมาผลิตเป็นน้ำผึ้งและอาหาร ธรรมชาติของผึ้งไม่ชอบฤดูหนาวที่อากาศเย็น ดังนั้นในฤดูหนาวมันจะรวมตัวกันเป็นก้อนอยู่ในรังและเคลื่อนตัวเข้าใกล้กันเพื่อให้อบอุ่น เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ที่อบอุ่นที่สุดก็คือ....นางพญาผึ้ง

อยู่มาวันหนึ่งผึ้งงานพูดขึ้นว่า “ทำไมเราจึงต้องออกไปหาอาหารกินเอง แล้วยังต้องนำกลับมาเพื่อพวกเพื่อน ๆ ในรังอีกล่ะ” พุดพลางก็ชำเลืองตาไปทางผึ้งตัวผู้และนางพญาผึ้ง

ฝั่งตัวผู้ “ก็มันเป็นหน้าที่ของเจ้านี่นะ เจ้าก็ทำไปสิ” นางพญามวย้อย่างพึงพอใจในคำตอบของฝั่งตัวผู้แล้วก็พูดว่า “โชคร้ายหน่อยนะที่เกิดมาเป็นฝั่งงานท่านต้องทำงานหนักดูตัวอื่น ๆ ซิเขาต่างก็มีหน้าที่ทำงานกันทุกคน”

ฝั่งงานได้ว่า “แต่ท่านไม่เห็นทำงานอะไรเลย นอกจากจะออกไปอย่างเดียว” พุดจบก็บินออกจากโรงไป แล้วก็กลับเข้ามารังอีกในตอนเย็น

ฝั่งยามจึงทักว่า “อ้าว ไม่มีน้ำหวานกลับมาด้วยรี ได้ยินนางพญาสั่งว่าให้พวกท่านนำอาหารกลับมาให้มากหน่อย เพื่อตัวอ่อนๆ ที่จะเกิดขึ้นมาอีกมาก”

ฝั่งงานตอบว่า “จะต้องเอามาทำไมอีกล่ะ เพื่อตัวอ่อนรี ไม่จำเป็น ฉันท้อมแล้วนี่” ว่างแล้วฝั่งงานก็บินกลับเข้าไปในรัง เหตุการณ์เป็นเช่นนี้อยู่ 2 - 3 วัน ฝั่งงานตัวอื่น ๆ ก็ทำตามอย่างบ้าง ต่างก็ผละจากหน้าที่ของตนสิ้น ต่างบินออกไปหาน้ำหวาน กินเสร็จแล้วก็กลับเข้ามานอนในรังตามเดิม

เช้าวันรุ่งขึ้นนางพญาฝั่งก็พบว่า ไม่มีน้ำหวานสำหรับตนเองเสียแล้ว นางตกใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และวิตกว่าในไม่ช้าตัวอ่อนที่อยู่ในรังจะเป็นอย่างไร”

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักซ้อมบท
4. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “เมืองผึ้ง” หน้าชั้นเรียน
5. เมื่อนักเรียนแสดงบทบาทสมมติเรื่อง เมืองผึ้ง” จบแล้วให้แต่ละกลุ่มตอบคำถามต่อไปนี้ ลงในใบงานที่เตรียมไว้ให้

คำถาม

1. ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับฝั่งรังนี้คืออะไร
2. ถ้าฝั่งงานทั้งหมดไม่ทำหน้าที่ของตนอะไรจะเกิดขึ้น
3. ทำอย่างไรจึงจะไม่ทำให้เกิดปัญหาเช่นนี้
6. ให้นักเรียนสรุปข้อตกลงที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในชั้นเรียน ให้นักเรียนเขียนลงในกระดาษที่เตรียมไว้ให้ติดไว้ในห้องเรียนในที่ที่เห็นชัดเจน เพื่อเตือนความจำ และเมื่อนักเรียนผู้ใดปฏิบัติตามข้อตกลง ก็ให้การเสริมแรงตามขั้นตอนต่อไป

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า
 - 1.1. “ ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ ”
(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)
 - 1.2. “ นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ ”
(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3.“ และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบ คำถาม)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็ร่วมกันสรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับ จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“ กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในด้าน การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอีกด้วยนะ คะทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน การนำไปใช้ที่บ้านพี่ก็จะยกตัวอย่าง เช่น ทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้ เสร็จเรียบร้อย ก็เหมือนกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคน สามารถทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วง มาได้ก็เพราะว่า นักเรียนสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเรียบร้อยลุล่วงไปด้วยดี และ ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม และพี่ก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความ รับผิดชอบในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่าง มีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนา ความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง เมืองผึ่ง ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรม กรณีตัวอย่างเรื่อง เมืองผึ่ง ในวันนี้

สื่อการเรียนการสอน

1. มงกุฎหัวผึ่ง
2. ใบความรู้เรื่อง เมืองผึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. ใบงานเรื่อง เมืองผึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
4. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง เมืองผึ่ง

การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

- การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

การตรวจผลงานนักเรียน

- การตรวจใบงาน
- แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฏฐนิชา ศรีพิมลปาณี)

ใบความรู้ เรื่องเมืองผึ้ง

“ หึ่ง หึ่ง หึ่ง.....ผึ้งเป็นแมลงชนิดหนึ่งที่ทำให้ประโยชน์แก่มวลมนุษย์ เช่น น้ำผึ้ง ช่วยขยายพันธุ์พืช และขี้ผึ้งก็ยังให้ประโยชน์ โดยนำมาทำเทียนจุดให้แสงสว่างแก่เรา ผึ้งที่กล่าวถึงนี้ ส่วนมากจะเป็นผึ้งป่าที่มักทำรังตามกิ่งไม้ใต้พื้นดินหรือแม้แต่วังหนูที่ว่างเปล่าหรือรังกระรอก รังผึ้งก็คือบ้านของผึ้งนั่นเองที่เป็นที่อยู่อาศัย และผลิตน้ำผึ้ง ถ้าเรามองเข้าไปในรังผึ้งเราจะเห็นห้องหกเหลี่ยมเล็ก ๆ หรือเซลล์ ซึ่งสร้างจากขี้ผึ้ง เพื่อเก็บน้ำผึ้งอาหารพิเศษของมันรวมทั้งไขที่จะฟักมาเป็นตัว ยังมีห้องพิเศษสำหรับนางพญาผึ้ง และห้องสำหรับผึ้งงานอีกด้วย ในฤดูใบไม้ผลิ ผึ้งจะผลิตน้ำผึ้งเก็บไว้ ส่วนนางพญาผึ้งก็จะวางไข่

พลเมืองผึ้งนอกจากนางพญาผึ้งซึ่งตัวใหญ่ที่สุดแล้ว ยังมีผึ้งอีก 2 ชนิด คือ ผึ้งตัวผู้และผึ้งงาน ผึ้งตัวผู้จะตัวใหญ่กว่าไม่มีเหล็กในและจะไม่ทำงานเลย แต่จะมีตัวผู้ซึ่งโชคดี 1 ตัว ได้ผสมกับนางพญาผึ้ง แล้วเป็นพ่อของผึ้งงานทั้งหมดในรัง

ผึ้งแต่ละตัวจะมีงานเฉพาะตัว เช่น สร้างห้องเล็ก ๆ ทำความสะอาดรัง บางพวกก็คอยดูแลตัวอ่อนและนางพญาผึ้ง บ้างก็เป็นทหารรักษารัง บ้างก็เกาะอยู่หน้ารังคอยกระพือปีกเพื่อพัดลมเย็นเข้าไปในรัง ส่วนตัวอื่น ๆ ก็จะบินหาดอกไม้เพื่อนำเกสรมาผลิตเป็นน้ำผึ้งและอาหาร ธรรมชาติของผึ้งไม่ชอบฤดูหนาวที่อากาศเย็น ดังนั้นในฤดูหนาวมันจะรวมตัวกันเป็นก้อนอยู่ในรังและเคลื่อนตัวเข้าใกล้กันเพื่อให้อบอุ่น เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ที่อบอุ่นที่สุดก็คือ....นางพญาผึ้งละ

อยู่มาวันหนึ่งผึ้งงานพูดขึ้นว่า “ทำไมเราจึงต้องออกไปหาอาหารกินเอง แล้วยังต้องนำกลับมาเผื่อพวกเพื่อน ๆ ในรังอีกล่ะ” พูดพลางก็ขำเลี้งตาไปทางผึ้งตัวผู้และนางพญาผึ้ง

ผึ้งตัวผู้ “ก็มันเป็นหน้าที่ของเจ้านี่นะ เจ้าก็ทำไปสิ” นางพญาอมยิ้มอย่างพึงพอใจในคำตอบของผึ้งตัวผู้แล้วก็พูดว่า “โชคร้ายหน่อยนะที่เกิดมาเป็นผึ้งงานท่านต้องทำงานหนักดูตัวอื่น ๆ ซิเขาต่างก็มีหน้าที่ทำงานกันทุกคน”

ผึ้งงานได้ว่า “แต่ท่านไม่เห็นทำงานอะไรเลย นอกจากจะออกไปไข้อย่างเดียว” พูดจบก็บินออกจากรังไป แล้วก็กลับเข้มารังอีกในตอนเย็น

ผึ้งยามจึงทักว่า “อ้าว ไม่มีน้ำหวานกลับมาด้วยรี ได้ยินนางพญาสั่งว่าให้พวกท่านนำอาหารกลับมาให้มากหน่อย เพื่อตัวอ่อนๆ ที่จะเกิดขึ้นมาอีกมาก”

ผึ้งงานตอบว่า “จะต้องเอามาทำไมอีกล่ะ เพื่อตัวอ่อนรี ไม่จำเป็น ฉันท้อมแล้วนี่” ว่าแล้วผึ้งงานก็บินกลับเข้าไปในรัง เหตุการณ์เป็นเช่นนี้อยู่ 2 - 3 วัน ผึ้งงานตัวอื่น ๆ ก็ทำตามอย่างบ้าง ต่างก็ผละจากหน้าที่ของตนสิ้น ต่างบินออกไปหาน้ำหวาน กินเสร็จแล้วก็กลับเข้มานอนในรังตามเดิม

เช้าวันรุ่งขึ้นนางพญาผึ้งก็พบว่า ไม่มีน้ำหวานสำหรับตนเองเสียแล้ว นางตกใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และวิตกว่าในไม่ช้าตัวอ่อนที่อยู่ในรังจะเป็นอย่างไร

ใบงาน เรื่องเมืองผึ้ง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับผึ้งรังนี้คืออะไร

.....

.....

.....

.....

2. ถ้าผึ้งงานทั้งหมดไม่ทำหน้าที่ของตนอะไรจะเกิดขึ้น

.....

.....

.....

.....

3. ทำอย่างไรจึงจะไม่ทำให้เกิดปัญหาเช่นนี้

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
เรื่อง การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ (เมืองผิง)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ในชั้นเรียนมีกฎให้รักษาความสะอาดของห้อง และผิงปฏิบัติตามกฎโดยการดูแลห้องเรียนให้สะอาดเสมอ นั้น แสดงว่าผิงเป็นคนอย่างไร

ก. รักความสะอาด	ข. ให้ความร่วมมือ
ค. ขยัน อดทน	ง. มีความรับผิดชอบ

2. เมื่อนักเรียนอ่านหนังสือในห้องสมุดเรียบร้อยแล้วนักเรียนต้องปฏิบัติอย่างไร

ก. เอาหนังสือไปเก็บที่ชั้นหนังสือ	ข. วางหนังสือไว้ เดี่ยวครูก็เก็บเอง
ค. ยังไม่ต้องเก็บเพราะจะกลับมาอ่านอีกครั้ง	ง. ให้เพื่อนช่วยเอาไปเก็บให้เรา

3. ผิงนำอุปกรณ์การเรียนขึ้นมาวางเตรียมไว้ก่อนที่จะเริ่มเรียนตามคำสั่งครู ผิงมีคุณธรรมข้อใด

ก. ซื่อสัตย์ สุจริต	ข. ขยันหมั่นเพียร
ค. มีความรับผิดชอบ	ง. มีความสามัคคี

4. การที่ผิงเป็นคนปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีร่วมกันในชั้นเรียนเพราะเหตุใด

ก. เพราะอยากให้เพื่อน ๆ ชอบ	ข. เพราะเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบ
ค. เพราะอยากได้คะแนน	ง. เพราะไม่อยากถูกต่อว่า

5. เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานบ้าน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

ก. ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ	ข. เฉยไว้ไม่ต้องทำ เดี่ยวคนอื่นก็ทำเอง
ค. ใจเย็น ๆ ไม่ต้องรีบมาก ทำบ้างไม่ทำบ้างก็ได้	ง. ไปเล่นกับเพื่อนก่อนค่อยกลับมาทำ

6. ครูให้ทำงานในวิชาศิลปะ เพื่อร่วมกันนำมาจัดบอร์ดกิจกรรมหน้าห้องเรียน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

ก. ไม่ต้องทำก็ได้ เพราะของเราไม่ได้ติดบอร์ดอยู่แล้ว
ข. ทำงานให้เสร็จ จะได้ติดหรือไม่ก็ไม่เป็นไร
ค. กับบอกให้คนที่ถนัดศิลปะทำงานกันไป เราไม่ต้องทำ
ง. คอยดูเพื่อน ๆ ทำ โดยเราเป็นคนแนะนำ

7. นักได้รับเวรทำความสะอาดห้องในวันศุกร์ แต่มีเพื่อนคนอื่นทำอยู่แล้วนจึงไม่ทำ แสดงว่านักเป็นคนเช่นไร

ก. สุขุม รอบคอบ

ข. ไม่มีความเสียสละ

ค. ไม่มีระเบียบวินัย

ง. ไม่มีความรับผิดชอบ

8. ในตอนพักทานข้าวกลางวันโรงอาหารของโรงเรียน เมื่อทานข้าวอิ่มแล้วผึ่งนำจานไปเก็บที่ที่เก็บจานของโรงเรียน แต่นกวางจานทิ้งไว้ที่โต๊ะ หากเป็นนักเรียนจะปฏิบัติตนเช่นไร

ก. ทานข้าวอิ่มแล้วก็วางจานทิ้งไว้แบบน

ข. ฝากจานข้าวของตนให้ผึ่งไปเก็บให้

ค. รีบนำจานข้าวที่กินหมดแล้วไปเก็บให้เรียบร้อย

ง. อยู่เฉย ๆ เดี่ยวเพื่อนก็จัดการเอง

9. ครูสั่งให้นักเรียนไปช่วยเก็บขยะที่สนามในตอนเย็น หลังจากเลิกเรียนแล้วนักเรียนจะทำอย่างไร

ก. เฉย ๆ ไว้เดี๋ยวครูก็ลืมเอง

ข. เมื่อเลิกเรียนแล้วก็ไปเก็บขยะให้เรียบร้อย

ค. กลับบ้านดีกว่าเพราะเลิกเรียนแล้ว

ง. บอกให้เพื่อนไปเก็บขยะแทนเรา

10. โรงเรียนมีกฎให้ใส่ถุงเท้าสีขาวมาเรียน แต่ผึ่งชอบใส่ถุงเท้าที่มีลวดลายมาโรงเรียน ผึ่งเป็นคนเช่นไร

ก. ชอบแต่งตัว

ข. ไม่ให้ความร่วมมือ

ค. ขาดความรับผิดชอบ

ง. ขี้หลง ขี้ลืม

เฉลย

1. ง

2. ก

3. ค

4. ข

5. ก

6. ข

7. ง

8. ค

9. ข

10. ค

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง นกกระจอกน้อย

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การตรงต่อเวลา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการตรงต่อเวลาของนักเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ทักทายนักเรียนและพูดคุยกับนักเรียนถึงเรื่องของความรับผิดชอบในการตรงต่อเวลา และการทำงานให้สำเร็จตามกำหนดเวลา โดยถามนักเรียนว่า “ในห้องนี้ มีใครบ้างที่จะยกตัวอย่างการตรงต่อเวลาให้พี่และเพื่อนๆในห้องได้ทราบ และมีใครทราบไหมคะว่า การตรงต่อเวลาให้ประโยชน์อะไรบ้างต่อเรา ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมเรื่อง นกกระจอกน้อย โดยพูดว่า “ นักเรียนทุกคนคงได้ฟังคำตอบจากเพื่อนไปแล้วนะคะ และวันนี้เราจะมาทำกิจกรรมเรื่อง นกกระจอกน้อย กันโดยใช้บทบาทสมมติกันค่ะ และก่อนที่จะเราจะทำกิจกรรม พี่ก็ขอให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนนะคะ ”

3. แจกแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่องนกกระจอกน้อย ให้นักเรียนทำ

ขั้นตอนการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “กิจกรรมที่เราจะทำในวันนี้ มีชื่อว่า นกกระจอกน้อย จะเป็นการแสดงบทบาทสมมติ โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละเท่าๆกันนะคะ โดยให้แต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนออกมาจับสลากตัวละครว่ากลุ่มไหนจะได้บทใด โดยตัวแสดงก็จะมีแม่ นกกระจอก 1 คน ลูกนกกระจอก 1 คน นกนางแอ่น 1 คน นกนางนวล 1 คน นกเอี้ยง 1 คน และหนูกับกระรอก อย่างละ 1 คน โดยที่พี่จะเป็นผู้บรรยาย และพี่จะแจกใบความรู้เรื่อง นกกระจอกน้อย ให้ทุกๆคนได้อ่านด้วยนะคะ และระหว่างที่ทุกๆคนกำลังอ่านเรื่อง นกกระจอกน้อย พี่กับนักแสดงก็จะชักซ้อมบทกัน และเมื่อทำการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง นกกระจอกน้อย เสร็จเรียบร้อยแล้ว พี่จะให้เวลา 15 นาที ให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอภิปรายว่าได้รับความรู้ อะไรบ้างจากเรื่อง นกกระจอกน้อย โดยให้แต่ละกลุ่มเขียนสรุปลงในใบงานที่พี่แจกให้ และเมื่อแต่ละกลุ่ม อภิปรายเสร็จเรียบร้อยแล้ว เราจะมารวมกันเขียนข้อตกลงถึงความรับผิดชอบในชั้นเรียนว่ามีอะไรบ้าง ใส่แผ่นกระดาษแข็งใบนี้ติดไว้ที่ผนังห้องเรียนของเราเพื่อเตือนความจำนะคะ”

2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามที่กำหนด แจกใบความรู้และใบงานเรื่อง นกกระจอกน้อย และชักซ้อม บทเรื่อง นกกระจอกน้อย ให้นักแสดง โดยมีเนื้อหา ดังนี้ “ในป่าแห่งหนึ่ง ยังมีแม่ นกกระจอกตัวหนึ่ง มีลูกนกกระจอกเล็ก ๆ หนึ่งตัว ลูกนกกระจอกตัวนี้บินไปบินมาเที่ยวเตร่ทั้งวัน คอยแต่อาหารที่แม่จะเอามาป้อน วันหนึ่งแม่ นกกระจอกจะไปเยี่ยมยาย จึงพูดกับลูกนกว่า “นี่นะ ลูก แม่จะไปเยี่ยมยาย ลักหน้อย ลูกเฝ้าบ้านจัดรังให้สะอาดเรียบร้อยแล้วคอยดูแลอย่าให้มีสัตว์อื่นเข้ามาในรังด้วย แล้วแม่จะกลับมาให้ตรงเวลาอาหารของลูกนะจ๊ะ” ลูกนกก็รับคำเป็นอันดี แต่พอแม่ นกบินออกจากรังไป ลูกนกก็บินออกไปเที่ยวบ้าง ลูกนกบินมาพบ นกนางแอ่นกำลังหอบเศษหญ้าฟางจะไปทำรัง นกกระจอกน้อยก็เข้าไปทักทายว่า “เรามาเล่นกันไหมพี่ นกนางแอ่น” นกนางแอ่นหันมามองแล้วตอบว่า “ฉันก็อยากจะเล่นเหมือนกันแหละ แต่ฉันต้องรีบเอาเศษฟางไปให้พ่อแม่ทำรัง ฉันเล่นด้วยไม่ได้หรอก เธอไปเล่นเองเถอะนะ”

นกกระจอกน้อยก็บินต่อไป ไปพบ นกนางนวลกำลังจับปลาอยู่ นกกระจอกน้อยดีใจรีบบินเข้าไปหาพร้อมกับร้องชวนว่า “คุณ นกนางนวลเรามาเล่นกันเถอะเดี๋ยวค่อยจับปลาเถอะนะ” “ไม่ได้หรอกจะฉันไม่ว่าง อีกอย่างฉันต้องรีบหาอาหารเอาไว้กินด้วย เดี่ยวเลยเวลาปลาว่ายน้ำมากจะไม่มีปลาให้ฉันจับ ฉันไม่มีเวลานั่งเล่นอยู่หรอก” พูดจบ นกนางนวลก็บินถลาลงจับปลาในทะเลกว้างต่อไป นกกระจอกน้อย ผิดหวังมาก อีกทั้งรู้สึกเหงาจึงบินต่อไปจากทะเลใหญ่ นกกระจอกน้อยบินมาที่ทุ่งนา เห็น นกเอี้ยงร้องเพลงอยู่บนกิ่งไม้แจ่มฤดูทำนา มาถึงแล้ว นกกระจอกน้อยรีบบินเข้าไปร้องทักแล้วชวนเล่นอีก “คุณ นกเอี้ยงมาเล่นกันเถอะนะร้องเพลงไม่เห็นสนุกเลยมาเล่นกันดีกว่านะ”

“ไม่ได้หรอกจะ ฉันไม่ได้ร้องเพลงเล่น ๆ นะ นี่เป็นหน้าที่ของฉัน ฉันจะต้องทำหน้าที่ของฉันให้ดี ถึงเวลาแล้วที่ฉันจะต้องร้องเพลงแจ่มฤดูทำนาอย่างไรละ เธออยากเล่นก็ไปเล่นเองเถอะ เจ้าไม่มีอะไร

ต้องทำตามเวลาที่กำหนดบ้างเธอ แต่ที่จริงเจ้าก็ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้เสร็จตามเวลาบ้างนะ ไม่ใช่เที่ยวบินเล่นทั้งวันอย่างนี้” พูดแล้วนกเอี้ยงก็หันกลับไปร้องเพลงตามเดิม นกกระจอกน้อยผิดหวังก็เลยบินต่อไป นกกระจอกน้อยบินทั้งวันจนรู้สึกเหนื่อย มันรู้สึกหิวและอ่อนเพลียแต่นกกระจอกน้อยไม่เคยหาอาหารด้วยตนเอง มันจึงหาอาหารกินเองไม่เป็น มันนึกถึงแม่ คิดถึงความขยันและหน้าที่ของนกนางแอ่น นกนางนวล และนกเอี้ยง มันจึงรีบบินกลับรัง “ตายละ แม่สั่งให้ทำความสะอาดรังแล้วก็เฝ้ารังด้วย ป่านนี้แม่จะกลับรียังนะ”

เมื่อกลับมาถึงรัง นกกระจอกน้อยตกใจมาก เพราะมันเห็นแม่นกกระจอกที่กำลังทำความสะอาดรังที่สกปรกเลอะเทอะ มีหน้าซำยังหลุดรุ่มเป็นโพรงด้วย เพราะถูกพวกหนูและกระรอกมาแทะตึงเล่น นกน้อยที่กำลังหิวถามแม่นกถึงอาหาร แม่นกตอบว่า “แม่กลับมาตามเวลาที่บอกไม่เห็นลูก เห็นแต่รังเลอะเทอะ แม่ตกใจทำอาหารที่หามาให้ลูกหกล้มหมดแล้ว” แม่นกโกรธและเสียใจในความประพฤตินของลูกนมาก

นกกระจอกน้อยจะได้รับความเดือดร้อนจากผลอันนี้หรือไม่ แม่นกจะอย่างไร้ที่ให้เกิดความเสียหายเช่นนี้ ลูกนกกระจอกจะรู้สึกถึงบทเรียนของความไม่รับผิดชอบนี้อย่างไรหรือไม่ ”

3. ให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มจับสลากตัวเลขคร่าวๆกลุ่มไหนจะได้บทใด และให้นักเรียนทำการซักซ้อมการแสดงบทบาทสมมติกับกลุ่มของตนเอง และทำให้นักเรียนทำการแสดงบทบาทสมมติเรื่องนกกระจอกน้อย ให้นักเรียนในชั้นดูหน้าห้องเรียน

4. เมื่อทำการแสดงเสร็จแล้ว ให้แต่ละกลุ่มเขียนสรุปลงในใบงานว่าได้รับความรู้อะไรบ้างจากเรื่องนกกระจอกน้อย และให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอภิปรายในหัวข้อดังต่อไปนี้

- จากเรื่องนกกระจอกน้อย ถ้านักเรียนเป็นลูกนกกระจอกน้อยที่ได้รับคำสั่งจากแม่นกกระจอกน้อย นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไรและเพราะอะไรนักเรียนถึงต้องปฏิบัติตัวเช่นนั้น
- ให้นักเรียนบอกถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

5. เมื่อแต่ละกลุ่มอภิปรายแล้ว ให้นักเรียนเขียนข้อตกลงถึงความรับผิดชอบในชั้นเรียนว่ามีอะไรบ้าง ใส่แผ่นกระดาษแข็งติดไว้ที่ผนังห้องเรียนเพื่อเตือนความจำ

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ”
(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรับผิดชอบอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้”
(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3 “เราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็ร่วมกันสรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“ กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในด้าน การตรงต่อเวลา และยังทำให้นักเรียนทราบถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา และการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามกำหนดเวลา ก็จะทำให้นักเรียนสบายใจ ไม่ต้องเกิดความวิตกกังวล เพราะฉะนั้นนักเรียนทำงานเสร็จแล้ว และทุกคนก็สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอีกด้วย ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ก็เหมือนกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนสามารถทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่า นักเรียนทุกคนทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามกำหนดเวลาตามที่พี่ได้กำหนดไว้ และพี่ก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง นกกระจอกน้อย ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมบทบาทสมมติเรื่อง นกกระจอกน้อย ในวันที่

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. หุ่นสวมหัวตัวละครประกอบเรื่อง นกกระจอกน้อย เป็นรูปแม่ นกกระจอก ลูกนกกระจอก นกนางแอ่น นกนางนวล นกเอี้ยง หนูและกระรอก อย่างละ 1 ตัว
2. ใบความรู้เรื่อง นกกระจอกน้อย (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. ใบงานเรื่อง นกกระจอกน้อย (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
4. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง นกกระจอกน้อย

การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

- การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

การตรวจผลงานนักเรียน

- การตรวจใบงาน
- แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฐธิดา ศรีพิมลปานี)

ใบความรู้เรื่อง นกกระจอกน้อย

ในป่าแห่งหนึ่งยังมีแม่นกกระจอกตัวหนึ่งมีลูกนกกระจอกเล็กๆหนึ่งตัว ลูกนกกระจอกตัวนี้บินไปบินมาเที่ยวเตร่ทั้งวัน คอยแต่อาหารที่จะเอามาป้อน วันหนึ่งแม่นกกระจอกจะไปเยี่ยมยาย จึงพูดกับลูกนกว่า “นี่นะ ลูก แม่จะไปเยี่ยมยายสักหน่อย ลูกเฝ้าบ้านจัดรังให้สะอาดเรียบร้อยแล้วคอยดูแลอย่าให้มีสัตว์อื่นเข้ามาในรังด้วย แล้วแม่จะกลับมาให้ตรงเวลาอาหารของลูกนะจ๊ะ” ลูกนกก็รับคำเป็นอันดี แต่พอแม่นกบินออกจากรังไป ลูกนกก็บินออกไปเที่ยวบ้าง ลูกนกบินมาพบนกนางแอ่นกำลังหอบเศษหญ้าฟางจะไปทำรังนกกระจอกน้อยก็เข้าไปทักทายว่า “เรามาเล่นกันไหมพี่นกนางแอ่น” นกนางแอ่นหันมามองแล้วตอบว่า “ฉันก็อยากจะเล่นเหมือนกันแหละ แต่ฉันต้องรีบเอาเศษฟางไปให้พ่อแม่ทำรังฉันเล่นด้วยไม่ได้หรอก เธอไปเล่นเองเถอะนะ”

นกกระจอกน้อยก็บินต่อไป ไปพบนกนางนวลกำลังจับปลาอยู่ นกกระจอกน้อยดีใจรีบบินเข้าไปหาพร้อมกับร้องชวนว่า “คุณนกนางนวลเรามาเล่นกันเถอะ เตี่ยวค่อยจับปลาเถอะนะ” “ไม่ได้หรอกจ๊ะ ฉันไม่ว่าง อีกอย่างฉันต้องรีบหาอาหารเอาไว้กินด้วย เตี่ยวเลยเวลาปลารวยน้ำมาก็จะไม่ไปปลาให้ฉันจับ ฉันไม่มีเวลานั่งเล่นอยู่หรอก” พูดจบนกนางนวลก็บินตกลงจับปลาในทะเลกว้างต่อไป นกกระจอกน้อยผิดหวังมาก อีกทั้งรู้สึกเหงาจึงบินต่อไปจากทะเลใหญ่ นกกระจอกน้อยบินมาที่ทุ่งนา เห็นนกเอี้ยงร้องเพลงอยู่บนกิ่งไม้แจ่มฤดูทำนามาถึงแล้วนกกระจอกน้อยรีบบินเข้าไปร้องทักแล้วชวนเล่นอีก “คุณอานกเอี้ยงมาเล่นกันเถอะร้องเพลงไม่เห็นสนุกเลยมาเล่นกันดีกว่านะ”

“ไม่ได้หรอกจ๊ะ ฉันไม่ได้ร้องเพลงเล่น ๆ นะ นี่เป็นหน้าที่ของฉัน ฉันจะต้องทำหน้าที่ของฉันให้ดี ถึงเวลาแล้วที่ฉันจะต้องร้องเพลงแจ่มฤดูทำนาอย่างไรละ เธออยากเล่นก็ไปเล่นเองเถอะ เจ้าไม่มีอะไรต้องทำตามเวลาที่กำหนดบ้างเธอ แต่ที่จริงเจ้าก็ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้เสร็จตามเวลาบ้างนะ ไม่ใช่เที่ยวบินเล่นทั้งวันอย่างนี้” พูดแล้วนกเอี้ยงก็หันกลับไปร้องเพลงตามเดิม นกกระจอกน้อยผิดหวังก็เลยบินต่อไป นกกระจอกน้อยบินทั้งวันจนรู้สึกเหนื่อย มันรู้สึกหิวและอ่อนเพลียแต่นกกระจอกน้อยไม่เคยหาอาหารด้วยตนเอง มันจึงหาอาหารกินเองไม่เป็น มันนึกถึงแม่ คิดถึงความขยันและหน้าที่ของนกนางแอ่น นกนางนวล และนกเอี้ยง มันจึงรีบบินกลับรัง “ตายละ แม่สั่งให้ทำความสะอาดรังแล้วก็เฝ้ารังด้วย ป่านนี้แม่จะกลับรียังนะ”

เมื่อกลับมาถึงรัง นกกระจอกน้อยตกใจมาก เพราะมันเห็นแม่นกกระจอกที่กำลังทำความสะอาดรังที่สกปรกเลอะเทอะ มีหน้าซำยังหลุดรุ่มเป็นโพรงด้วย เพราะถูกพวกหนูและกระรอกมาแตะตึงเล่น นกน้อยที่กำลังหิวถามแม่นกถึงอาหาร แม่ตอบว่า “แม่กลับมาตามเวลาที่บอกไม่เห็นลูกเห็นแต่รังเลอะเทอะ แม่ตกใจทำอาหารที่หามาให้ลูกหมดแล้ว” แม่นกโกรธและเสียใจในความประพฤติดีของลูกนกมาก

“ นกกระจอกน้อยจะได้รับความเดือดร้อนจากผลอันนี้หรือไม่ แม่นกจะทำอย่างไรที่เกิดความเสียหายเช่นนี้ ลูกนกกระจอกจะรู้สึกถึงบทเรียนของความไม่รับผิดชอบอย่างไรหรือไม่ ”

ใบงานเรื่อง นกกระจอกน้อย

จากเรื่องนกกระจอกน้อย ถ้านักเรียนเป็นลูกนกกระจอกน้อยที่ได้รับคำสั่งจากแม่นกกระจอกน้อย นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไรและเพราะอะไรนักเรียนถึงต้องปฏิบัติตัวเช่นนั้น

.....

.....

.....

.....

.....

ให้นักเรียนบอกถึงและข้อเสียของการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง การตรงต่อเวลา (นกกระจอกน้อย)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

- ก. เข้านอนแต่หัวค่ำเพื่อตื่นเข้าไปโรงเรียนให้ทันเวลา
- ข. ดูละครหลังข่าวก่อนจึงทำการบ้านให้เสร็จ
- ค. ให้พี่ช่วยทำการบ้านเพื่อจะมีส่งให้ตรงเวลา
- ง. ทำงานไม่เสร็จ ก็ไม่ต้องส่ง

2. ถ้าเราต้องการให้งานเสร็จเรียบร้อยตรงตามเวลาควรทำเช่นใด

- ก. จ้างเพื่อนที่เรียนเก่งให้ทำงานแทนเรา
- ข. รับผิดชอบงานโดยวางแผนอย่างรอบคอบ
- ค. บ่นบ่นสิ่งศักดิ์ช่วยเหลือ
- ง. ทำไปเถอะแค่ว่าพอมีส่ง ไม่ต้องตั้งใจมาก

3. คนไม่เคยมาโรงเรียนสาย และเข้าชั้นเรียนตรงเวลาทุกครั้งเพราะสาเหตุใด

ก. อยากให้ครูรักและชื่นชม	ข. กลัวจะถูกทำโทษ
ค. อยากเป็นคนมีความรับผิดชอบ	ง. มีความซื่อตรง

4. ครูสั่งงานให้นักเรียนทำ แล้วกำหนดว่า “ให้ส่งพรุ่งนี้เช้า” ปรากฏว่าแมวส่งไม่ตรงเวลาแสดงว่าแมวเป็นอย่างไร

ก. เรียนไม่เก่ง	ข. ไม่รับผิดชอบ
ค. ขาดความขยันหมั่นเพียร	ง. ไม่ซื่อสัตย์ สุจริต

5. ข้อใดแสดงว่ามีความรับผิดชอบ

- ก. ทำงานอย่างเต็มที่แต่เสร็จไม่ทันเวลา
- ข. ทำงานเสร็จก่อนเวลาที่กำหนดแล้วเก็บไว้
- ค. ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนดแล้วนำส่ง
- ง. ทำงานเสร็จบ้างไม่เสร็จบ้างเป็นบางครั้ง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง มดเลี้ยงงาน

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรรมการการยึดมั่นในกฎเกณฑ์

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ทักทายและพูดคุยกับนักเรียนถึงเรื่อง การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ โดยถามนักเรียนว่า “ ในห้องนี้มีใครบ้างที่จะยกตัวอย่างความรับผิดชอบด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ให้พี่และเพื่อนๆ ในห้องได้ทราบ และมีใครทราบไหมคะว่า การทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคให้ประโยชน์อะไรบ้างต่อเรา ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมเรื่อง มดเลี้ยงงาน โดยพูดว่า “ นักเรียนทุกคนคงได้ฟังคำตอบจากเพื่อนไปแล้วนะคะ และวันนี้เราจะมาทำกิจกรรมเรื่อง มดเลี้ยงงาน ซึ่งกิจกรรม มดเลี้ยงงานนี้ จะเป็นกรณีตัวอย่างมาให้นักเรียนทุกๆ คนได้ศึกษากัน นะคะ”

3. ก่อนทำกิจกรรม มดเลี้ยงงานให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง มดเลี้ยงงาน โดยพูดว่า “และในวันนี้ก่อนการทำกิจกรรมเรื่อง มดเลี้ยงงาน ก็ขอให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมมดเลี้ยงงานก่อนนะค่ะ”

ขั้นตอนการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “ ในการทำกิจกรรมครั้งนี้คะ ขอให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และพี่จะแจกใบความรู้กับใบงานเรื่อง มดเลี้ยงงาน และเมื่อพี่ได้เล่ากรณีตัวอย่าง เรื่องมดเลี้ยงงานให้นักเรียนฟังจนจบเรียบร้อยแล้ว ก็ขอให้นักเรียนทุกคนตอบคำถามลงในใบงานเรื่องมดเลี้ยงงานที่พี่แจกให้ด้วยนะค่ะ”

2. ให้นักเรียนทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม แจกใบความรู้และใบงานเรื่อง มดเลี้ยงงานและเล่าเรื่อง มดเลี้ยงงานให้นักเรียนฟัง โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ “มีรังมดดำอยู่รังหนึ่งใต้พื้นดินใกล้คอกวัว ภายในรังมีมดดำอยู่ฝูงหนึ่ง ทุกวันมดงานจะออกไปหาอาหาร ครั้นใกล้หน้าหนาว มดเหล่านี้ต้องทำงานหนักมากขึ้น เพราะนอกจากจะหาอาหารกินเป็นประจำแล้วยังต้องนำมาเก็บสะสมไว้กินในฤดูหนาว ทั้งยังต้องสร้างรังให้มดชนิดอีกด้วย

ในฝูงมดงานนี้มีอยู่ตัวหนึ่งที่เกเรเล็กเลี้ยงงาน คือในขณะที่เดินออกไปหาอาหารมันจะหลบไปนั่งเล่นนอนเล่น พอได้เวลากลับรังมันจึงออกไปพบกับฝูงมดที่กลับเข้ารังเป็นเช่นนี้ทุกวันเช่นวันหนึ่งเมื่อกลับถึงรังแล้ว มดตัวหนึ่งจึงถามขึ้นว่า “เธอไปไหนมา ขณะที่พวกเราหาอาหารกัน” “ฉันจะไปไหน มันก็เรื่องของฉันนะ” เจ้ามดเกเรตอบ “ใช่แล้วมันเรื่องของเธอ แต่พวกเราอยู่ด้วยกันก็ทำงานด้วยกัน กินด้วยกันใช่ไหม” เจ้ามดเกเรย้อนขึ้นอีกว่า “ก็ใช่ของมันแหละ แต่ฉันก็มีสิทธิ์ที่จะอยู่โดยไม่ต้องทำก็ได้ใช่ไหม” มันย้อนอย่างดื้อรั้น เพื่อนมดตัวอื่น ๆ ได้ยินต่างก็ส่ายหน้าและจากวันนั้นก็ไม่มีใครพูดอะไรกับเจ้ามดเกเรตัวนั้นอีก

จนกระทั่งวันหนึ่ง ขณะที่ฝูงมดไปหาอาหารกัน เจ้ามดเกเรก็ประพฤติตนเช่นเดิม หลบไปนอนหลับเสียเพลินจนเลยเวลากลับรัง ฤดูหนาวเริ่มแล้ว อากาศเริ่มเย็น

ส่วนฝูงมดเมื่อกลับเข้ารังแล้วมันก็ปิดรัง เพื่อให้พ้นจากลมหนาว เพราะอาหารที่สะสมไว้มีมากพอ กินตลอดฤดูหนาวนี้

ฝ่ายเจ้ามดเกเรที่แอบไปนอนหลับอยู่นั้น เริ่มรู้สึกหนาวขึ้นทุกที มันจึงรีบตื่นขึ้นและเดินตรงกลับรังทันที แต่สายไปเสียแล้ว “เปิดประตูให้ฉันที เปิดที” มันส่งเสียงจนอ่อนแรงก็ไม่มีใครได้ยินเสียงของมัน มันจึงเดินคอดก พยายามหาที่หลบลมหนาวเท่าไรก็ไม่พ้น ความหิวก็เริ่มเข้ามารบกวน แต่ก็ไม่มีอะไรจะกิน “โอ๊ย ฉันจะต้องทนเหน็บหนาว และหิวโหยอย่างนี้ไปอีกนานเท่าไร เมื่อไรจึงจะพ้นฤดูหนาวเสียทีนะ”

มันบ่นกับตัวเองทุกวัน “ฉันอยากขอเข้าไปอยู่ในรังกับเพื่อน ๆ เหมือนอย่างเดิมจะได้ไม่ต้องทนลำบาก และอดอยากจนร่างกายฝ่ายผอมอย่างนี้อีก...”

3. เมื่อเล่าเรื่อง มดเกร จบให้นักเรียนตอบคำถาม ต่อไปนี้

คำถาม

1. เรื่องที่นักเรียนอ่านจบไปนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
2. เพราะเหตุใด มดเกรจึงต้องอดอยาก ทุกข์ทรมานจนแทบเอาชีวิตไม่รอด
3. มดเกรควรจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะอยู่กับเพื่อน ๆ ในรังได้อย่างมีความสุข

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

- 1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3. “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. เมื่อนักเรียนตอบคำถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในด้าน รู้จักการทำงานและพัฒนาความรับผิดชอบในด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ และพึงก็อยากให้นักเรียนทุกคนนำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และพึงก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พื้ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง มดเลี้ยงงาน ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมกรณีตัวอย่างเรื่อง มดเลี้ยงงาน ในวันนี้

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงานเรื่อง มดเลี้ยงงาน (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ใบความรู้เรื่อง มดเลี้ยงงาน (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง มดเลี้ยงงาน

การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

- การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

การตรวจผลงานนักเรียน

- การตรวจใบงาน
- แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฏฐนิชา ศรีพิมพ์ปานิ)

ใบความรู้ เรื่อง มดเลี้ยงงาน

“มีรังมดคำอยู่รังหนึ่งใต้พื้นดินใกล้คอกวัว ภายในรังมีมดคำอยู่ฝูงหนึ่ง ทุกวันมดงานจะออกไปหาอาหาร ครั้นใกล้หน้าหนาว มดเหล่านี้ต้องทำงานหนักมากขึ้น เพราะนอกจากจะหาอาหารกินเป็นประจำแล้วยังต้องนำมาเก็บสะสมไว้กินในฤดูหนาว ทั้งยังต้องสร้างรังให้มดชนิดอีกด้วย

ในฝูงมดงานนี้มีอยู่ตัวหนึ่งที่เกรงกลัวเลี้ยงงาน คือในขณะที่เดินออกไปหาอาหารมันจะหลบไปนั่งเล่นนอนเล่น พอได้เวลากลับรังมันจึงออกไปสมทบกับฝูงมดที่กลับเข้ารังเป็นเช่นนี้ทุกวันเย็นวันหนึ่งเมื่อกลับถึงรังแล้ว มดตัวหนึ่งจึงถามขึ้นว่า “เธอไปไหนมา ขณะที่พวกเราหาอาหารกัน” “ฉันจะไปไหน มันก็เรื่องของฉันนะ” เจ้ามดเกรตอบ “ใช่แล้วมันเรื่องของเธอ แต่พวกเราอยู่ด้วยกันก็ทำงานด้วยกัน กินด้วยกัน ไซ้ไหม” เจ้ามดเกรย้อนขึ้นอีกว่า “ก็ไซ้อีกนั่นแหละ แต่ฉันก็มีสิทธิ์ที่จะอยู่โดยไม่ต้องทำก็ได้ไซ้ไหม” มันย้อนอย่างคือร้น เพื่อนมดตัวอื่น ๆ ได้ยินต่างก็ส่ายหน้าและจากวันนั้นก็ไม่มีใครพูดอะไรกับเจ้ามดเกรตัวนั้นอีก

จนกระทั่งวันหนึ่ง ขณะที่ฝูงมดไปหาอาหารกัน เจ้ามดเกรก็ประพุดดินเช่นเดิม หลบไปนอนหลับเสียเพลินจนเลยเวลากลับรัง ฤดูหนาวเริ่มแล้ว อากาศเริ่มเย็น

ส่วนฝูงมดเมื่อกลับเข้ารังแล้วมันก็ปิดรัง เพื่อให้พ้นจากลมหนาว เพราะอาหารที่สะสมไว้มีมากพอ กินตลอดฤดูหนาวนี้

ฝ่ายเจ้ามดเกรที่แอบไปนอนหลับอยู่นั้น เริ่มรู้สึกหนาวขึ้นทุกที มันจึงรีบตื่นขึ้นและเดินตรงกลับรังทันที แต่สายไปเสียแล้ว “เปิดประตูให้ฉันที เปิดที” มันส่งเสียงจนอ่อนแรงก็ไม่มีใครได้ยินเสียงของมัน มันจึงเดินคอดก พยายามหาที่หลบลมหนาวเท่าไรก็ไม่พ้น ความหิวก็เริ่มเข้ามารบกวน แต่ก็ไม่มีอะไรจะกิน “โอ๊ย ฉันจะต้องทนเหน็บหนาว และหิวโหยอย่างนี้ไปอีกนานเท่าไร เมื่อไรจึงจะพ้นฤดูหนาวเสียทีนะ” มันบ่นกับตัวเองทุกวัน “ฉันอยากขอเข้าไปอยู่ในรังกับเพื่อน ๆ เหมือนอย่างเดิมจะได้ไม่ต้องทนลำบากและอดอยากจนร่างกายฝ่ออย่างนี้อีก...”

ใบงาน เรื่อง มดเลี้ยงงาน

จากกรณีตัวอย่างเรื่อง มดเลี้ยงงาน ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. เรื่องที่นักเรียนอ่านจบไปนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. เพราะเหตุใด มดเกรจึงต้องอดอยาก ทุกข์ทรมานจนแทบเอาชีวิตไม่รอด

.....

.....

.....

.....

.....

3. มดเกรควรจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะอยู่กับเพื่อน ๆ ในรังได้อย่างมีความสุข

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง การยัดมันในกฎเกณฑ์ (มดเลี้ยงงาน)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. นักเรียนชอบทำงานด้วยตนเอง แสดงว่านักเรียนเป็นคนอย่างไร

ก. มีระเบียบวินัย	ข. มีความเสียสละ
ค. มีความรับผิดชอบ	ง. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
2. ถ้านักเรียนเห็นเพื่อนตั้งใจทำงานด้วยตนเอง นักเรียนจะพยายามทำบ้างเพราะเหตุใด

ก. จะได้คะแนนดี	ข. อยากรับผิดชอบงานของตน
ค. อยากจะเลียนแบบเพื่อน	ง. อยากได้รับคำชมเชย
3. ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่เก่งในการเรียน แต่นักเรียนก็พยายามทำการบ้านของตนเองโดยไม่ลอกใคร แสดงว่านักเรียนเป็นคนอย่างไร

ก. รับผิดชอบดี	ข. เรียนหนังสือดี
ค. อุตุนดี	ง. รักความยุติธรรมดี
4. เปิดทำงานฝีมือไม่เก่ง จึงให้เพื่อนทำให้ แล้วเปิดแบ่งขนมตอบแทนให้เพื่อนเปิดเป็นคนอย่างไร

ก. มีเมตตา กรุณา	ข. เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่
ค. ขาดความสุขุม รอบคอบ	ง. ขาดความรับผิดชอบ ย่อท้อต่ออุปสรรค
5. เมื่อได้รับมอบหมายให้รดน้ำต้นไม้ นักเรียนจะเลือกทำอย่างไร

ก. รับทำงานที่ได้รับมอบหมายทันทีด้วยตัวเอง
ข. ไม่ทำเพราะจะต้องดูรายการโทรทัศน์ที่ตนชอบก่อน
ค. ให้คนอื่นทำแทนเพราะไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง

ง. เจย ๆ ทำไม่รู้เรื่องเพราะไม่ใช่หน้าที่ของตน

6. “ทำไมห้องเรียนถึงได้รกรุงรังอย่างนี้ละ แล้วใครจะเป็นคนทำความสะอาดล่ะ” แมวพูดกับเพื่อน ๆ เช่นนี้ แสดงว่าแมวเป็นเช่นไร

ก. รักความสะอาด

ข. ขาดความรับผิดชอบ

ค. ช่างสังเกต

ง. ไม่มีระเบียบวินัย

7. นกพยายามอ่านหนังสือทบทวนบทเรียนด้วยตนเองทุกครั้ง หากไม่เข้าใจในบทเรียนที่เรียนมา ที่นกประพาดิเช่นนี้เพราะสาเหตุใด

ก. เห็นคุณค่าของความรับผิดชอบ

ข. ไม่มีใครช่วยให้ลอกการบ้าน

ค. กลัวจะเรียนไม่ทันเพื่อน

ง. มีความมุ่งมั่นในการเรียน

8. แดงตั้งใจทำการบ้านด้วยตนเองทุกครั้ง ไม่เคยลอกการบ้านเพื่อนเลยแม้ว่าการบ้านจะยากแค่ไหนก็ตาม แดงมีคุณธรรมข้อใด

ก. ความเสียสละ

ข. ความมีระเบียบวินัย

ค. ความรับผิดชอบ

ง. ความเมตตา กรุณา

9. ครูสั่งให้นักเรียนวาดภาพสีน้ำส้งในวิชาศิลปะ แต่นักเรียนไม่มีความถนัดในการวาดภาพสีน้ำ นักเรียนจะทำอย่างไร

ก. วาดภาพสีเทียนไปส่งครูแทน

ข. ให้เพื่อนวาดภาพให้ เพราะเพื่อนทำได้ดี

ค. ไม่ต้องทำส้ง เพราะทำไม่ได้

ง. พยายามวาดเองแม้ไม่ดีนัก แล้วนำส่งครู

10. นักเรียนเห็นเพื่อนพยายามทำงานส่งครูด้วยตัวของเขาเอง นักเรียนจะทำเช่นนั้นบ้างเพราะเหตุใด

ก. ชอบเลียนแบบเพื่อน

ข. อยากได้คะแนนดี

ค. อยากให้เพื่อนและครูรัก

ง. อยากรับผิดชอบงาน

เฉลย

1. ค	2. ข	3. ก	4. ง	5. ก
6. ข	7. ก	8. ค	9. ง	10. ง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง เพื่อน

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานด้วยตนเองไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบในการทำงานด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

วิธีดำเนินการกิจกรรม**ขั้นนำ**

1. ทักทายและพูดคุยกับนักเรียนถึงเรื่อง การทำงานด้วยตนเอง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยถามนักเรียนว่า “ใครมีเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มาเล่าให้เพื่อนๆ ฟังบ้างไหมคะ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนเล่าเหตุการณ์นั้นๆ ให้ฟัง)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรม เรื่องเพื่อน โดยพูดว่า “นักเรียนทุกคนคงได้ฟังเหตุการณ์ที่เพื่อนเล่าให้ไปแล้วนะคะ และวันนี้พี่ก็มีกรณีตัวอย่าง ที่เกี่ยวกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง โดยไม่ย่อต่ออุปสรรค มาให้น้องๆได้ศึกษากันนะคะ และกิจกรรมที่เราจะทำในวันนี้ก็คือ กิจกรรมกรณีตัวอย่าง เรื่อง เพื่อน ค่ะ ถ้าใครอยากรู้ว่ากรณีตัวอย่างเรื่อง เพื่อน เป็นอย่างไรก็ขอให้นักเรียนทุกคนเริ่มทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้เสร็จก่อนนะคะ เพื่อที่เราจะได้ลงปฏิบัติกิจกรรมในวันนี้กันต่อไปคะ”

3. แจกแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง เพื่อน ให้นักเรียนทำ

ขั้นตอนการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “ ในการทำกิจกรรมครั้งนี้จะขอให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และพี่จะแจกใบความรู้กับใบงานเรื่อง เพื่อน และให้นักเรียนอ่านภายในเวลา 10 นาที และขอให้แต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็น และส่งตัวแทนกลุ่มออกมาแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียนด้วยคะ”

2. นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆกัน และแจกใบความรู้กรณีตัวอย่าง เรื่อง เพื่อน ให้กับนักเรียนทุกคน ๆ คนละ 1 แผ่น ให้นักเรียนอ่านภายในเวลา 10 นาที โดยกรณีตัวอย่างมีเนื้อหา ดังนี้ “ลูกกวาดกับน้ำยาเป็นเพื่อนกันเขาทั้งสองเป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ลูกกวาดเป็นคนเรียนหนังสือเก่ง และเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ที่มีฐานะค่อนข้างดี ตรงข้ามกับน้ำยา ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน พ่อแม่ของน้ำยามีลูกทั้งหมด 6 คน น้ำยาเป็นลูกคนที่ 3 มีพี่สาวและพี่ชายอย่างละคน และมีน้องชายล้วนอีก 3 คน น้ำยาเป็นเด็กที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ลูกกวาดกับน้ำยามักจะทำงานร่วมกันอยู่เสมอ เมื่อครูให้ทำงานเป็นกลุ่มและบ่อยครั้งเมื่อครูสั่งให้นักเรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะต้องใช้มาเรียน ลูกกวาดจะลืมนำสิ่งที่ครูสั่งมาเสมอจนทำให้น้ำยาซึ่งทำงานคู่กับลูกกวาดไม่ได้เรียนในชั่วโมงนั้น ดังนั้นต่อมาเมื่อครูสั่งให้เตรียมอะไรมาโรงเรียนน้ำยาจะพยายามเตรียมมาเองและเพื่อลูกกวาดด้วยเสมอ ด้วยเหตุนี้เองลูกกวาดจึงชอบทำงานร่วมกับน้ำยาและมักจะแบ่งขนมหรือของเล่นให้น้ำยาเสมอ

ปลายวันหนึ่งครูสั่งให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จับคู่กัน นำจอบเสียมไปตากแห้งใส่ปุ๋ยต้นไม้คู่ละ 1 ต้น โดยสั่งว่าเมื่อทำเสร็จแล้วให้ทำความสะอาดเครื่องมือ และนำเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อยลูกกวาดจับคู่กับน้ำยาเหมือนเช่นเคย หลังจากทำงานเสร็จ ขณะที่ทั้งสองจะเก็บจอบเสียมนั้น ลูกกวาดก็พูดกับน้ำยาว่า “เราไม่ทำได้ไหม เพราะเราไม่เคยจับจอบเสียมเลยนะ พ่อแม่เราบอกว่าเรื่องแบบนี้เราไม่ต้องทำเองก็ได้ เดี่ยวจะถูกบอดมือเอานะ” ขณะที่ลูกกวาดพูดนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งกำลังเล่นฟุตบอลอยู่ในสนามเตะลูกบอลมาที่ทั้งสองคนพอดี ลูกกวาดรีบลุกขึ้นออกไปเตะฟุตบอลและออกไปเล่นด้วยทันที เมื่อสัปดาห์ถัดมา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รีบเก็บลูกบอลและ

วิ่งกลับห้อง ลูกกวาดก็วิ่งตามกลับไปห้องเรียนของตนด้วยทันที น้ำยาจึงต้องเก็บจอบเสียมทั้งของตนและของลูกกวาดไปล้างทำความสะอาดและนำเก็บเข้าที่เพียงลำพัง”

3. เมื่ออ่านกรณีตัวอย่าง เรื่อง เพื่อน จบ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มออกมาอภิปรายหน้าชั้นเรียน ด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

“การทำงานด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ให้ประโยชน์อะไรต่อนักเรียนบ้าง”

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3 “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. และเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในด้าน รู้จักการทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และพี่ก็อยากให้นักเรียนทุกคนนำข้อคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง เรื่อง เพื่อน นำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน นำไปใช้ที่บ้านก็ยกตัวอย่างเช่น ทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง หรือที่โรงเรียนเมื่อมีการทำงานกลุ่ม ก็ขอให้นักเรียนทำงานตามที่กลุ่มมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง โดยไม่เกียจคร้านหรือปิดหน้าที่ของตนเองไปให้ผู้อื่นทำเหมือนลูกกวาด ก็เหมือนกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่า นักเรียนทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบในการทำงานที่นักเรียนได้รับมอบหมายและทำงานด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และพี่ก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะค่ะ ขอขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง เพื่อน ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมกรณีตัวอย่างเรื่อง เพื่อน ในวันนี้

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. ใบความรู้เรื่อง เพื่อน (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ใบงานเรื่อง เพื่อน (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง เพื่อน

การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

- การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

การตรวจผลงานนักเรียน

- การตรวจใบงาน
- แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฐฐนิชา ศรีพิมลปาณี)

ใบความรู้เรื่อง เพื่อน

“ลูกกวาดกับน้ำยาเป็นเพื่อนกันเขาทั้งสองเป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ลูกกวาดเป็นคนเรียนหนังสือเก่ง และเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ที่มีฐานะค่อนข้างดี ตรงข้ามกับน้ำยา ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน พ่อแม่ของน้ำยามีลูกทั้งหมด 6 คน น้ำยาเป็นลูกคนที่ 3 มีพี่สาวและพี่ชายอย่างละคน และมีน้องชายล้วนอีก 3 คน น้ำยาเป็นเด็กที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ลูกกวาดกับน้ำยามักจะทำงานร่วมกันอยู่เสมอ เมื่อครูให้ทำงานเป็นกลุ่มและบ่อยครั้งเมื่อครูสั่งให้นักเรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะต้องนำมาเรียน ลูกกวาดจะลืมนำสิ่งที่ครูสั่งมาเสมอจนทำให้น้ำยาซึ่งทำงานคู่กับลูกกวาดไม่ได้เรียนในชั่วโมงนั้น ดังนั้นต่อมาเมื่อครูสั่งให้เตรียมอะไรมาโรงเรียนน้ำยาจะพยายามเตรียมมาเองและเผื่อลูกกวาดด้วยเสมอ ด้วยเหตุนี้เองลูกกวาดจึงชอบทำงานร่วมกับน้ำยาและมักจะแบ่งขนมหรือของเล่นให้น้ำยาเสมอ

ปลายวันหนึ่งครูสั่งให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จับคู่กัน นำจอบเสียมไปตกแต่งใส่ปุ๋ยต้นไม้คู่ละ 1 ต้น โดยสั่งว่าเมื่อทำเสร็จแล้วให้ทำความสะอาดเครื่องมือ และนำเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย ลูกกวาดจับคู่กับน้ำยาเหมือนเช่นเคย หลังจากทำงานเสร็จ ขณะที่ทั้งสองจะเก็บจอบเสียมนั้น ลูกกวาดก็พูดกับน้ำยาว่า “เราไม่ได้ใหม่ เพราะเราไม่เคยจับพวกจอบเสียมเลยนะ พ่อแม่เราบอกว่าเรื่องแบบนี้เราไม่ต้องทำเองก็ได้ เดี่ยวจะถูกบดมือเอานะ” ขณะที่ลูกกวาดพูดนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งกำลังเล่นฟุตบอลอยู่ในสนามเตะลูกบอลมาที่ทั้งสองคนพอดี ลูกกวาดรีบลุกขึ้นออกไปเตะฟุตบอลและออกไปเล่นด้วยทันที เมื่อสัญญาณเลิกเรียนดังขึ้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รีบเก็บลูกบอลและวิ่งกลับห้อง ลูกกวาดก็วิ่งตามกลับไปห้องเรียนของตนด้วยทันที น้ำยาจึงต้องเก็บจอบเสียมทั้งของตนและของลูกกวาดไปล้างทำความสะอาดและนำเก็บเข้าที่เพียงลำพัง”

ใบงานเรื่อง เพื่อน

การทำงานด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ให้ประโยชน์อะไรต่อนักเรียนบ้าง

[illegible]

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (เพื่อน)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

- มดชักชวนนักเรียนด้วยตนเอง ลักษณะของมดตรงกับคุณธรรมข้อใด

ก. เมตตา กรุณา	ข. เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่
ค. ความรับผิดชอบ	ง. มีระเบียบวินัย
- แมวได้รับคำชมจากครูว่าไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเองทุกครั้ง แสดงว่าแมวเป็นคนเช่นไร

ก. เสียสละ	ข. รับผิดชอบ
ค. เมตตา กรุณา	ง. มีระเบียบวินัย
- ข้อใดควรปฏิบัติตามมากที่สุด

ก. ตั้งใจทำงานที่เราถนัดให้ได้ดี ส่วนที่ไม่ถนัดก็ให้คนอื่นทำให้
ข. พยายามทำงานด้วยตนเองให้ดีที่สุด ถึงแม้จะยากก็ตาม
ค. งานอะไรที่เราทำไม่ได้ก็ต้องให้คนอื่นทำให้เรา
ง. การบ้านอะไรที่เราทำไม่ได้ ก็ต้องพยายามลอกเพื่อนเพื่อจะได้มีงานส่งครู
- เปิดพยายามทำงานที่ครูสั่งในวิชางานบ้านให้ได้ดีที่สุดด้วยตนเอง และนำไปส่งครู สาเหตุที่เป็นทำเช่นนั้นเพราะอะไร

ก. มีความรับผิดชอบ	ข. มีความอดทน
ค. อยากได้คะแนนจากครู	ง. อยากอวดฝีมือตนเองกับเพื่อน ๆ
- ในห้องเรียนเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนที่ครูสอน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. เจย ๆ คนอื่นก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน
ข. ถามเพื่อนว่าจะทำอะไรดี
ค. ไม่เป็นไรเอาไว้ออกการบ้านเพื่อนก็ได้
ง. ถามครูด้วยตนเองทันทีในชั้นเรียน
6. หากนักเรียนทำงานที่ได้รับคำสั่งมาได้สำเร็จด้วยตนเอง นักเรียนจะคิดทำเพราะเหตุใด
ก. อยากให้เพื่อนและครูชื่นชม
ข. กลัวถูกทำโทษหากงานไม่เสร็จ
ค. เห็นคุณค่าของการรับผิดชอบ
ง. อยากได้คะแนน
7. ถ้านักเรียนได้รับคำสั่งจากแม่ของนักเรียนให้ซักเสื้อผ้าด้วยตนเอง นักเรียนจะทำเช่นไร
ก. พยายามซักเสื้อผ้าเอง ถึงแม้ว่าจะทำได้ไม่ดีเท่าไร
ข. ยังไม่ต้องซัก รอให้แม่ซักให้ดีกว่าเพราะแม่ทำประจำอยู่แล้ว
ค. เจย ๆ ทั้งเอาไว้อย่างไม่ทำ เดี่ยวก็มีคนทำให้เอง
ง. ให้พี่หรือคนอื่นทำให้แทนเพราะเราไม่ชอบซักผ้าเลย
8. นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนที่เรียนมาในชั้นเรียน ดังนั้นในทุก ๆ วันนักเรียนจะพยายามอ่านหนังสือบทเรียนด้วยตนเองทุกวันก่อนนอน แสดงว่านักเรียนเป็นเช่นไร
ก. กลัวอายเพื่อนว่าเรียนไม่รู้เรื่อง
ข. เสียสละความสบายเพื่ออ่านหนังสือ
ค. มีความรับผิดชอบ
ง. มีระเบียบวินัยในตนเอง
9. ในชั่วโมงวาดรูป ครูสอนให้วาดสีน้ำ แต่หนูทำไม่ได้จึงให้แม่ทำให้ หนูจึงแบ่งขนมให้แมวกินเป็นการตอบแทน แสดงว่าหนูเป็นคนอย่างไร
ก. รอบคอบในการทำงาน
ข. ไม่รับผิดชอบย่อท้อต่ออุปสรรค
ค. มีความเสียสละ
ง. มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
10. นักเรียนพยายามดูแลรักษาความสะอาดของห้องนอนตนเองโดยไม่ต้องให้ใครมาทำความสะอาดให้ แสดงว่านักเรียนมีคุณธรรมข้อใด
ก. มุ่งมั่นตั้งใจ
ข. เสียสละ อดทน
ค. มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ
ง. มีความรับผิดชอบ

เฉลย

1. ค 2. ข 3. ข 4. ก 5. ง

6. ค 7. ก 8. ค 9. ข 10. ง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
เรื่อง แนวทฤษฎี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักความรับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง
2. พัฒนาพฤติกรรมการทำงานให้สำเร็จลุล่วง

วิธีดำเนินการกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูทักทาย และพูดคุยกับนักเรียน ถึงการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ แล้วถามว่า “รู้ไหมว่าทำไมเราจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีใครตอบได้บ้างไหมคะ ยกมือขึ้นเลย

ค่ะ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อมีนักเรียนเล่าเหตุการณ์นั้นๆให้ฟัง)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมเรื่อง แมวกตัญญู โดยพูดว่า “ นักเรียนทุกคนคงได้ฟังคำตอบที่เพื่อนๆของเราตอบให้ไปแล้วนะคะ และวันนี้พี่ก็มีกรณีตัวอย่าง ที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มาให้น้องๆได้ศึกษากันนะคะ และกิจกรรมที่เราจะทำในวันนี้ก็คือ กิจกรรมกรณีตัวอย่าง เรื่อง แมวกตัญญู ถ้าใครอยากทราบว่ากรณีตัวอย่าง เรื่อง แมวกตัญญู จะสนุกมากน้อยแค่ไหน พี่ก็ต้องขอให้นักเรียนทุกคนเริ่มทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้เสร็จก่อนนะคะ เพื่อที่เราจะได้ไปอ่านกรณีตัวอย่าง เรื่อง แมวกตัญญู กันต่อไปค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง แมวกตัญญู ให้นักเรียนทำ

ขั้นตอนการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “ ในการทำกิจกรรมครั้งนี้คะ ขอให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และพี่จะแจกใบความรู้กับใบงาน เรื่อง แมวกตัญญู เมื่อนักเรียนอ่าน กรณีตัวอย่างเรื่อง แมวกตัญญู จบ ก็ให้นักเรียนตอบคำถามในใบงาน เรื่อง แมวกตัญญู และช่วยกันสรุปผลดีของความรับผิดชอบ และผลเสียที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ ลงในใบงานด้วยนะคะ แล้วให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาอภิปรายหน้าชั้นเรียนด้วยนะคะ”

2. เปิดวิดีโอทัศน์ กรณีตัวอย่างเรื่อง แมวกตัญญู ให้นักเรียนดู โดยมีเนื้อหาดังนี้ “ มีบ้านหลังหนึ่ง สีขาวสองชั้น เป็นที่อยู่อาศัยของครอบครัวหนึ่ง มีพ่อแม่และลูกเล็ก ๆ อีก 2 คน บ้านหลังนี้เลี้ยงแมวไว้ 3 ตัว ชื่อเจ้าแถม เจ้าตาล และเจ้าสีหม่น แมวทั้ง 3 ตัว เป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เล็ก จึงรักใคร่สนิทสนมกันมาก บ้านหลังนี้มีหนูชุกชุม สัตว์ทั้งสามจึงแบ่งหน้าที่กันทำงาน เจ้าแถมมีหน้าที่จับหนูชั้นบนของบ้าน เจ้าตาลมีหน้าที่จับหนูชั้นล่าง ส่วนเจ้าสีหม่นมีหน้าที่จับหนูในครัว ทั้งสามได้ทำหน้าที่ตามที่แบ่งกันไว้เรื่อยมา จึงทำให้บ้านหลังนั้นอยู่กันอย่างสงบสุข โดยไม่มีหนูมารบกวน เจ้าของบ้านจึงรักใคร่สัตว์ทั้งสามมากและให้อาหารดี ๆ แก่สัตว์ทั้งสามทุกวัน

แต่แล้ววันหนึ่ง เจ้าแถมเกิดความเบื่อหน่ายต่อหน้าที่ของตนขึ้นมาเป็นอย่างมาก มันจึงบ่นขึ้นมาว่า “เฮ้อ เราอยู่บ้านหลังนี้มานาน จับหนูมานาน มันก็น่าจะคุ้มกับข้าวปลาที่เขาเลี้ยงดูแล้ว ฉันอยากจะเลิกหน้าที่นี้เหลือเกิน” แล้วมันก็ไปชวนเจ้าตาลและเจ้าสีหม่นว่า เราเลิกทำหน้าที่นี้กันเถอะ เจ้าตาลแย้งว่าไม่ได้หรอก เราเป็นแมวที่มีหน้าที่จับหนู เจ้าสีหม่นบอกว่าเราหยุดจับหนูไม่ได้หรอก ถ้าหยุดจับหนูเมื่อไร หนูคง

จะวิ่งเพ่นพ่านเต็มบ้าน และเจ้าของบ้านผู้มีพระคุณของเราจะเดือดร้อน เจ้าแค้นโกรธมาก และตั้งแต่นั้นมา เจ้าแค้นก็ไม่ยอมจับหนูอีกเลย ทำให้ชั้นบนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าแค้นมีหนูชุกชุมมากจนเป็นที่ผดุงเกิดทำให้เจ้าของบ้านรู้สึกไม่พอใจเจ้าแค้น....”

3. เมื่อนักเรียนชมวิดิทัศน์ กรณีตัวอย่างเรื่อง แมวกตัญญู จบ ให้นักเรียนตอบคำถามในใบงาน เรื่อง แมวกตัญญู และช่วยกันสรุปผลดีของความรับผิดชอบ และผลเสียที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ โดยมีคำถามดังต่อไปนี้

- แมวมีหน้าที่อะไร
- สัตว์ทั้งสามแบ่งหน้าที่กันอย่างไร
- การแบ่งหน้าที่กันทำ และทุกตัวทำตามหน้าที่มีผลอย่างไร
- ใครไม่ทำตามหน้าที่ เพราะอะไร
- ผู้ที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายขาดคุณธรรมข้อใด
- นักเรียนควรเอาอย่างใคร
- ทำไมเจ้าตาลกับเจ้าสีหม่นจึงไม่เชื่อเจ้าแค้น
- เจ้าแค้นรู้สึกอย่างไร เมื่อเจ้าตาลกับเจ้าสีหม่นไม่เชื่อตน
- ถ้าเพื่อนของนักเรียนมีนิสัยอย่างเจ้าแค้น นักเรียนควรเอาอย่างหรือไม่
- นักเรียนคิดว่าเจ้าของบ้านควรจะจัดการกับเจ้าแค้นโดยวิธีใด
- ถ้าครูหรือพ่อแม่มอบหมายให้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วนักเรียนไม่ทำแสดงว่า

นักเรียนขาดคุณธรรมข้อใด

และเมื่อแต่ละกลุ่มตอบคำถามในใบงานเรื่อง แมวกตัญญู เสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาอภิปรายหน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบต่อในด้านอะไรคะ”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิดโอกาส

ให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3 “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. และเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในด้าน การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และพี่ก็อยากให้นักเรียนทุกคนนำข้อคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง เรื่องแมวกัดฉูญ นำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน นำไปใช้ที่บ้านก็ยกตัวอย่างเช่น ทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้สำเร็จตามที่ผู้ปกครองมอบหมายให้ หรือที่โรงเรียนเมื่อมีการทำงานกลุ่ม ก็ให้นักเรียนทำงานที่กลุ่มมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง โดยไม่เกียจคร้าน เหมือนกับเจ้าแค้นที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ก็เหมือนกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่า นักเรียนทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบในการทำงานที่นักเรียนได้รับมอบหมายและทำงานด้วยตนเอง และพี่ก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง แมวกัดฉูญ ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมกรณีตัวอย่างเรื่อง แมวกัดฉูญ ในวันนี้

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบความรู้เรื่อง แมวกัดฉูญ (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ใบงานเรื่อง แมวกัดฉูญ (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง แมวกัดฉูญ

การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

- การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

การตรวจผลงานนักเรียน

- การตรวจใบงาน
- แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฏฐนิชา ศรีพิมลปानी)

ใบความรู้ เรื่อง แมวกตัญญู

“ มีบ้านหลังหนึ่งสีขาวสองชั้น เป็นที่อยู่อาศัยของครอบครัวหนึ่ง มีพ่อแม่และลูกเล็ก ๆ อีก 2 คน บ้านหลังนี้เลี้ยงแมวไว้ 3 ตัว ชื่อ เจ้าแต้ม เจ้าตาล และเจ้าสีหม่น แมวทั้ง 3 ตัว เป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เล็ก จึงรักใคร่สนิทสนมกันมาก บ้านหลังนี้มีหนูชุกชุม สัตว์ทั้งสามจึงแบ่งหน้าที่กันทำงาน เจ้าแต้มมีหน้าที่จับ หนูชั้นบนของบ้าน เจ้าตาลมีหน้าที่จับหนูชั้นล่าง ส่วนเจ้าสีหม่นมีหน้าที่จับหนูในครัว ทั้งสามได้ทำหน้าที่ตามที่แบ่งกันไว้เรื่อยมา จึงทำให้บ้านหลังนั้นอยู่กันอย่างสงบสุข โดยไม่มีหนูมารบกวน เจ้าของบ้าน จึงรักใคร่สัตว์ทั้งสามมากและให้อาหารดี ๆ แก่สัตว์ทั้งสามทุกวัน

แต่แล้ววันหนึ่ง เจ้าแต้มเกิดความเบื่อหน่ายต่อหน้าที่ของตนขึ้นมาเป็นอย่างมาก มันจึงบ่นขึ้นมาว่า “เฮ้อ เราอยู่บ้านหลังนี้มานาน จับหนูมานาน มันก็น่าจะคุ้มกับข้าวปลาที่เขาเลี้ยงดูแล้ว ฉันอยากจะเลิก หน้าที่นี้เหลือเกิน” แล้วมันก็ไปชวนเจ้าตาลและเจ้าสีหม่นว่า “เราเลิกทำหน้าที่นี้กันเถอะ” เจ้าตาลแย้งว่า “ไม่ได้หรอก เราเป็นแมวที่มีหน้าที่จับหนู” เจ้าสีหม่นบอกว่า “เราหยุดจับหนูไม่ได้หรอก ถ้าหยุดจับหนู เมื่อไร หนูคงจะวิ่งเพ่นพ่านเต็มบ้าน และเจ้าของบ้านผู้มีพระคุณของเราจะเดือดร้อน” เจ้าแต้มโกรธมาก และตั้งแต่นั้นมาเจ้าแต้มก็ไม่ยอมจับหนูอีกเลย ทำให้ชั้นบนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าแต้มมีหนูชุกชุมมากจนเป็นที่ผิดสังเกตทำให้เจ้าของบ้านรู้สึกไม่พอใจเจ้าแต้ม”

ใบงาน เรื่อง แมวกตัญญู

ให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

แมวมีหน้าที่อะไร

.....

สัตว์ทั้งสามแบ่งหน้าที่กันอย่างไร

.....

.....

การแบ่งหน้าที่กันทำ และทุกตัวทำตามหน้าที่มีผลอย่างไร

.....

.....

ใครไม่ทำตามหน้าที่ เพราะอะไร

.....

.....

ผู้ที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายขาดคุณธรรมข้อใด

.....

นักเรียนควรเอาอย่างไร

.....

ทำไมเจ้าตาลกับเจ้าสีหม่นจึงไม่เชื่อเจ้าแค้น

.....

เจ้าแค้นรู้สึกอย่างไร เมื่อเจ้าตาลกับเจ้าสีหม่นไม่เชื่อตน

.....

ถ้าเพื่อนของนักเรียนมีนิสัยอย่างเจ้าแค้น นักเรียนควรเอาอย่างไรหรือไม่

.....

นักเรียนคิดว่าเจ้าของบ้านควรจะจัดการกับเจ้าแค้นโดยวิธีใด

.....

ถ้าครูหรือพ่อแม่มอบหมายให้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วนักเรียนไม่ทำแสดงว่านักเรียนขาดคุณธรรมข้อใด

.....

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
เรื่องการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ (แมวกตัญญู)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. บุคคลใดในข้อต่อไปนี้ขาดความรับผิดชอบ

- ก. ย้ายเตรียมอุปกรณ์การเรียนที่ครูกำหนดขึ้นมาวางบนโต๊ะก่อนครูเข้าสอน
- ข. ตาคิดว่าชุดนักเรียนไม่ต้องซักให้สะอาดมากก็ได้เพราะเราใส่เดี๋ยวก็กเลอะอีก
- ค. ยืมนำของเล่นมาเล่นกับเพื่อน ๆ แล้วจะเก็บกลับคืนทุกครั้ง เพื่อนๆจึงคิดว่ายืม
หวงของเล่น
- ง. นิดไม่เข้าใจในบทเรียนที่เพิ่งเรียนผ่านมาก็พยายามอ่านหนังสือ ทำความเข้าใจ

2. เพราะสาเหตุใดที่นักเรียนจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

ก. อยากไปเล่นกับเพื่อนเร็ว ๆ	ข. อยากได้คะแนนสูง ๆ
ค. มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	ง. มีความอดทน

3. ในช่วงเวลาพัก ขณะที่ครูไม่อยู่ กลุ่มของแมวช่วยกันทำความสะอาดสนาม ส่วนกลุ่มของมดวิ่งเล่นกันอยู่ พอครูกลับมาถึงจึงเริ่มลงมือทำ ถ้าเป็นนักเรียน นักเรียนจะเลือกปฏิบัติอย่างไร

- ก. ตั้งใจทำความสะอาดตามที่ได้รับมอบหมายถึงแม้ว่าครูจะไม่อยู่ก็ตาม
- ข. เมื่อครูไม่อยู่ก็ไม่ต้องทำ รอให้ครูกลับมาก่อนค่อยทำ
- ค. ทำบ้าง เล่นบ้าง อย่างไม่รู้ได้เดี๋ยวก็นเสร็จ
- ง. ให้กลุ่มอื่น ๆ ทำกันไป เราไม่ต้องทำ

4. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

- ก. พยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ถึงแม้จะออกมาไม่ดีนักเพราะเราไม่ถนัดในงานนี้
- ข. ไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ เพราะเป็นงานที่เราไม่มีความถนัด
- ค. แบ่งงานให้เพื่อนในกลุ่มทำงานเรียบร้อยทุกคน โดยตนเองไม่ต้องทำ
- ง. เมื่อได้รับงาน ก็ทำเฉยไว้ เดียวก็มีคนอื่น ๆ ทำกันเอง

5. หน้อยดูแลรักษาเครื่องใช้ส่วนตัวตรงกับคุณธรรมข้อใด

- ก. ความรับผิดชอบ
- ข. ความมีระเบียบวินัย
- ค. ความขยันหมั่นเพียร
- ง. ความมูมานะ อดทน

6. เมื่อครูสั่งให้นักเรียนทั้งห้องร่วมกันทำบอร์ตกิจกรรม สำหรับงานโรงเรียนที่จะมีขึ้น นักเรียนควรทำอย่างไร

- ก. ให้เพื่อนบางคนที่มีความถนัดในการทำบอร์ต ทำกันไป
- ข. ร่วมมือกันทำบอร์ตกิจกรรมของห้องให้เสร็จ
- ค. ใช้เงินจ้างให้เพื่อนห้องอื่นๆ ทำให้เสร็จ
- ง. ไม่ต้องทำก็ได้ เพราะของห้องอื่น ๆ ก็มีเยอะแล้ว

7. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

- ก. เดินเข้าแถวกับเพื่อน ๆ เพื่อเข้าห้องเรียน
- ข. ถอดรองเท้าทิ้งไว้ที่หน้าห้องเรียนก่อน เพราะเดี๋ยวต้องรีบใส่ไปที่อื่นต่อ
- ค. กินข้าวเสร็จแล้ววางจานทิ้งไว้ เพราะต้องรีบไปเรียนต่อ
- ง. ฝากให้เพื่อนเก็บหนังสือไปไว้ที่ชั้นหนังสือ

8. เราต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของห้องเรียนเพราะสาเหตุใด

- ก. เพราะสร้างความสามัคคี
- ข. เพราะมีความรับผิดชอบ
- ค. เพราะมีความร่วมมือดี
- ง. เพราะมีความขยัน หมั่นเพียร

9. ข้อใดที่นักเรียนควรปฏิบัติตามมากที่สุด

- ก. มีหน้าที่ทำเวรในวันศุกร์ เราก็ทำทุกครั้งไม่เคยหนีเวร
- ข. ดูรายการทีวีที่ตนชอบก่อน แล้วจึงทำการบ้าน
- ค. ให้พี่ทำการบ้านให้ เพราะเราทำเองไม่ได้
- ง. พยายามหาทางให้คนอื่นทำงานให้เราจะได้มีงานส่ง

10. แมวได้รับคำสั่งให้จัดของในห้องในเรียบร้อยในช่วงพักกลางวัน แมวจึงรีบทานข้าวแล้วมาเก็บของให้เสร็จ ที่แมวทำเช่นนี้เพราะเหตุใด

- ก. มีความจริงใจ
- ข. มีความรับผิดชอบ
- ค. มีความขยันหมั่นเพียร
- ง. มีความเสียสละ

เฉลย

1. ข	2. ค	3. ก	4. ก	5. ก
6. ข	7. ก	8. ข	9. ก	10. ข

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง เรื่องของดวงดาว

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การตรงต่อเวลา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงเรื่องของความรับผิดชอบในการตรงเวลา
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลาและการเข้าเรียนตรงเวลา

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูทักทาย และพูดคุยกับนักเรียน ถึงการตระหนักถึงเรื่องความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา แล้วถามว่า “ใครเป็นเด็กดีบ้าง เด็กดีต้องทำอะไรกันนะ มีใครตอบได้บ้างไหมคะ ยกมือขึ้นเลยคะ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อมีนักเรียนเล่าเหตุการณ์นั้นๆให้ฟัง)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมเรื่อง เรื่องของดวงดาว โดยพูดว่า “นักเรียนทุกคนคงได้ฟังคำตอบที่เพื่อนๆของเราตอบให้ไปแล้วนะคะ และวันนี้พี่ก็มีกรณีตัวอย่าง ที่เกี่ยวกับการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา และการเข้าเรียนตรงเวลา มาให้น้องๆได้ศึกษากันนะคะ และกิจกรรมที่เราจะทำในวันนี้ก็คือ กิจกรรมกรณีตัวอย่าง เรื่องของดวงดาว เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงความรับผิดชอบของเด็กหญิงดวงดาว และก่อนทำกิจกรรมพี่ก็ต้องขอให้ทุกคนเริ่มทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้เสร็จก่อนนะคะ เพื่อที่เราจะได้ปฏิบัติกิจกรรมกรณีตัวอย่าง เรื่อง เรื่องของดวงดาว กันต่อไปคะ”

3. แจกแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง เรื่องของดวงดาว ให้นักเรียนทำ

ขั้นดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้คะ ขอให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และพี่จะแจกใบความรู้กับใบงานเรื่อง เรื่องของดวงดาว ให้นักเรียนอ่านภายในเวลา 15 นาที และเมื่อนักเรียนอ่านจบแล้ว ให้แต่ละกลุ่มช่วยแสดงความคิดเห็นถึงเรื่องของดวงดาวว่าการตรงต่อเวลา มีประโยชน์อย่างไรบ้างต่อนักเรียนลงในใบงาน และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาพูดหน้าชั้นเรียนคะ”

2. ให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และแจกใบความรู้กับใบงานเรื่อง เรื่องของดวงดาว ให้นักเรียนให้ครบทุกคน และให้นักเรียนอ่านเรื่อง เรื่องของดวงดาว โดยมีเนื้อเรื่องว่า “เด็กหญิงดวงดาว เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ปีนี้ได้รับการคัดเลือกจากเพื่อน ๆ เป็นหัวหน้าชั้น นอกจากจะเป็นนักเรียนที่ขยันเรียนหนังสือ ความประพฤติเรียบร้อยแล้ว เด็กหญิงดวงดาวยังเป็นเด็กที่มีความรับผิดชอบสูงต่องานที่ได้รับมอบหมาย ดวงดาวจะมาโรงเรียนแต่เช้าเพื่อเข้าชั้นเรียนตรงเวลา และมาถึงก็ดูแลความเรียบร้อยของห้องเรียน น้ำดื่ม มุมหนังสือ พบความบกพร่องก็ชักชวนเพื่อนที่ทำเวรประจำวัน ช่วยกันทำจนห้องเรียนสะอาดสะอ้าน ตอนเย็นดวงดาวก็ทำหน้าที่กับเพื่อน ๆ ทุกเย็น นำเรียนทุกคนไม่เอาเปรียบกัน รู้จักรับผิดชอบงานที่ครูแบ่งให้ทำ จนเป็นที่

ชื่นชมของครูประจำชั้น และครูประจำวิชาที่เข้าสอนในห้องนี้ จึงได้รับคำชมเชยว่า เป็นห้องเรียนที่สะอาดที่สุดของโรงเรียน ทุก ๆ วันสุดสัปดาห์จะมีการประกวดความสะอาดของห้องเรียน ห้องเรียนของเด็กหญิงดวงดาวจะมีชื่อติดอันดับด้วยทุกครั้ง ในอันดับที่ 1 หรือ 2 เมื่อสิ้นปีการศึกษาผลปรากฏว่าห้องเรียนที่ได้รับคะแนนสูงสุดในด้านความสะอาดเรียบร้อยก็คือ ห้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนทุกคนรู้สึกภูมิใจมาก คุณครูใหญ่ประกาศยกย่องชมเชยในความรับผิดชอบงานของนักเรียน และมอบประกาศนียบัตรชมเชยเพื่อเป็นกำลังใจในการร่วมมือกัน และขอให้รักษาความดีนี้ไว้ตลอดไป”

3. เมื่ออ่านกรณีตัวอย่าง เรื่องของดวงดาว จบให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็น และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มออกมาแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน ในหัวข้อต่อไปนี้

“จากกรณีตัวอย่างเรื่อง เรื่องของดวงดาว นักเรียนคิดว่าว่าการทำหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตรงเวลา มีประโยชน์อย่างไรบ้างต่อนักเรียน ”

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิด

โอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3 “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. และเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในด้าน ภาระหนักถึงเรื่องของความรับผิดชอบในการตรงเวลา และพี่ก็อยากให้นักเรียนทุกคนนำข้อคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง เรื่องของดวงดาว นำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน นำไปใช้ที่บ้านก็ยกตัวอย่างเช่น แสดงความรับผิดชอบในการทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้เสร็จเรียบร้อยด้วยตนเอง หรือที่โรงเรียน เมื่อมีการทำงานกลุ่ม ก็ให้นักเรียนทุกคนทำงานตามที่คุณครูมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง ไม่เกียจคร้านหรือปัดหน้าของตัวเองไปให้ผู้อื่นทำ ก็เหมือนกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่า นักเรียนทุกคนรู้จักและตระหนักถึงการตรงต่อเวลา และพี่ก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และ

ก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบ
 ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง เรื่องของดวงดาว ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติ
 กิจกรรมกรณีตัวอย่างเรื่อง เรื่องของดวงดาว ในวันนี้

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบความรู้เรื่อง เรื่องของดวงดาว (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ใบงานเรื่อง เรื่องของดวงดาว (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง เรื่องของดวงดาว

การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

- การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

การตรวจผลงานนักเรียน

- การตรวจใบงาน
- แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

ใบงานเรื่อง เรื่องของดวงดาว

จากกรณีตัวอย่างเรื่อง เรื่องของดวงดาว นักเรียนคิดว่าว่าการทำหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
ตรงเวลา มีประโยชน์อย่างไรบ้างต่อนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง การตรงต่อเวลา (เรื่องของดวงดาว)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ดาวเป็นเด็กที่ชอบตื่นเช้าเพื่อมาโรงเรียนให้ทันเวลา ดาวมีคุณธรรมข้อใด
ก. ความขยันขันแข็ง
ข. ความร่วมมือ
ค. ความรับผิดชอบ
ง. ความสามัคคี
2. ดาวมีความประพฤติดี ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลาที่กำหนด การที่ดาวมีความประพฤติเช่นนี้เพราะเหตุใด
ก. เพราะอยากได้คะแนน
ข. เพราะเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบ
ค. เพราะต้องการให้ครูอาจารย์ เพื่อนและ
ง. เพราะต้องการให้ห้องเรียนมีชื่อเสียงจน
ผู้ปกครองรัก
ได้รางวัลที่ 1

3. ดาวเป็นคนที่ชอบทำงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตามเวลานักเรียนอยากเป็นแบบดาวบ้าง เพราะเหตุผลตามข้อใด

ก. รับผิดชอบงานดี

ข. เรียนหนังสือดี

ค. รักความสะอาดดี

ง. บริการเพื่อน ๆ ดี

4. ถ้าในชั้นเรียนได้รับมอบหมายให้จัดบอร์ดกิจกรรมและต้องทำส่งตามเวลาที่กำหนดนักเรียนจะให้ความร่วมมือเพราะเหตุใด

ก. เพราะได้คะแนนดี

ข. เพราะห้องเรียนมีชื่อเสียงดี

ค. เพราะรักความสะอาดมีระเบียบเรียบร้อย

ง. เพราะมีความรับผิดชอบสูง ขยันขันแข็ง

5. ถ้านักเรียนทั้งโรงเรียนเป็นคนรับผิดชอบต่องานของตน โรงเรียนจะเป็นอย่างไร

ก. โรงเรียนจะมีชื่อเสียง

ข. จะมีเด็กมาเรียนมากขึ้น

ค. โรงเรียนจะประสบความสำเร็จในการ
จัดการศึกษา

ง. โรงเรียนจะได้รับรางวัล

6. ที่โรงเรียนจัดกิจกรรมงานกีฬาสีในตอนเช้าของวันพุธนี้ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร

ก. ร่วมหรือไม่ร่วมก็ได้แ่่งงานกีฬาสี

ข. ก็ไปโรงเรียนเป็นปกติ

ค. รีบเข้านอนเพื่อตื่นเช้าเข้าร่วมงานให้ตรงเวลา

ง. หยุดเรียนเลยเพราะไม่ชอบเล่นกีฬา

7. วันนี้มีเรียนวิชาศิลปะแต่ได้ยืมว่าครูสอนศิลปะยังมาไม่ถึงโรงเรียน นักเรียนจะอย่างไร

ก. ไปเล่นที่สนามกับเพื่อน

ข. นั่งรออยู่ในห้องเรียนตามเวลาเรียน

ค. วิ่งเล่นก่อนเข้าห้องเรียนสายหน่อยก็ได้

ง. กลับบ้านได้เลยเพราะครูไม่มาแน่นอน

8. หากมีการบ้านเยอะและต้องทำจนดึก นักเรียนจะปฏิบัติตามข้อใด

ก. ตื่นสายหน่อย แล้วค่อยลุกไปเรียน

ข. รีบเข้านอนเถอะ ส่งการบ้านช้าไม่เป็นไร

ค. ไปลอกการบ้านเพื่อนให้มีงานส่งดีกว่า

ง. รีบทำงานเพื่อให้มีส่งตรงเวลาที่กำหนด

9. ดาวรับทำงานที่ครูสั่งให้เสร็จก่อนตอนเย็นตามที่ครูกำหนดไว้ ดาวเป็นคนอย่างไร

ก. เป็นคนตรงเวลา

ข. เป็นคนสุขุม รอบคอบ

ค. เป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต

ง. เป็นคนอดทน

10. นักเรียนได้รับคำชมเชยจากครูว่าเป็นคนมีความรับผิดชอบเพราะเหตุใด

ก. แบ่งขนมให้สุนัขในโรงเรียน

ข. ไม่เคยมาโรงเรียนสายเลย

ค. ไม่ลั๊กเล็กขโมยน้อย

ง. ช่วยเพื่อนๆ ทำการบ้านส่งครู

เฉลย

1. ค

2. ข

3. ก

4. ง

5. ค

6. ค

7. ข

8. ง

9. ก

10. ข

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง กวีจำเป็น

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การยืดมั่นในกฎเกณฑ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรม การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ทักทายและพูดคุยกับนักเรียนถึงเรื่อง การยืดมั่นในกฎเกณฑ์ โดยพูดว่า “ก่อนที่เราจะเริ่มทำกิจกรรมในวันนี้ พี่อยากจะทราบว่า มีเกมอะไรบ้างที่นักเรียนชอบเล่น ใครจะตอบยกมือขึ้นเลยล่ะ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็พูดว่า “ เป็นยังไงคะเกมที่เพื่อนๆบอกมา มีเกมไหนที่นักเรียนอยากเล่นมั่งคะ แต่วันนี้พี่ก็อีกอีกหนึ่งเกมที่ย่อยากจะมานำเสนอ ซึ่งเกมนี้จะมีชื่อว่า กวีจำเป็น เป็นเกมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อ การยืดมั่นในกฎเกณฑ์ นักเรียนทุกคนคงอยากจะเล่นเกมนี้แล้วใช่ไหมคะ และก่อนที่เราจะเล่นเกม กวีจำเป็น พี่ก็ขอให้น้องทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนนะคะ”

3. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเกม กวีจำเป็น

ขั้นดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาของเกม กวีจำเป็น โดยพูดว่า “ ในการเล่นเกม กวีจำเป็น ในครั้งนี้ละคะ ขอให้นักเรียน แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 – 7 คน ให้แต่ละกลุ่มนั่งล้อมวงเป็นวงกลม และขออาสาสมัครกลุ่มละ 1 คน ออกมารับคำชี้แจงจากพี่ เพื่อทราบแนวทางการสังเกตเกี่ยวกับการวางแผนการทำงานและบทบาท ปฏิบัติของสมาชิกในกลุ่ม จากนั้นพี่ก็จะแจกบัตรคำสั่ง และไม่จิ้มฟันให้กลุ่มละ 1 กล่อง ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติตามบัตรคำสั่งโดยใช้เวลา 10 นาที โดยบัตรคำสั่งก็จะมีคำสั่งให้นักเรียนปฏิบัติตามนะคะ”

2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม และให้อาสาสมัครกลุ่มละ 1 คน ออกมารับคำชี้แจง เพื่อทราบแนวทางการสังเกตเกี่ยวกับการวางแผนการทำงานและบทบาท ปฏิบัติของสมาชิกในกลุ่ม หลังจากนั้นแจกบัตรคำสั่ง และไม่จิ้มฟันให้กลุ่มละ 1 กล่อง ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติตามบัตรคำสั่งโดยใช้เวลา 10 นาที โดยบัตรคำสั่งมีเนื้อหา ดังนี้

--

บัตรคำสั่งเกม กวีจำเป็น

1. ให้กลุ่มเลือกประธาน 1 คน เลขานุการ 1 คน
2. ให้ช่วยกันคิดข้อความที่เป็นสุภาษิตหรือคำคมเกี่ยวกับการทำงาน 1 สำนวน
เช่น มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ
3. เมื่อได้ข้อความแล้ว ให้ใช้ไม้จิ้มฟันเรียงเป็นตัวหนังสือตามข้อความนั้น
4. ให้เวลา 10 นาที กลุ่มใดเสร็จแล้วให้ร้องไชโยและลุกขึ้นยืน

3. เมื่อหมดเวลา 10 นาทีที่กำหนด ผู้ดำเนินกิจกรรมพูดว่า “ให้นักเรียนตรวจสอบผลงานของแต่ละกลุ่มว่าเรียบร้อยดีหรือไม่ และก็จะแจกใบงาน เกมกวีจำเป็นและให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ในกลุ่มมีการวางแผนการทำงานอย่างไร เพราะอะไรถึงทำงานตามบัตรได้สำเร็จหรือไม่สำเร็จ”

4. ตัวแทนกลุ่มออกมาแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน ในหัวข้อต่อไปนี้

“ในกลุ่มมีการวางแผนการทำงานอย่างไร เพราะอะไรถึงทำงานตามบัตรได้สำเร็จหรือไม่สำเร็จ”

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

- 1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

- 1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิด

โอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

- 1.3 “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. และเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ และฝึกร้องให้นักเรียนทุกๆนำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และในการทำงานของนักเรียนทุกครั้ง ฝึกร้องให้นักเรียนมีการวางแผนการทำงานที่ดี เพื่อที่ว่าในเวลาที่เราลงปฏิบัติงานจริงๆ งานชิ้นนี้ก็จะสำเร็จลุล่วงตามที่เราได้วางแผนไว้ ก็เหมือนกับการทำ

กิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่า นักเรียนทุกคนมีการวางแผนการทำงานที่ดี มีการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม และมีความรับผิดชอบในการทำงานที่นักเรียนได้รับมอบหมายจากกลุ่มและทำงานด้วยตนเองจนเสร็จภายในเวลาที่กำหนด และฝึกขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้ฝึกให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเกม กวีจำเป็น ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมเกม กวีจำเป็น ในวันนี้

สื่อการเรียนการสอน

1. ไม้จิ้มฟัน 1 กล่อง ต่อนักเรียน 1 กลุ่ม
2. บัตรคำสั่ง จำนวนเท่ากับกลุ่มของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. นกหวีด 1 อัน
4. ใบงานเกม กวีจำเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
5. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเกม กวีจำเป็น

การวัดผลและประเมินผล

1. การสังเกต
 - การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
 - การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน
2. การตรวจผลงานนักเรียน
 - การตรวจใบงาน
 - แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฏฐณิชา ศรีพิมลปาณี)

บัตรคำสั่งเกม กวีจำเป็น

บัตรคำสั่งเกม กวีจำเป็น

5. ให้กลุ่มเลือกประธาน 1 คน เลขานุการ 1 คน
6. ให้ช่วยกันคิดข้อความที่เป็นสุภาษิตหรือคำคมเกี่ยวกับการทำงาน 1 สำนวน เช่น มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ
7. เมื่อได้ข้อความแล้ว ให้ใช้ไม้จิ้มฟันเรียงเป็นตัวหนังสือตามข้อความนั้น
8. ให้เวลา 10 นาที กลุ่มใดเสร็จแล้วให้ร้องไชโยและลุกขึ้นยืน

ใบงานเกม กวีจำเป็น

ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ในกลุ่มมีการวางแผนการทำงานอย่างไร เพราะอะไรถึงทำงานตามบัตรได้สำเร็จหรือไม่สำเร็จ

[illegible]

[illegible]

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง การยัดมันในกฎเกณฑ์ (กวีจำเป็น)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ในชั้นเรียนขณะที่ครูสอนอยู่หน้าห้อง แต่เปิดกับปลาคุยกันไม่สนใจที่ครูสอนหน้าชั้นเรียน แสดงว่า
เปิดและปลาเป็นคนอย่างไร

ก. ไม่ตั้งใจเรียน

ข. ไม่มีความรับผิดชอบ

ค. ไม่มีความซื่อสัตย์

ง. เอาใจใส่เพื่อนฝูงดี

2. แมวมีหน้าที่จัดเก็บห้องเรียนแต่แมวไม่ชอบจึงนั่งทำการบ้านก่อน เพื่อนคนอื่นจึงต้องทำแทนให้
แสดงว่าแมวเป็นคนอย่างไร

ก. สุขุมและรอบคอบในการทำงาน

ข. ไม่มีระเบียบวินัย

- ค. ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้อง
 - ง. ตั้งใจเรียนดี
3. ถ้านักเรียนได้รับคำสั่งให้ทำงานชิ้นหนึ่งเพื่อแสดงในงานกิจกรรมโรงเรียน นักเรียนจะทำงานชิ้นนั้นให้สำเร็จเพราะเหตุใด
 - ก. อยากมีงานแสดงโชว์ในงานโรงเรียน
 - ข. อยากให้ครูและเพื่อนรักเรามาก ๆ
 - ค. อยากให้ความร่วมมือ
 - ง. อยากมีความรับผิดชอบ
4. เมื่อครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานกลุ่ม นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ทำงานของกลุ่มให้เสร็จก่อน จึงค่อยไปเล่นกับเพื่อน
 - ข. ไม่ทำ เพราะไม่ชอบเพื่อนบางคนในกลุ่ม
 - ค. ชวนเพื่อนกินขนม เพราะक्रमองไม่เห็น
 - ง. ทำงานบ้าง เล่นกับเพื่อนบ้าง เดี่ยวเพื่อน ๆ ในกลุ่มก็ช่วยกันทำเสร็จเอง
5. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด
 - ก. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้ว เก็บหนังสือเข้าที่
 - ข. เล่นของเล่นแล้ว ยังไม่ต้องรีบเก็บเพราะจะมาเล่นต่ออีก
 - ค. วันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของเราแต่ไม่ต้องทำก็ได้เพราะมีคนทำเยอะแล้ว
 - ง. ทานข้าวเสร็จแล้วก็วางจานไว้ที่โต๊ะ เดียวก็มีคนเอาไปเก็บให้
6. โรงเรียนมีกฎให้ใช้โบผูกผมสีน้ำเงิน เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนผูกโบสีชมพูมานักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ขอร้องให้แม่ซื้อโบสีชมพูให้บ้างแล้วผูกมาโรงเรียน
 - ข. ไปฟ้องครู ให้ทำโทษเพื่อนคนนั้น
 - ค. ไปบอกเพื่อนว่า ทางโรงเรียนอนุญาตให้ผูกโบสีน้ำเงินได้สีแดงเดียว
 - ง. เฉย ๆ ไม่เกี่ยวอะไรกับเรา ไม่ต้องทำอะไรเลย
7. ในขณะที่ครูสอนหนังสือนักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร
 - ก. มองออกไปนอกหน้าต่าง แล้วคิดว่าโตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไรดี
 - ข. ตั้งใจเรียน ไม่คุยกับเพื่อนขณะที่ครูกำลังสอน
 - ค. เมื่อเพื่อนขอขนมควรแบ่งให้เพื่อนกิน เพราะเพื่อนหิว
 - ง. ตั้งใจอ่านหนังสือ ที่นำมาจากบ้าน เพราะเรายังอ่านไม่จบ
8. ในขณะที่ตึกกำลังอ่านหนังสืออยู่ที่ห้องสมุด เพื่อน ๆ เรียกตึกไปเล่นด้วยกัน ตึกควรทำอย่างไร
 - ก. หิ้วหนังสือไว้อ่าน รีบไปเล่นกับเพื่อน

- ค. ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้อง
- ง. ตั้งใจเรียนดี
3. ถ้านักเรียนได้รับคำสั่งให้ทำงานชิ้นหนึ่งเพื่อแสดงในงานกิจกรรมโรงเรียน นักเรียนจะทำงานชิ้นนั้นให้สำเร็จเพราะเหตุใด
- ก. อยากมีงานแสดงโชว์ในงานโรงเรียน
- ข. อยากให้ครูและเพื่อนรักเรามาก ๆ
- ค. อยากให้ความร่วมมือ
- ง. อยากมีความรับผิดชอบ
4. เมื่อครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานกลุ่ม นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ทำงานของกลุ่มให้เสร็จก่อน จึงค่อยไปเล่นกับเพื่อน
- ข. ไม่ทำ เพราะไม่ชอบเพื่อนบางคนในกลุ่ม
- ค. ชวนเพื่อนกินขนม เพราะครูปองไม่เห็น
- ง. ทำงานบ้าง เล่นกับเพื่อนบ้าง เดี่ยวเพื่อน ๆ ในกลุ่มก็ช่วยกันทำให้เสร็จเอง
5. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด
- ก. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้ว เก็บหนังสือเข้าที่
- ข. เล่นของเล่นได้แล้วยังไม่ต้องรีบเก็บเพราะจะมาเล่นต่ออีก
- ค. วันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของเราแต่ไม่ต้องทำอะไรก็ได้เพราะมีคนทำเยอะแล้ว
- ง. ทานข้าวเสร็จแล้วก็วางจานไว้ที่โต๊ะ เดียวก็มีคนเอาไปเก็บให้
6. โรงเรียนมักจะให้ใช้โบझผุผมสีน้ำเงิน เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนผูกโปสีชมพูมานักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ขอร้องให้แม่ซื้อโปสีชมพูให้บ้างแล้วผูกมาโรงเรียน
- ข. ไปฟ้องครู ให้ทำโทษเพื่อนคนนั้น
- ค. ไปบอกเพื่อนว่า ทางโรงเรียนอนุญาตให้ผูกโปสีน้ำเงินได้สัเดียว
- ง. เฉย ๆ ไม่เกี่ยวอะไรกับเรา ไม่ต้องทำอะไรเลย
7. ในขณะที่ครูสอนหนังสือนักเรียนควรรปปฏิบัตินอย่างไร
- ก. มองออกไปนอกหน้าต่าง แล้วคิดว่าโตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไรดี
- ข. ตั้งใจเรียน ไม่คุยกับเพื่อนขณะที่ครูกำลังสอน
- ค. เมื่อเพื่อนขอขนมควรแบ่งให้เพื่อนกิน เพราะเพื่อนหิว
- ง. ตั้งใจ่านหนังสือ ที่นำมาจากบ้าน เพราะเรายังอ่านไม่จบ
8. ในขณะที่ตึกกำลังอ่านหนังสืออยู่ที่ห้องสมุด เพื่อน ๆ เรียกตึกไปเล่นด้วยกัน ตึกควรทำอย่างไร
- ก. หิ้วหนังสือไว้ก่อน รีบไปเล่นกับเพื่อน

- ข. แกล้งทำเป็นไม่ได้ยินแล้วเดินออกจากห้อง
- ค. นำหนังสือไปเก็บที่แล้วค่อยไปเล่นกับเพื่อน
- ง. บอกให้เพื่อนคนอื่นเก็บหนังสือให้
9. นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไรเมื่อได้รับมอบหมายงานให้ทำในช่วงปิดเทอม
- ก. ไม่ต้องทำก็ได้ เพราะปิดเทอมแล้ว
- ข. ตั้งใจทำให้เสร็จก่อนเปิดเทอม
- ค. เทียวเล่นก่อนเปิดเทอมค่อยทำ
- ง. ทำไปเรื่อย ๆ เสร็จไม่เสร็จไม่เป็นไร
10. การที่เราต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของห้อง ถือเป็นคุณธรรมข้อใด
- ก. ความสามัคคี
- ข. ความขยันหมั่นเพียร
- ค. ความรับผิดชอบ
- ง. ความซื่อสัตย์ สุจริต

เฉลย 1. ข 2. ค 3. ง 4. ก 5. ก

6. ค 7. ข 8. ค 9. ข 10. ค

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง รังของนกน้อย

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านตนเองและสังคม
ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความ
รับผิดชอบต่อให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่
2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบต่อในด้าน

1. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมในการไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทำงานด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

1. ทักทาย และพูดคุยกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แล้วถามนักเรียนว่า “ใครเคยทำงานอะไรที่ยากลำบากด้วยตนเองจนสำเร็จบ้าง ให้นักเรียนบอกให้เพื่อนในห้องเรียนฟังหน่อยสิคะ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อมีนักเรียนเล่าเหตุการณ์นั้นๆให้ฟัง)
2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมเรื่อง รังของนกน้อย โดยพูดว่า “นักเรียนทุกคนคงได้ฟังคำตอบที่เพื่อนๆของเราตอบให้ไปแล้วนะคะ และวันนี้พี่ก็มีเรื่อง รังของนกน้อย ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มาให้น้องๆได้อ่านกันนะคะ และพี่ก็ต้องขอให้นักเรียนทุกคนเริ่มทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้เสร็จก่อนนะคะ เพื่อที่เราจะได้ดูเรื่อง รังของนกน้อย กันต่อไปค่ะ”
3. แจกแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง รังของนกน้อย ให้นักเรียนทำ

ขั้นดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้จะ ขอให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และพี่จะให้อ่าน เรื่อง รังของนกน้อย พอนักเรียนอ่านจบพี่ก็จะแจกใบงานเรื่อง รังของนกน้อย และให้นักเรียนตอบคำถามในใบงานที่พี่แจกให้ และให้นักเรียนส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าห้อง เพื่อตอบคำถามให้เพื่อนฟัง หลังจากทุกกลุ่มออกมาพูดหน้าชั้นแล้ว ให้นักเรียนช่วยกันหาข้อตกลงของชั้นเรียนว่าจะต้องช่วยกันรับผิดชอบในเรื่องใดบ้างทั้งกิจกรรมความรับผิดชอบที่บ้านและที่โรงเรียน โดยเขียนแผนภูมิข้อตกลงของห้องติดไว้ในชั้นเรียนของเราจะค่ะ”
2. ให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆกัน แล้วแจกใบงานใบความรู้เรื่อง รังของนกน้อย ให้นักเรียนทุกคนอ่านเรื่อง รังของนกน้อย
3. เมื่อนักเรียนอ่านเรื่อง รังของนกน้อย จบ ให้นักเรียนตอบคำถามในใบงาน เรื่อง รังของนก โดยมีคำถามดังต่อไปนี้

1. นก 2 ตัว ทำงานเสร็จตามเวลาเพราะอะไร

2. ถ้านกอีกตัวหนึ่งไม่ช่วยทำ ผลจะเป็นอย่างไร

3. นักเรียนควรปฏิบัติตามก 2 ตัว ในเรื่องใดบ้าง

และให้นักเรียนส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าห้อง เมื่อทุกกลุ่มออกมาพูดหน้าชั้นแล้วจนครบแล้ว ก็ให้นักเรียนช่วยกันหาข้อตกลงของชั้นเรียนว่าจะต้องช่วยกันรับผิดชอบในเรื่องใดบ้างทั้งกิจกรรมความรับผิดชอบต่อบ้านและที่โรงเรียน โดยเขียนแผนภูมิข้อตกลงของห้องติดไว้ในห้องเรียน

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบต่อในด้านอะไรคะ”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3 “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. และเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และพี่ก็อยากให้นักเรียนทุกคนนำข้อคิดที่ได้จากเรื่อง รังของนกน้อยนำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน นำไปใช้ที่บ้านก็ยกตัวอย่างเช่น ทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค หรือที่โรงเรียน เมื่อคุณครูมอบหมายให้ทำงานถึงแม้งานชิ้นนั้นจะยากเพียงใดพี่ก็ขอให้น้องๆทุกคนตั้งใจทำงานชิ้นนั้นให้มากที่สุด โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคนะคะ ให้เหมือนกับนกน้อยที่ตั้งใจสร้างรังของมันจนเสร็จ ถึงแม้จะเหน็ดเหนื่อยเพียงใด นกน้อยก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพียรพยายามสร้างรังของมันจนสำเร็จ ก็เหมือนกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่า นักเรียนทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบต่อการทำงานที่นักเรียนได้รับมอบหมายและทำงานด้วยตนเอง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และพี่ก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบต่อในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบต่อนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง รังของนกน้อย ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมเรื่อง รังของนกน้อย ในวันนี้

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. ใบงานเรื่อง รังของนกน้อย (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ใบความรู้เรื่อง รังของนกน้อย (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. กระดาษแข็งสีขาวทำแผนภูมิข้อตกลงของห้อง
4. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง รังของนกน้อย

การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

- การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

การตรวจผลงานนักเรียน

- การตรวจใบงาน
- แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฏฐณิชา ศรีพิมลปานี)

ใบงานเรื่อง รังของนกน้อย

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นก 2 ตัว ทำงานเสร็จตามเวลาเพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ถ้านักอีกตัวหนึ่งไม่ช่วยทำ ผลจะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนควรปฏิบัติตามก 2 ตัว ในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

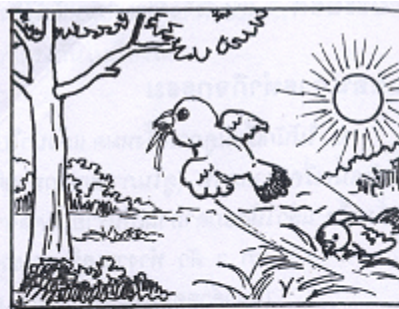
.....

.....

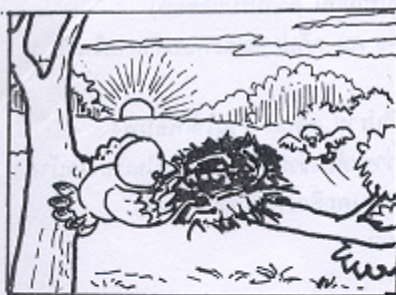
ใบความรู้เรื่อง รังของนกน้อย

ภาพที่ 1 เช้าวันหนึ่งอากาศสดใส นกน้อย 2 ตัวตกลงร่วมกันว่าจะช่วยกันสร้างรังให้สวยงามน่าอยู่สักรังหนึ่ง

ภาพที่ 2 นกทั้งสองพากันไปหากิ่งไม้ใบหญ้าแห้งเพื่อช่วยกันทำรังให้เสร็จก่อนที่พระอาทิตย์จะตกดิน

ภาพที่ 3 ตะวันคล้อยปายมากแล้ว นกน้อย 2 ตัวจึงรีบเร่งที่จะสร้างรัง ต่างก็ช่วยกันหาเศษกิ่งไม้ ใบหญ้าด้วยความขยันตลอดเวลา บินไปคาบใบหญ้า บินมาที่ต้นไม้ไม่หยุดนิ่งและไม่เห็นแก่ความเหนื่อย จนกระทั่งดวงอาทิตย์จะตกดิน

ภาพที่ 4 ในคืนวันนั้นลมหนาวเริ่มพัดมา สัตว์ต่างๆ เข้าหลบความหนาวเย็นในที่อยู่อาศัยของตนเอง รวมทั้งนกน้อยๆ ทั้ง 2 ตัวนั้นด้วย

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (รังของนกน้อย)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. มดชักชุดนักเรียนด้วยตนเอง ลักษณะของมดตรงกับคุณธรรมข้อใด
 - ก. เมตตา กรุณา
 - ข. เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่
 - ค. ความรับผิดชอบ
 - ง. มีระเบียบวินัย

2. แมวได้รับคำชมจากครูว่าไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเองทุกครั้ง แสดงว่าแมวเป็นคนเช่นไร
 - ก. เสียสละ
 - ข. รับผิดชอบ
 - ค. เมตตา กรุณา
 - ง. มีระเบียบวินัย

3. ข้อใดควรปฏิบัติตามมากที่สุด
 - ก. ตั้งใจทำงานที่เราถนัดให้ได้ดี ส่วนที่ไม่ถนัดก็ให้คนอื่นทำให้
 - ข. พยายามทำงานด้วยตนเองให้ดีที่สุด ถึงแม้จะยากก็ตาม
 - ค. งานอะไรที่เราทำไม่ได้ก็ต้องให้คนอื่นทำให้เรา
 - ง. การบ้านอะไรที่เราทำไม่ได้ ก็ต้องพยายามลอกเพื่อนเพื่อจะได้มีงานส่งครู

4. เปิดพยายามทำงานที่ครูสั่งในวิชางานบ้านให้ได้ดีที่สุดด้วยตนเอง และนำไปส่งครู สาเหตุที่เป็นทำเช่นนี้เพราะอะไร
 - ก. มีความรับผิดชอบ
 - ข. มีความอดทน
 - ค. อยากได้คะแนนจากครู
 - ง. อยากอวดฝีมือตนเองกับเพื่อน ๆ

5. ในห้องเรียนเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนที่ครูสอน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. เฉย ๆ คนอื่นก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน
 - ข. ถามเพื่อนว่าจะทำอย่างไรดี
 - ค. ไม่เป็นไรเอาไว้ลอกการบ้านเพื่อนก็ได้
 - ง. ถามครูด้วยตนเองทันทีในชั้นเรียน

6. หากนักเรียนทำงานที่ได้รับคำสั่งมาได้สำเร็จด้วยตนเอง นักเรียนจะคิดทำเพราะเหตุใด

- ก. อยากให้เพื่อนและครูชื่นชม
- ข. กลัวถูกทำโทษหากงานไม่เสร็จ
- ค. เห็นคุณค่าของการรับผิดชอบ
- ง. อยากได้คะแนน

7. ถ้านักเรียนได้รับคำสั่งจากแม่ของนักเรียนให้ซักเสื้อผ้าด้วยตนเอง นักเรียนจะทำเช่นไร

- ก. พยายามซักเสื้อผ้าเอง ถึงแม้ว่าจะทำได้ไม่ดีเท่าไร
- ข. ยังไม่ต้องซัก รอให้แม่ซักให้ดีกว่าเพราะแม่ทำประจำอยู่แล้ว
- ค. เฉย ๆ ทิ้งเอาไว้ยังไม่ทำ เดี่ยวก็มีคนทำให้เอง
- ง. ให้พี่หรือคนอื่นทำให้แทนเพราะเราไม่ชอบซักผ้าเลย

8. นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนที่เรียนมาในชั้นเรียน ดังนั้นในทุก ๆ วันนักเรียนจะพยายามอ่านหนังสือบทเรียนด้วยตนเองทุกวันก่อนนอน แสดงว่านักเรียนเป็นเช่นไร

- ก. กลัวอายเพื่อนว่าเรียนไม่รู้เรื่อง
- ข. เสียสละความสบายเพื่ออ่านหนังสือ
- ค. มีความรับผิดชอบ
- ง. มีระเบียบวินัยในตนเอง

9. ในช่วงโมฆะวาตรูป ครูสอนให้วาดสีน้ำ แต่หนูทำไม่ได้จึงให้แม่ทำให้ หนูจึงแบ่งขนมให้แมวกินเป็นการตอบแทน แสดงว่าหนูเป็นคนอย่างไร

- ก. รอบคอบในการทำงาน
- ข. ไม่รับผิดชอบย่อก่อต่ออุปสรรค
- ค. มีความเสียสละ
- ง. มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

10. นักเรียนพยายามดูแลรักษาความสะอาดของห้องนอนตนเองโดยไม่ต้องให้ใครมาทำความสะอาดให้ แสดงว่านักเรียนมีคุณธรรมข้อใด

- ก. มุ่งมั่นตั้งใจ
- ข. เสียสละ อดทน
- ค. มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ
- ง. มีความรับผิดชอบ

เฉลย

1. ค	2. ข	3. ข	4. ก	5. ง
6. ค	7. ก	8. ค	9. ข	10. ง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง แอปเปิลผลงาม

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
2. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. กล่าวทักทายและพูดคุยกับนักเรียนเรื่อง การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

โดยพูดว่า “ใครสามารถยกตัวอย่างการปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียนได้บ้างไหมคะ ยกมือขึ้นเลยคะ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็พูดว่า “เป็นยังไงคะข้อตกลงของโรงเรียน นักเรียนสามารถปฏิบัติตามได้หรือเปล่าคะ และวันนี้พี่ก็ถืออีกหนึ่งเกมที่อยากจะมานำเสนอ ซึ่งเกมนี้จะมีชื่อว่า แอปเปิลผลงาม เป็นเกมที่เน้นการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และทุกครั้งก่อนที่เราจะทำกิจกรรม พี่ก็ขอให้น้องทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนนะคะ”

3. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเกมแอปเปิลผลงาม

ขั้นดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาของเกม แอปเปิลผลงาม ให้นักเรียนฟัง โดยพูดว่า “ในการเล่นเกม แอปเปิลผลงาม ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน เลือกนักเรียนเป็นผู้สังเกตกลุ่มละ 1 คน พี่จะแจกหัวข้อที่จะต้องสังเกต ให้เตรียมการสังเกตการทำงานของกลุ่ม และให้แต่ละกลุ่ม

เลือกประธานกลุ่ม 1 คน เลขากลุ่ม 1 คน แล้วตัวแทนกลุ่มรับซองอุปกรณ์ ซึ่งประกอบด้วย ภาพ แอปเปิลเท่าจำนวนนักเรียนในกลุ่ม พร้อมด้วยกระดาษแข็งกลุ่มละ 1 แผ่น และเมื่อฟี่ให้สัญญาณ ตัวแทนในแต่ละกลุ่มแจกภาพแอปเปิลให้สมาชิกในกลุ่มตัดภาพให้สำเร็จเรียบร้อย สวยงาม แล้วทากาวติดลงบนแผ่นกระดาษแข็ง เก็บเศษวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย แล้วตัวแทนกลุ่มนำผลงานของกลุ่มไปติดบอร์ด ตามลำดับที่ทำสำเร็จนะคะ”

2. และเมื่อนักเรียนนำผลงานไปติดบอร์ดเสร็จแล้ว ให้ผู้ดำเนินกิจกรรมพูดว่า “และเมื่อนักเรียนนำผลงานไปติดบอร์ดเสร็จแล้ว ให้ผู้ที่เป็นคนสังเกตออกมารายงานการสังเกตและตอบคำถามตามหัวข้อที่ฟี่กำหนดในใบงานเกม แอปเปิลผลงาม และให้สังเกตสมาชิกในกลุ่มที่เสร็จก่อนไปตามลำดับ จนถึงคนสุดท้ายนะคะ และกลุ่มไหนที่เสร็จก่อนก็ให้ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานถึงวิธีการทำงานของกลุ่มที่ทำให้งานสำเร็จได้ รวดเร็วมีผลงานดี และกลุ่มไหนที่เสร็จช้าก็ให้กลุ่มนั้นส่งตัวแทนออกมารายงานถึงวิธีการทำงานของกลุ่มที่ทำให้เกิดปัญหาและ อุปสรรคในการทำงานล่าช้าด้วยนะคะ”

3. ให้ผู้ที่เป็นคนสังเกตออกมารายงานการสังเกตตามหัวข้อที่ฟี่กำหนดในใบงานเกม แอปเปิลผลงาม ตามหัวข้อการสังเกตดังนี้

1. ในกลุ่มนี้มีกรรไกรและกาวครบทุกคนหรือไม่
2. ใครเป็นผู้ช่วยในงานของกลุ่มสำเร็จรวดเร็ว
3. ใครเป็นผู้ทำในงานของกลุ่มสำเร็จล่าช้า
4. กลุ่มนี้ช่วยรักษาความสะอาดของห้องหรือไม่
5. มีใครยังไม่ได้เก็บกรรไกร และกาวให้เรียบร้อยบ้าง

คำถาม

1. คนที่ไม่เตรียมอุปกรณ์ที่ครูกำหนดมา มีความรับผิดชอบต่อตนเองหรือไม่
2. คนที่ขาดความรับผิดชอบ จะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง
3. ทำอย่างไรจึงจะแสดงว่านักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและหมู่คณะ
4. เมื่อตัวแทนแต่ละกลุ่มรายงานเสร็จ ให้นักเรียนร่วมกันทำแผนภูมิ และข้อตกลงของห้องติดไว้หน้าชั้น เพื่อเตือนความจำและใช้สังเกตพฤติกรรมว่านักเรียนปฏิบัติหรือไม่ได้ปฏิบัติตามข้อตกลง

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า
 - 1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ”
(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)
 - 1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3.“และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. และเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และพี่ก็อยากให้นักเรียนทุกคนนำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และในการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่านักเรียนมีการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม และมีความรับผิดชอบในการทำงานที่นักเรียนได้รับมอบหมายจากกลุ่มและทำงานด้วยตนเองจนสำเร็จ และพี่ก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเกม แอปเปิลผลงาม ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมเกม แอปเปิลผลงาม ในวันนี้

วัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. ใบงานเกม แอปเปิลผลงาม (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ภาพแอปเปิล เท่าจำนวนนักเรียน
3. กระดาษแข็ง กลุ่มละ 1 แผ่น ขนาด 8 นิ้ว X 12 นิ้ว
4. ชองบรรจุอุปกรณ์ กรรไกร กาว เท่าจำนวนกลุ่มของนักเรียนในชั้น

การวัดผลและประเมินผล

3. การสังเกต
 - การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
 - การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน
4. การตรวจผลงานนักเรียน
 - การตรวจใบงาน
 - แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สอน
(นางสาวณัฏฐนิชา ศรีพิมลปาณี)

ใบงานเกม แอปเปิลผลงาม

ให้นักเรียนสังเกตตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ในกลุ่มนี้มีกรรไกรและกาวครบทุกคนหรือไม่

.....

..

2. ใครเป็นผู้ช่วยให้งานของกลุ่มสำเร็จรวดเร็ว

.....

..

3. ใครเป็นผู้ทำให้งานของกลุ่มสำเร็จล่าช้า

.....

..

4. กลุ่มนี้ช่วยรักษาความสะอาดของห้องหรือไม่

.....

..

5. มีใครยังไม่ได้เก็บกรรไกร และกาวยให้เรียบร้อยบ้าง

.....

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. คนที่ไม่เตรียมอุปกรณ์ที่ครูกำหนดมา มีความรับผิดชอบต่อตนเองหรือไม่

.....

.....

2. คนที่ขาดความรับผิดชอบ จะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง

.....

.....

3. ทำอย่างไรจึงจะแสดงว่านักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและหมู่คณะ

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
เรื่อง การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ (แอปเปิลผลงาม)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ในชั้นเรียนขณะที่ครูสอนอยู่หน้าห้อง แต่เปิดกับปลาคุยกันไม่สนใจที่ครูสอนหน้าชั้นเรียน แสดงว่าเปิดและปลาเป็นคนอย่างไร

ก. ไม่ตั้งใจเรียน	ข. ไม่มีความรับผิดชอบ
ค. ไม่มีความซื่อสัตย์	ง. เอาใจใส่เพื่อนฝูงดี

2. แมวมีหน้าที่จัดเก็บห้องเรียนแต่แมวไม่ชอบจึงนั่งทำการบ้านก่อน เพื่อนคนอื่นจึงต้องทำแทนให้ แสดงว่าแมวเป็นคนอย่างไร

ก. สุขุมและรอบคอบในการทำงาน	ข. ไม่มีระเบียบวินัย
ค. ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้อง	ง. ตั้งใจเรียนดี

3. ถ้านักเรียนได้รับคำสั่งให้ทำงานชิ้นหนึ่งเพื่อแสดงในงานกิจกรรมโรงเรียน นักเรียนจะทำงานชิ้นนั้นให้สำเร็จเพราะเหตุใด

ก. อยากมีงานแสดงโชว์ในงานโรงเรียน	ข. อยากให้ครูและเพื่อนรักเรามาก ๆ
ค. อยากให้ความร่วมมือ	ง. อยากมีความรับผิดชอบ

4. เมื่อครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานกลุ่ม นักเรียนจะอย่างไร

ก. ทำงานของกลุ่มให้เสร็จก่อน จึงค่อยไปเล่นกับเพื่อน
ข. ไม่ทำ เพราะไม่ชอบเพื่อนบางคนในกลุ่ม
ค. ชวนเพื่อนกินขนม เพราะครูมองไม่เห็น
ง. ทำงานบ้าง เล่นกับเพื่อนบ้าง เดี่ยวเพื่อน ๆ ในกลุ่มก็ช่วยกันทำเสร็จเอง

5. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

ก. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้ว เก็บหนังสือเข้าที่
ข. เล่นของเล่นแล้ว ยังไม่ต้องรีบเก็บเพราะจะมาเล่นต่ออีก
ค. วันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของเราแต่ไม่ต้องทำก็ได้เพราะมีคนทำเยอะแล้ว
ง. ทานข้าวเสร็จแล้วก็วางจานไว้ที่โต๊ะ เดี่ยวก็มีคนเอาไปเก็บให้

6. โรงเรียนมีกฎให้ใช้โบผูกผมสีน้ำเงิน เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนผูกโบสีชมพูมานักเรียนจะอย่างไร

ก. ขอร้องให้แม่ซื้อโบสีชมพูให้บ้างแล้วผูกมาโรงเรียน
ข. ไปฟ้องครู ให้ทำโทษเพื่อนคนนั้น
ค. ไปบอกเพื่อนว่า ทางโรงเรียนอนุญาตให้ผูกโบสีน้ำเงินได้สีเดียว
ง. เฉย ๆ ไม่เกี่ยวอะไรกับเรา ไม่ต้องทำอะไรเลย

7. ในขณะที่ครูสอนหนังสือนักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร
- มองออกไปนอกหน้าต่าง แล้วคิดว่าโตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไรดี
 - ตั้งใจเรียน ไม่คุยกับเพื่อนขณะที่ครูกำลังสอน
 - เมื่อเพื่อนขอขนมควรแบ่งให้เพื่อนกิน เพราะเพื่อนหิว
 - ตั้งใจอ่านหนังสือ ที่นำมาจากบ้าน เพราะเรายังอ่านไม่จบ
8. ในขณะที่เด็กกำลังอ่านหนังสืออยู่ที่ห้องสมุด เพื่อน ๆ เรียกเด็กไปเล่นด้วยกัน เด็กควรทำอะไร
- ทิ้งหนังสือไว้ก่อน รีบไปเล่นกับเพื่อน
 - แกล้งทำเป็นไม่ได้ยินแล้วเดินออกจากห้อง
 - นำหนังสือไปเก็บที่แล้วค่อยไปเล่นกับเพื่อน
 - บอกให้เพื่อนคนอื่นเก็บหนังสือให้
9. นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไรเมื่อได้รับมอบหมายงานให้ทำในช่วงปิดเทอม
- ไม่ต้องทำก็ได้ เพราะปิดเทอมแล้ว
 - ตั้งใจทำให้เสร็จก่อนเปิดเทอม
 - เที่ยวเล่นก่อนเปิดเทอมค่อยทำ
 - ทำไปเรื่อย ๆ เสร็จไม่เสร็จไม่เป็นไร
10. การที่เราต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของห้อง ถือเป็นคุณธรรมข้อใด
- ความสามัคคี
 - ความขยันหมั่นเพียร
 - ความรับผิดชอบ
 - ความซื่อสัตย์ สุจริต

เฉลย 1. ข 2. ค 3. ง 4. ก 5. ก
6. ค 7. ข 8. ค 9. ข 10. ค

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง แก่งเขี้ยวหวาน

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การตรงต่อเวลา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการตรงต่อเวลาของนักเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ทักทายและพูดคุยกับนักเรียนถึงเรื่องของความรับผิดชอบในการตรงต่อเวลา แล้วถามว่า “รู้ไหมว่าทำไมเราจึงต้องมีความรับผิดชอบในการตรงต่อเวลา มีใครตอบได้บ้างไหมคะ ยกมือขึ้นเลยคะ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อมีนักเรียนเล่าเหตุการณ์นั้นๆให้ฟัง)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมเรื่อง แกงเขี้ยวหวาน โดยพูดว่า “นักเรียนทุกคนคงได้ฟังคำตอบที่เพื่อนๆของเราตอบให้ไปแล้วนะคะ และวันนี้พี่ก็มีกรณีตัวอย่าง ความรับผิดชอบในการตรงต่อเวลา มาให้น้องๆได้ศึกษากันนะคะ และกิจกรรมที่เราจะทำในวันนี้ก็คือ กิจกรรมกรณีตัวอย่าง เรื่อง แกงเขี้ยวหวาน ซึ่งกรณีตัวอย่าง เรื่อง แกง ถ้าใครอยากรู้ว่ากรณีตัวอย่าง เรื่อง แกงเขี้ยวหวาน จะสนุกมากน้อยแค่ไหน พี่ก็ต้องขอให้นักเรียนทุกคนเริ่มทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง แกงเขี้ยวหวาน ให้เสร็จก่อนนะคะ เพื่อที่เราจะได้ไปอ่านกรณีตัวอย่าง เรื่อง แกงเขี้ยวหวาน กันต่อไปคะ”

3. แจกแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่องแกงเขี้ยวหวาน ให้นักเรียนทำ

ขั้นดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้จะขอให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และที่จะแจกใบความรู้กับใบงานเรื่อง แกงเขียวหวาน เมื่อนักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างเรื่อง แกงเขียวหวานจบ ก็ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรวมกันตอบคำถามลงในใบงานแกงเขียวหวาน และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียนด้วยนะคะ”

2. ให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างเรื่อง แกงเขียวหวาน โดยมีเนื้อหาดังนี้

“เป็นเหตุการณ์ในชั่วโมงงานบ้าน ครูพูดกับนักเรียนในห้องเรียนถึงเรื่องการทำแกงเขียวหวาน”

ครู	“นักเรียนชั่วโมงนี้เราจะมาเรียนแกงเขียวหวานกัน เราได้ตกลงกันแล้วใช่ไหมคะว่าชั่วโมงนี้ใครจะนำอะไรมา เพื่อจะได้ลงมือปฏิบัติกันจริงๆ ใครใครเอามาบ้าง เอามาวางไว้บนโต๊ะ ให้ครูดูซิ”
หัวหน้ากลุ่ม 2	“เอ๊ะ เกือบกับน้ำปลา ใครเป็นผู้รับผิดชอบนะ”
แดง	“ผมครับ วันนี้ตื่นสายเลยลืมหมด เพราะรีบมาให้ทันโรงเรียนเช้า แต่ไม่เป็นไรครับเดี๋ยวผมจะจัดการให้เรียบร้อย”
เขียว	“อ้าว แแดงเดินมาทำไมละ กลุ่มของเธอเสร็จแล้วหรือ”
แดง	“ยังเลยครับ ผมลืมเอาน้ำปลามา กลุ่มของคุณมีเหลือบ้างไหมครับ”
เขียว	“นั่นไง เหลืออีกนิดหน่อย เอาไปเลย”
แดง	“ขอบคุณมากครับ ถ้ากลุ่มของคุณยังขาดอะไรอีก ก็มาเอาที่กลุ่มของผมได้เลยนะครับ”
หัวหน้ากลุ่ม 3	“เนื้ออยู่ที่ไหนละ สุรีย์”
สุรีย์	“ไม่ได้เอามา ตื่นสายไปตลาดไม่ทัน เนื้อขายหมดไปแล้ว”
หัวหน้า	“แล้วเราจะทำแกงเขียวหวานเนื้ออย่างไรละ สุรีย์ เธอไปจัดการหามา”
สุรีย์	“แล้วจะไปหาได้ที่ไหนละ” (สุรีย์เดินไปที่กลุ่ม 1) พูดต่อ “เฮ้ยเขียว กลุ่มแกมีเนื้อเหลือบ้างรึป่าววะ”
เขียว	“แหม ยายสุรีย์ เธอพูดจาไม่น่าฟังเลย ถึงแม้ของฉันจะเหลืออยู่ ฉันก็จะโยนลงหม้อแกงไปเลย เพราะตกใจคำพูดของเธอ”
สุรีย์	“แล้วมีเหลือหรือป่าวละ พูดมากจริงเขียว”
เขียว	“ใครเขาจะเอามาเหลือล่ะ ของสำคัญอย่างนี้ เค้าก็เอามาพอดี ๆ ทั้งนั้นแหละ”
สุรีย์	“ตอบสั้นๆ ไม่มีก็ไม่มี พูดเสียยาวรำคาญหู” (สุรีย์เดินไปหาคนที่กลุ่ม 2) พูดต่อ “เฮ้ยแดง กลุ่มของเอ็งมีเนื้อเหลือบ้างไหมวะ”
แดง	“แหม สุรีย์ จะขอความช่วยเหลือใครก็เรียกเขาให้เพราะหน่อย แหมนี่เรียก เอ็ง”

- สุรีย์ “เฮ้อ เจอแต่คนพูดมากโว้ย มีเหลือหรือไม่มีก็บอกมาซิ”
- แดง “ลืมหาหรือไง”
- สุรีย์ “ใช้สิ ไปตลาดสายเลยไม่มีเนื้อมา ไม่ยั้งจันจะเดินมาหาทำไมกัน ตามกวนนี้หว่า”
- แดง “ลืมหาาก็ไม่ต้องทำแล้ว ใครเค้าจะเอาเนื้อมาเยอะ ๆ เค้าก็เอามาพอดีกับที่อาจารย์กำหนด ของสำคัญอย่างนี้ลืมาได้ ผมลืมน้ำปลาอย่าใจไม่ดี แต่พอดีกลุ่ม 1 เอามาเยอะหน่อย.....”
- สุรีย์ “พอ ๆ กูไม่อยากฟังแล้ว พวกนี้ขี้ตืดทั้งนั้นเลย”
- แดง “ถ้าหากสุรีย์เค้าพูดดี ๆ นะ พวกเราแต่ละกลุ่มก็พร้อมใจกันแบ่งให้กลุ่มละนิดละหน่อยก็พอทำได้บ้าง นี้อะไรกันตัวเองไม่เอามา แล้วยังพูดจาไม่น่าฟังอีก”

“ในที่สุดกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ก็ทำแกงเขียวหวานเนื้อเสร็จเรียบร้อย แต่กลุ่มที่ 3 มีแต่แกงไม่เนื้อ”

3. เมื่อนักเรียนชมวิดิทัศน์ กรณีตัวอย่างเรื่อง แกงเขียวหวาน จบ ให้นักเรียนตอบคำถามในใบงาน เรื่อง แกงเขียวหวาน โดยมีคำถามดังต่อไปนี้

1. ทำไมกลุ่มของสุรีย์จึงทำแกงเขียวหวานไม่สำเร็จ
2. แแดงมีวิธีแก้ปัญหาของตนเองอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นสุรีย์จะทำอย่างไรจึงไม่เกิดปัญหาดังกล่าว

และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิด

โอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3. “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. และเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการตรงต่อเวลา และฝึกร้องให้นักเรียนทุกคนนำข้อคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง แกงเขียวหวาน นำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน นำไปใช้ที่บ้านก็ยกตัวอย่างเช่น ทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้สำเร็จตามกำหนดเวลา หรือที่โรงเรียน เมื่อมีการทำงานกลุ่ม ทำงานที่กลุ่มมอบหมายให้สำเร็จด้วย

ตนเองตามกำหนดเวลา ตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้ ไม่เกียจคร้านไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองเหมือนกับสุรีย ก็เหมือนกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่านักเรียนทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบในการทำงานที่นักเรียนได้รับมอบหมายและทำงานด้วยตนเองเสร็จตามกำหนดเวลา และพี่ก็ขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง แกงเขียวหวาน ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมกรณีตัวอย่างเรื่อง แกงเขียวหวาน ในวันนี้

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบความรู้เรื่อง แกงเขียวหวาน (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ใบงานเรื่อง แกงเขียวหวาน (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง แกงเขียวหวาน

การวัดผลและประเมินผล

5. การสังเกต
 - การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
 - การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน
6. การตรวจผลงานนักเรียน
 - การตรวจใบงาน
 - แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฏฐณิชา ศรีพิมลปาณี)

ใบความรู้เรื่อง แกงเขียวหวาน

“เป็นเหตุการณ์ในช่วงโมงงานบ้าน ครูพูดกับนักเรียนในห้องเรียนถึงเรื่องการทำแกงเขียวหวาน”

- ครู “นักเรียนชั่วโมงนี้เราจะมาเรียนแกงเขียวหวานกัน เราได้ตกลงกันแล้ว ใช้ไหมคะว่าชั่วโมงนี้ใครจะนำอะไรมา เพื่อจะได้ลงมือปฏิบัติกันจริงๆ ไหนใคร เอาอะไรมาบ้าง เอามาวางไว้บนโต๊ะ ให้ครูดูซิ”
- หัวหน้ากลุ่ม 2 “เอ๊ะ เกือบกับน้ำปลา ใครเป็นผู้รับผิดชอบนะ”
- แดง “ผมครับ วันนี้ตื่นสายเลยลืมหมด เพราะรีบมาให้ทันโรงเรียนเช้า แต่ไม่เป็นไร ครับเดี๋ยวผมจะจัดการให้เรียบร้อย”
- เขียว “อ้าว แดงเดินมาทำไมล่ะ กลุ่มของเธอเสร็จแล้วหรือ”
- แดง “ยังเลยครับ ผมลืมเอาน้ำปลามา กลุ่มของคุณมีเหลือบ้างไหมครับ”
- เขียว “นั่นไง เหลืออีกนิดหน่อย เอาไปเลย”
- แดง “ขอบคุณมากครับ ถ้ากลุ่มของคุณยังขาดอะไรอีก ก็มาเอาที่กลุ่มของผมได้เลยนะ ครับ”
- หัวหน้ากลุ่ม 3 “เนื้ออยู่ที่ไหนล่ะ สุริย์”
- สุริย์ “ไม่ได้เอามา ตื่นสายไปตลาดไม่ทัน เนื้อขายหมดไปแล้ว”
- หัวหน้า “แล้วเราจะทำแกงเขียวหวานเนื้ออย่างไรล่ะ สุริย์ เธอไปจัดการหามา”
- สุริย์ “แล้วจะไปหาได้ที่ไหนล่ะ” (สุริย์เดินไปที่กลุ่ม 1) พูดต่อ “เฮ้ยเขียว กลุ่มแกมีเนื้อ เหลือบ้างรึป่าววะ”
- เขียว “แหม ยายสุริย์ เธอพูดจาไม่น่าฟังเลย ถึงแม้ของฉันจะเหลืออยู่ ฉันก็จะโยนลง หม้อแกงไปเลย เพราะตกใจคำพูดของเธอ”
- สุริย์ “แล้วมีเหลือหรือป่าวล่ะ พูดมากจริงเขียว”
- เขียว “ใครเขาจะเอามาเหลือล่ะ ของสำคัญอย่างนี้ คำก็เอามาพอดี ๆ ทั้งนั้นแหละ”
- สุริย์ “ตอบสั้น ๆ ไม่มีก็ไม่มี พูดเสียยาวรำคาญหุ” (สุริย์เดินไปหาคนที่ 2) พูดต่อ “เฮ้ย แดง กลุ่มของเอ็งมีเนื้อเหลือบ้างไหมวะ”
- แดง “แหม สุริย์ จะขอความช่วยเหลือใครก็เรียกเขาให้เพราะหน่อย แหมนี่เรียก เอ็ง”
- สุริย์ “เฮ้อ เจอแต่คนพูดมากโว้ย มีเหลือหรือไม่มีก็บอกมาซิ”
- แดง “ลืมเอามาหรือไง”
- สุริย์ “ใช้ซิ ไปตลาดสายเลยไม่มีเนื้อมา ไม่อย่างนั้นจะเดินมาหาทำไมกัน ถามกวนนี่หว่า”
- แดง “ลืมเอามากก็ไม่ต้องทำแล้ว ใครเค้าจะเอาเนื้อมาเยอะ ๆ คำก็เอามาพอดีกับที่ อาจารย์กำหนด ของสำคัญอย่างนี้ลืมได้ ผมลืมเอาน้ำปลามายังใจไม่ดี แต่พอดี กลุ่ม 1 เอามาเยอะหน่อย.....”
- สุริย์ “พอ ๆ กูไม่อยากฟังแล้ว พวกนี้ขี้ตืดทั้งนั้นเลย”

แดง “ถ้าหากสุรียค์เค้าพูดดี ๆ นะ พวกเราแต่ละกลุ่มก็พร้อมใจกันแบ่งให้กลุ่มละนิดละหน่อยก็พอทำได้บ้าง นี่อะไรกันตัวเองไม่เอามา แล้วยังพูดจาไม่น่าฟังอีก”

“ในที่สุดกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ก็ทำแกงเขียวหวานเนื้อเสร็จเรียบร้อย แต่กลุ่มที่ 3 มีแต่แกงไม่เนื้อ”

ใบงานเรื่อง แกงเขียวหวาน

ให้นักเรียนคำถามดังต่อไปนี้

1. ทำไมกลุ่มของสุรียจึงทำแกงเขียวหวานไม่สำเร็จ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. แสดงวิธีแก้ปัญหของตนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ถ้านักเรียนเป็นสุรียจะทำอย่างไรจึงไม่เกิดปัญหาดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง การตรงต่อเวลา (แกงเขียวหวาน)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

- ก. เข้านอนแต่หัวค่ำเพื่อตื่นเช้าไปโรงเรียนให้ทันเวลา
- ข. ดูแลครหลังข่าวก่อนจึงทำการบ้านให้เสร็จ
- ค. ให้พี่ช่วยทำการบ้านเพื่อจะมีส่งให้ตรงเวลา
- ง. ทำงานไม่เสร็จ ก็ไม่ต้องส่ง

2. ถ้าเราต้องการให้งานเสร็จเรียบร้อยตรงตามเวลาควรทำเช่นใด

- ก. จ้างเพื่อนที่เรียนเก่งให้ทำงานแทนเรา
- ข. รับผิดชอบทำงานโดยวางแผนอย่างรอบคอบ
- ค. บ่นบ่นสิ่งศักดิ์ช่วยเหลือ
- ง. ทำไปเถอะแค่ว่าพอมีส่ง ไม่ต้องตั้งใจมาก

3. นักเรียนไม่เคยมาโรงเรียนสาย และเข้าชั้นเรียนตรงเวลาทุกครั้งเพราะสาเหตุใด

- ก. อยากให้ครูรักและชื่นชม
- ข. กลัวจะถูกทำโทษ
- ค. อยากเป็นคนมีความรับผิดชอบ
- ง. มีความซื่อตรง

4. ครูสั่งงานให้นักเรียนทำ แล้วกำหนดว่า “ให้ส่งพรุ่งนี้เช้า” ปรากฏว่าแม่วางส่งไม่ตรงเวลาแสดงว่าแม่วเป็นคนอย่างไร

- ก. เรียนไม่เก่ง
- ข. ไม่รับผิดชอบ
- ค. ขาดความขยันหมั่นเพียร
- ง. ไม่ซื่อสัตย์ สุจริต

5. ข้อใดแสดงว่ามีความรับผิดชอบ

- ก. ทำงานอย่างเต็มที่แต่เสร็จไม่ทันเวลา
- ข. ทำงานเสร็จก่อนเวลาที่กำหนดแล้วเก็บไว้
- ค. ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนดแล้วนำส่ง
- ง. ทำงานเสร็จบ้างไม่เสร็จบ้างเป็นบางครั้ง

6. เมื่อนักเรียนได้รับมอบหมายจากครูให้ทำความสะอาดพื้นช่วงพักกลางวัน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ให้เพื่อนเป็นคนทำให้ เราไม่ต้องทำ
- ข. ทำให้เรียบร้อย แล้วเข้าชั้นเรียนให้ทันเวลา
- ค. ไม่ต้องรีบมาก เพื่อจะได้มาเข้าเรียนช้าหน่อย
- ง. ไม่ต้องทำหรอก ครูคงไม่เห็น

7. มดได้รับคำชมว่าทำงานส่งตรงเวลาทุกครั้ง แสดงว่ามดเป็นคนอย่างไร

ก. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

ข. เป็นตัวอย่างในการเสียสละ

ค. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่

ง. อยากให้ครูรักและให้คะแนน

8. แมวชอบดูหนังเกาหลีตอนกลางคืน แล้วเข้านอนดึกแทบทุกวันทำให้ตื่นสายมาโรงเรียนไม่ทันเวลา
แมวเป็นคนอย่างไร

ก. ขาดความขยันหมั่นเพียร

ข. เอาใจใส่ต่อการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งดี

ค. ขาดความรับผิดชอบ

ง. มุ่งมั่นในการทำงาน

9. หากนักเรียนได้รับคำสั่งให้นำหนังสือไปส่งคืนที่ห้องสมุดก่อนเข้าเรียนในช่วงบ่าย นักเรียนจะปฏิบัติ
อย่างไร

ก. ตอนกลางวันต้องไปเล่นกับเพื่อนคงเอาไปคืนไม่ได้

ข. ทำเฉย ๆ ยังไม่ต้องเอาไปคืนไม่มีคนรู้หรือ

ค. เล่นอยู่จึงลืมคืน จึงเอาหนังสือไปคืนตอนเย็นแทน

ง. รีบนำหนังสือไปคืนในตอนกลางวันในทันทีที่กำหนดเวลา

10. นักเรียนทำงานส่งตามกำหนดที่ครูสั่งเอาไว้ นักเรียนทำแบบนั้นเพราะสาเหตุใด

ก. มีความจำที่ดี

ข. มีความตั้งใจดี

ค. มีความรับผิดชอบดี

ง. มีความอดทนดี

เฉลย

1. ก	2. ข	3. ค	4. ข	5. ค
6. ข	7. ค	8. ค	9. ง	10. ค

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง ดวงใจ

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามข้อ-ตกลงของกลุ่ม
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการยึดมั่นในกฎเกณฑ์และการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ทักทาย และพูดคุยกับนักเรียน ถึงความสำคัญของการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ และการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม แล้วถามว่า “มีใครสามารถให้ความหมายของการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มได้ไหมคะ มีใครตอบได้บ้างไหมเอ่ย ถ้ามียกมือขึ้นเลยคะ” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อมีนักเรียนเล่าเหตุการณ์นั้นๆให้ฟัง)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมเรื่อง ดวงใจ โดยพูดว่า “นักเรียนทุกคนคงได้ฟังคำตอบที่เพื่อนๆของเราตอบให้ไปแล้วนะคะ และวันนี้พี่ก็มีกรณีตัวอย่าง ที่เกี่ยวกับการการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ และการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม มาให้น้องๆได้ศึกษากันนะคะ และกิจกรรมที่เราจะทำในวันนี้ก็คือ กิจกรรมกรณีตัวอย่าง เรื่องดวงใจ เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงความรับผิดชอบของเด็กหญิงดวงใจ และก่อนการทำกิจกรรมพี่ก็ต้องขอให้นักเรียนทุกคนเริ่มทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง ดวงใจ ให้เสร็จก่อนนะคะ เพื่อที่เราจะได้ปฏิบัติกิจกรรมกรณีตัวอย่าง เรื่อง ดวงใจ กันต่อไปคะ”

3. แจกแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง ดวงใจ ให้นักเรียนทำ

ขั้นตอนการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้คะ ขอให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และพี่จะแจกใบความรู้กับใบงานเรื่อง เรื่องของดวงใจ ให้นักเรียนอ่านนะคะ และเมื่อนักเรียนอ่านจบแล้ว ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม

ตอบคำถามที่อยู่ในใบงาน เรื่อง ของดวงใจ ด้วยนะคะ และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาอภิปรายหน้าชั้นเรียนด้วยนะคะ”

2. ให้นักเรียน แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆกัน และแจกใบความรู้กับใบงานเรื่อง เรื่องของดวงใจ ให้นักเรียนให้ครบทุกคน และให้นักเรียนอ่านเรื่อง เรื่องของดวงใจ โดยมีเนื้อเรื่องว่า “รถโดยสารขนาดใหญ่พานักเรียนและครูมาถึงพิพิธภัณฑสถานอย่างเรียบร้อย ก่อนเวลาที่กำหนดไว้เล็กน้อย ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มมีครูดูแล และมีเจ้าหน้าที่มาอธิบายตอบคำถามของนักเรียนให้เข้าใจ เจ้าหน้าที่แจกเอกสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานให้ โดยวางไว้ที่โต๊ะให้นักเรียนหยิบเอง และแจ้งให้นักเรียนหยิบเอกสารได้อย่างละแผ่น ดวงใจหยิบเอกสารที่แจกเพียงอย่างละแผ่นทำให้เพื่อน ๆ มาหยิบบ้าง แต่เพื่อนนักเรียนหลายคนหยิบอย่างละหลายแผ่น ทำให้ผู้ที่หยิบทีหลังไม่ได้เอกสารเพราะหมดเสียก่อน ดวงใจเห็นดังนั้นจึงบอกกับเพื่อน ๆ ว่า

ดวงใจ เธอหยิบมาตั้งหลายแผ่นซ้ำๆ กัน ฉันว่าเธอไปอย่างละแผ่นอย่างทีเจ้าหน้าที่บอกก็พอนะ เพราะเพื่อน ๆ ยังไม่ได้อีกหลายคน

เพื่อน ฉันจะเอาไปฝากเพื่อน ๆ ที่ไม่ได้มา เธออย่ามายุ่งเลย

ครู อะไรกันนะ นักเรียนมีปัญหาอะไรบอกครูได้นะคะ

เพื่อน ดวงใจซิคะคุณครู เขามาว่าหนูไม่ให้เอาเอกสารหลาย ๆ แผ่น หนูจะเอาไปฝากเพื่อนที่ไม่ได้มา

ครู ดวงใจพูดถูกแล้ว ทางเจ้าหน้าที่เขาเตรียมเอกสารไว้พอดีกับจำนวนนักเรียนที่มาเข้าชมเธอหวังดีเอาไปเผื่อเพื่อนที่ไม่ได้มา เพื่อนที่มาวันนี้เขาก็ไม่ได้เอกสารนะซี เธอเอาไปอย่างละ 1 แผ่นก็พอ ที่เหลือเอาไปวางคืนที่เดิมนะสำหรับเพื่อน ๆ ที่ไม่ได้มา คนที่มาก็ให้เขายืมดูได้ ใครหยิบเกินไปเอามารวมกันซี ดวงใจช่วยเอาเอกสารไปวางที่โต๊ะหน่อยซี
เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ขอขอบคุณมากครับ เอาละครับใครยังไม่ได้เอกสาร เชิญมารับได้คนละ 1 ชุด

เหตุการณ์ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ทำให้นักเรียนกลุ่มที่ถูกดวงใจเตือนให้คืนเอกสารที่หยิบมาเกินโทษมาก แม้เมื่อกลับมาโรงเรียนแล้วก็คิดจะทำการแก้แค้น โดยการให้ดวงใจทำงานคนเดียวโดยไม่เข้าไปช่วย ดวงใจไม่รู้ถึงเหตุการณ์ของเพื่อน ๆ ก็สงสัยว่า ทำไมเพื่อน ๆ หลายคนจึงไม่ค่อยพูดคุยกับเธอ บางคนก็หัวเราะเมื่อเธอเดินผ่าน แต่ดวงใจก็ไม่เคยคิดโกรธเพื่อน ๆ เลย

วันหนึ่งครูบอกนักเรียนในชั้นว่า จะมีชาวต่างประเทศมาเยี่ยมชมกิจกรรมของโรงเรียน อาจารย์ใหญ่จึงขอให้ทุกชั้นทำความสะอาด ตกแต่งห้องเรียนให้เป็นพิเศษ เมื่อครูประจำชั้นออกไปแล้วหัวหน้าห้องก็ขอความร่วมมือกับเพื่อน ๆ ให้ช่วยกัน ดวงใจซึ่งเป็นรองหัวหน้าห้อง ต้องดูแลเรื่องความสะอาดห้อง นักเรียนชายให้ช่วยงานหนัก เช่น ยกเก้าอี้ ผู้มีฝีมือทางศิลปะให้ช่วยกันวาดภาพและเขียนคำ

ต้อนรับ ดวงใจขอให้เพื่อน ๆ ช่วยกันทำความสะอาด เพื่อนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ แต่อีกกลุ่มหนึ่งไม่ช่วยทำอะไรเลย เธอกับเพื่อน ๆ กลุ่มอื่นช่วยกันทำความสะอาดและตกแต่งห้องเรียนจนสวยงาม น่าชมเป็นพิเศษจริง ๆ

เมื่อคณะชาวต่างประเทศมาเยี่ยมโรงเรียน และเดินชมห้องต่าง ๆ จนมาถึงห้องเรียนของดวงใจ เขาแวะมาดูและติดใจรูปภาพบนกระดานดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ที่ติดเป็นรูปต่าง ๆ แขนงตกแต่งอยู่หน้าห้อง เขากล่าวชมกับครูประจำชั้น และขอให้ครูประจำชั้นบอกนักเรียนด้วยว่าจัดห้องได้เก่งมาก

ครู ขอขอบใจนักเรียนทุกคนที่ช่วยกันตกแต่งห้องของเราจนได้รับคำชมเชย

ดวงใจ พวกเราช่วยกันทุกคนค่ะ

ครู ขอขอบใจพวกเธออีกครั้งหนึ่งที่ร่วมรับผิดชอบทำงานในครั้งนี้ ครูหวังว่านักเรียนทุกคนจะปฏิบัติตามข้อตกลงและทำงานที่ได้รับมอบให้สำเร็จอย่างดียิ่งตลอดไป”

3. เมื่ออ่านกรณีตัวอย่างเรื่องของดวงใจจบ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตอบคำถามที่อยู่ในใบงาน เรื่อง ของดวงใจ โดยมีคำถามดังต่อไปนี้

1. ดวงใจทำถูกหรือไม่ ที่เตือนเพื่อนในการหยิบเอกสาร
2. นักเรียนคิดว่า ดวงใจเป็นคนอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนดวงใจ ซึ่งไม่ช่วยงานเลย แล้วคุณครูกล่าวคำขอบใจนักเรียนทุกคน นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร

และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอภิปรายหน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้”

(เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3. “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. และเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ก็สรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ว่า

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับถึงความสำคัญของการยึดมั่นในกฎเกณฑ์การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม และพื้ก็อยากให้นักเรียนทุกคนนำข้อคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง เรื่อง เรื่องของดวงใจ นำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน นำไปใช้ที่บ้านก็ยกตัวอย่างเช่น แสดงความรับผิดชอบในการทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้เสร็จเรียบร้อยด้วยตนเอง

หรือที่โรงเรียน เมื่อมีการทำงานกลุ่ม ทำงานที่คุณครูมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง ก็เหมือนกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่า นักเรียนทุกคนให้ความสำคัญของการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และยึดมั่นในกฎเกณฑ์ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม และพี่ก็ขอให้ทุกๆคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขค่ะ และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้พี่ก็ให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่องดวงใจ ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมกรณีตัวอย่างเรื่อง ดวงใจ ในวันนี้

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. ใบความรู้เรื่อง ดวงใจ (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ใบงานเรื่อง ดวงใจ (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. แบบฝึกหัดก่อนหลังกิจกรรมเรื่อง ดวงใจ

การวัดผลและประเมินผล

7. การสังเกต
 - การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
 - การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน
8. การตรวจผลงานนักเรียน
 - การตรวจใบงาน
 - แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฏฐธิดา ศรีพิมลปาณี)

ใบงานเรื่อง ดวงใจ

ให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ดวงใจทำถูกหรือไม่ ที่เตือนเพื่อนในการหยิบเอกสาร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่า ดวงใจเป็นคนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนดวงใจ ซึ่งไม่ช่วยงานเลย แล้วคุณครูกล่าวคำขบใจนักเรียนทุกคน นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง การยัดมันในกฎเกณฑ์ (ดวงใจ)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. บุคคลใดในข้อต่อไปนี้ขาดความรับผิดชอบ
 - ก. ย้ายเตรียมอุปกรณ์การเรียนที่ครูกำหนดขึ้นมาวางบนโต๊ะก่อนครูเข้าสอน
 - ข. ดาคิดว่าชุดนักเรียนไม่ต้องซักให้สะอาดมากก็ได้เพราะเราใส่เดี๋ยวกี่เลอะอีก
 - ค. ยืมนำของเล่นมาเล่นกับเพื่อน ๆ แล้วจะเก็บกลับคืนทุกครั้ง เพื่อนๆจึงคิดว่ายืมหวงของเล่น
 - ง. นิดไม่เข้าใจในบทเรียนที่เพิ่งเรียนผ่านมาจึงพยายามอ่านหนังสือ ทำความเข้าใจ
2. เพราะสาเหตุใดที่นักเรียนจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
 - ก. อยากไปเล่นกับเพื่อนเร็ว ๆ
 - ข. อยากได้คะแนนสูง ๆ
 - ค. มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
 - ง. มีความอดทน
3. ในช่วงพักเวลา ขณะที่ครูไม่อยู่ กลุ่มของแมวช่วยกันทำความสะอาดสนาม ส่วนกลุ่มของมดวิ่งเล่นกันอยู่ พอครูกลับมาถึงจึงเริ่มลงมือทำ ถ้าเป็นนักเรียน นักเรียนจะเลือกปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ตั้งใจทำความสะอาดตามที่ได้รับมอบหมายถึงแม้ว่าครูจะไม่อยู่ก็ตาม
 - ข. เมื่อครูไม่อยู่ก็ไม่ต้องทำ รอให้ครูกลับมาค่อยทำ
 - ค. ทำบ้าง เล่นบ้าง อย่างไม่รู้ได้เดี๋ยวกี่เสร็จ
 - ง. ให้กลุ่มอื่น ๆ ทำกันไป เราไม่ต้องทำ
4. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด
 - ก. พยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ถึงแม้จะออกมาไม่ดีนักเพราะเราไม่ถนัดในงานนี้
 - ข. ไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ เพราะเป็นงานที่เราไม่มีความถนัด
 - ค. แบ่งงานให้เพื่อนในกลุ่มทำงานเรียบร้อยแล้วทุกคน โดยตนเองไม่ต้องทำ
 - ง. เมื่อได้รับงาน ก็ทำเฉยไว้ เดียวก็มีคนอื่น ๆ ทำกันเอง
5. หน้อยดูแลรักษาเครื่องใช้ส่วนตัวตรงกับคุณธรรมข้อใด
 - ก. ความรับผิดชอบ
 - ข. ความมีระเบียบวินัย
 - ค. ความขยันหมั่นเพียร
 - ง. ความมุงานะ อดทน

6. เมื่อครูสั่งให้นักเรียนทั้งห้องร่วมกันทำบอร์ตกิจกรรม สำหรับงานโรงเรียนที่จะมีขึ้น นักเรียนควรทำอย่างไร

- ก. ให้เพื่อนบางคนที่มีความถนัดในการทำบอร์ต ทำกันไป
- ข. ร่วมมือกันทำบอร์ตกิจกรรมของห้องให้เสร็จ
- ค. ใช้เงินจ้างให้เพื่อนห้องอื่นๆ ทำให้เสร็จ
- ง. ไม่ต้องทำก็ได้ เพราะของห้องอื่น ๆ ก็มีเยอะแล้ว

7. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

- ก. เดินเข้าแถวกับเพื่อน ๆ เพื่อเข้าห้องเรียน
- ข. ถอดรองเท้าทิ้งไว้ที่หน้าห้องเรียนก่อน เพราะเดี๋ยวต้องรีบใส่ไปที่อื่นต่อ
- ค. กินข้าวเสร็จแล้ววางจานทิ้งไว้ เพราะต้องรีบไปเรียนต่อ
- ง. ฝากให้เพื่อนเก็บหนังสือไปไว้ที่ชั้นหนังสือ

8. เราต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของห้องเรียนเพราะสาเหตุใด

- ก. เพราะสร้างความสามัคคี
- ข. เพราะมีความรับผิดชอบ
- ค. เพราะมีความร่วมมือดี
- ง. เพราะมีความขยัน หมั่นเพียร

9. ข้อใดที่นักเรียนควรปฏิบัติตามมากที่สุด

- ก. มีหน้าที่ทำเวรในวันศุกร์ เราก็กทำทุกครั้งไม่เคยหนีเวร
- ข. ดูรายการทีวีที่ตนชอบก่อน แล้วจึงทำการบ้าน
- ค. ให้พี่ทำการบ้านให้ เพราะ เราทำเองไม่ได้
- ง. พยายามหาทางให้คนอื่นทำงานให้เราจะได้มีงานส่ง

10. แมวได้รับคำสั่งให้จัดของในห้องในเรียบร้อยในช่วงพักกลางวัน แมวจึงรีบทานข้าวแล้วมาเก็บของให้เสร็จ ที่แมวทำเช่นนี้เพราะเหตุใด

- ก. มีความจริงใจ
- ข. มีความรับผิดชอบ
- ค. มีความขยันหมั่นเพียร
- ง. มีความเสียสละ

เฉลย

1. ข	2. ค	3. ก	4. ก	5. ก
6. ข	7. ก	8. ข	9. ก	10. ข

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เรื่อง สมชายหมีทหาร

สาระ กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ทั้งในด้านต่อตนเองและสังคม ดังนั้นในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อจะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่คู่กับตัวผู้เรียนตลอดไปและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พัฒนาความรับผิดชอบในด้าน

1. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของการทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบด้านการงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่อ

อุปสรรค

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ทักทายและพูดคุยกับนักเรียนถึงเรื่อง ความสำคัญของความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยถามนักเรียนว่า “ใครเคยทำอะไรที่ยากลำบากด้วยตนเองจนสำเร็จบ้าง ให้นักเรียนบอกให้เพื่อนในห้องเรียนฟัง” (เพื่อเป็นการเชื่อมโยงนักเรียนให้เข้าสู่กิจกรรมที่จะทำในวันนี้และกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. เมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบแล้ว ก็นำเด็กนักเรียนเข้าสู่กิจกรรม เรื่องสมชายหนีทหาร โดยพูดว่า “นักเรียนทุกคนคงได้ฟังคำตอบจากเพื่อนไปแล้วนะคะ และวันนี้เราจะมาทำกิจกรรมเรื่องสมชายหนีทหาร กันโดยใช้บทบาทสมมติกันค่ะ”

3. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดก่อนกิจกรรมเรื่อง สมชายหนีทหาร

ขั้นดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงกติกาและข้อปฏิบัติในการทำกิจกรรม โดยพูดว่า “ในวันนี้ นะคะ เราจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และคราวนี้เราจะหาอาสาสมัครของแต่ละกลุ่ม มาแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง สมชายหนีทหาร โดย พี่ต้องการ ผู้ที่จะมารับบทแม่ 1 คน บทพ่อ 1 คน และบทลูกสาว 1 คน โดยระหว่างนี้ พี่จะแจกใบความรู้ เรื่อง สมชายหนีทหาร และในระหว่าง

ที่พี่ทำการชักซ้อมบทให้ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มที่จะมาแสดงบทบาทสมมติ พี่ขอให้ทุกกลุ่มอ่านทำความเข้าใจในเรื่อง สมชายหนีทหาร และขอให้แต่ละกลุ่มคิดว่าเรื่อง สมชายหนีทหารนี้ ควรจะจบแบบใด แล้วพี่ก็จะให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มที่ทำการแสดง มาแสดงตามบทที่แต่ละกลุ่มได้คิดไว้ว่าจะให้เรื่องสมชายหนีทหารจบลงแบบใดนะคะ และเมื่อนักแสดงบทบาทสมมติทำการแสดงจบแล้ว ก็ขอให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนตอนจบของเรื่องสมชายหนีทหารตามความคิดของนักเรียนลงในใบงานเรื่อง สมชายหนีทหารด้วยนะคะ”

2. ในระหว่างนี้ให้นักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน และผู้ดำเนินกิจกรรมชักซ้อมบทให้ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มที่จะมาแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง สมชายหนีทหาร

3. ทำการแสดงบทบาทสมมติ โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นผู้เล่า เรื่อง สมชายหนีทหาร โดยมีเนื้อเรื่องดังนี้ “พู่นี่แม่จะต้องพาพี่สมชายไปเกณฑ์ทหารที่อำเภอ ฉันบอกแม่ว่าฉันจะนอนแต่หัวค่ำเพื่อตื่นนอนแต่เช้า เพื่อจะตามแม่ไปส่งพี่สมชายที่อำเภอด้วย ขณะที่ฉันกำลังนั่งคุยอยู่กับแม่นั้น พ่อก็วิ่งกระหืดกระหอบมาและบอกแม่ว่า “เจ้าสมชายมันหนีไปแล้ว ฝากจดหมายเพื่อนไว้ฉบับเดียว มันบอกว่ามันไม่อยากเป็นทหารกลัวไปลำบาก” พอพ่อพูดจบ แม่ก็ร้องไห้โฮ ฉันสงสารแม่มาก แล้วเราจะทำยังไงต่อเนะ”

4. เมื่อผู้ดำเนินกิจกรรมเล่าเรื่องจบก็ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาทำการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อต่อเรื่องให้จบตามความคิดของแต่ละกลุ่ม และเมื่อนักแสดงบทบาทสมมติทำการแสดงจบแล้วก็ให้ผู้ดำเนินกิจกรรมและนักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงเรื่องสมชายหนีทหารว่าเรื่องควรจะจบลงอย่างไร และผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวคำชมเชยแก่นักเรียนที่ออกมาแสดงบทบาทสมมติ รวมทั้งกล่าวคำชมเชยแก่นักเรียนทุกคนที่ช่วยกันหาคำตอบให้เรื่องสมชายหนีทหารจบลงได้ตามความคิดเห็นของทุกคน

ขั้นสรุป

1. ร่วมกันสรุปถึงความรู้ที่ได้ทำกิจกรรมในวันนี้ โดยพูดว่า

1.1 “ในการทำกิจกรรมครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบในด้านอะไรคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.2 “นักเรียนได้ความรู้หรือข้อคิดอะไรบ้างจะเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

1.3. “และเราจะนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้างคะ” (เปิดโอกาสให้นักเรียนตอบและกล่าวคำชมเชยเมื่อนักเรียนตอบคำถาม)

2. ร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตรงเวลา

“กิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของความรับผิดชอบต่อด้านความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และพี่ทุกคนสามารถข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ นำไป

ปฏิบัติใช้ได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และในการทำกิจกรรมในครั้งนี้ ที่นักเรียนทุกคนสามารถทำกิจกรรมสำเร็จลุล่วงมาได้ก็เพราะว่านักเรียนทุกคน ตระหนักถึงความสำคัญของความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และฝึกขอให้ทุกคนนำความรู้ที่ได้ในการทำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และก่อนจะเลิกกิจกรรมในวันนี้ฝึกให้นักเรียนทุกคน ทำแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ด้วยนะคะ ขอขอบคุณค่ะ”

3. แจกแบบฝึกหัดหลังกิจกรรมเรื่อง สมชายหนีทหาร ให้นักเรียนทำ เป็นการจบการปฏิบัติกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง สมชายหนีทหาร ในวันนี้

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. ใบความรู้เรื่อง สมชายหนีทหาร (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
2. ใบงานเรื่อง สมชายหนีทหาร (กระทรวงศึกษาธิการ : 2531)
3. แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมเรื่อง สมชายหนีทหาร

การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

- การประเมินพฤติกรรม ตั้งใจและใส่ใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- การประเมินพฤติกรรม การสนทนาตอบคำถามของนักเรียน

การตรวจผลงานนักเรียน

- การตรวจใบงาน
- แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นางสาวณัฏฐณิชา ศรีพิมลปาณี)

ใบความรู้เรื่อง สมชายหนีทหาร

“ ฟรุ้งนี่แม่จะต้องพาพี่สมชายไปเกณฑ์ทหารที่อำเภอ ฉันบอกแม่ว่าฉันจะนอนแต่หัวค่ำเพื่อตื่นนอนแต่เช้า เพื่อจะตามแม่ไปส่งพี่สมชายที่อำเภอด้วย ขณะที่ฉันกำลังนั่งคุยอยู่กับแม่นั้น พ่อก็วิ่งกระหืดกระหอบมาและบอกแม่ว่า “เจ้าสมชายมันหนีไปแล้ว ฝากจดหมายเพื่อนไว้ฉบับเดียว มันบอกว่ามันไม่

อยากเป็นทหารกลัวไปลำบาก” พอพ่อพูดจบ แม่ก็ร้องไห้โฮ ฉันสงสารแม่มาก แล้วเราจะทำยังไงต่อ
นะ ”

ใบงานเรื่อง สมชายหนีทหาร

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนตอนจบของเรื่องสมชายหนีทหารตามความคิดของนักเรียนว่าเรื่องสมชายหนี
ทหารนี้ควรจะจบลงอย่างไร

[illegible]

แบบฝึกหัดก่อนและหลังกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เรื่อง ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (สมชายหิณฑหาร)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. นักเรียนชอบทำงานด้วยตนเอง แสดงว่านักเรียนเป็นอย่างไร

ก. มีระเบียบวินัย	ข. มีความเสียสละ
ค. มีความรับผิดชอบ	ง. มีความซื่อสัตย์ สุจริต

2. ถ้านักเรียนเห็นเพื่อนตั้งใจทำงานด้วยตนเอง นักเรียนจะพยายามทำบ้างเพราะเหตุใด

ก. จะได้คะแนนดี	ข. อยากรับผิดชอบงานของตน
ค. อยากจะเลียนแบบเพื่อน	ง. อยากได้รับคำชมเชย

3. ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่เก่งในการเรียน แต่นักเรียนก็พยายามทำการบ้านของตนเองโดยไม่ลอกใคร แสดงว่านักเรียนเป็นอย่างไร

ก. รับผิดชอบดี	ข. เรียนหนังสือดี
ค. อดทนดี	ง. รักความยุติธรรมดี

4. เปิดทำงานฝีมือไม่เก่ง จึงให้เพื่อนทำให้ แล้วเปิดแบ่งขนมตอบแทนให้เพื่อนเปิดเป็นคนอย่างไร

ก. มีเมตตา กรุณา	ข. เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่
ค. ขาดความสุขุม รอบคอบ	ง. ขาดความรับผิดชอบ ย่อท้อต่ออุปสรรค

5. เมื่อได้รับมอบหมายให้รดน้ำต้นไม้ นักเรียนจะเลือกทำอะไร

ก. รดงานที่ได้รับมอบหมายทันทีด้วยตัวเอง	
ข. ไม่ทำเพราะจะต้องดูรายการโทรทัศน์ที่ตนชอบก่อน	
ค. ให้คนอื่นทำแทนเพราะไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง	
ง. เฉย ๆ ทำไม่รู้เรื่องเพราะไม่ใช่หน้าที่ของตน	

6. “ทำไมห้องเรียนถึงได้รกอย่างนี้ละ แล้วใครจะเป็นคนทำความสะอาดล่ะ” แมวพูดกับเพื่อน ๆ เช่นนี้ แสดงว่าแมวเป็นเช่นไร

ก. รักความสะอาด	ข. ขาดความรับผิดชอบ
-----------------	---------------------

ค. ช่างสังเกต

ง. ไม่มีระเบียบวินัย

7. นกพยายามอ่านหนังสือทบทวนบทเรียนด้วยตนเองทุกครั้ง หากไม่เข้าใจในบทเรียนที่เรียนมา ที่นกประพจน์เช่นนี้เพราะสาเหตุใด

ก. เห็นคุณค่าของความรับผิดชอบ

ข. ไม่มีใครช่วยให้ลอกการบ้าน

ค. กลัวจะเรียนไม่ทันเพื่อน

ง. มีความมุ่งมั่นในการเรียน

8. แต่งตั้งใจทำการบ้านด้วยตนเองทุกครั้ง ไม่เคยลอกการบ้านเพื่อนเลยแม้ว่าการบ้านจะยากแค่ไหนก็ตาม แต่งมีคุณธรรมข้อใด

ก. ความเสียสละ

ข. ความมีระเบียบวินัย

ค. ความรับผิดชอบ

ง. ความเมตตา กรุณา

9. ครูสั่งให้นักเรียนวาดภาพสีน้ำส่งในวิชาศิลปะ แต่นักเรียนไม่มีความถนัดในการวาดภาพสีน้ำ นักเรียนจะอย่างไร

ก. วาดภาพสีเทียนไปส่งครูแทน

ข. ให้เพื่อนวาดภาพให้ เพราะเพื่อนทำได้ดี

ค. ไม่ต้องทำส่ง เพราะทำไม่ได้

ง. พยายามวาดเองแม้ไม่ดีนัก แล้วนำส่งครู

10. นักเรียนเห็นเพื่อนพยายามทำงานส่งครูด้วยตัวของเขาเอง นักเรียนจะทำเช่นนั้นบ้างเพราะเหตุใด

ก. ชอบเลียนแบบเพื่อน

ข. อยากได้คะแนนดี

ค. อยากให้เพื่อนและครูรัก

ง. อยากรับผิดชอบงาน

เฉลย

1. ค

2. ข

3. ก

4. ง

5. ก

6. ข

7. ก

8. ค

9.

10. ง

แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

คู่มือการใช้แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความรับผิดชอบของของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ใช้วัดความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. ลักษณะของแบบสอบถามความรับผิดชอบของของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามใช้ภาษาที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ จำนวน 32 ข้อ

3. เกณฑ์การให้คะแนน

1 คะแนน สำหรับ ข้อคำถามที่นักเรียนตอบถูก

0 คะแนน สำหรับ ข้อคำถามที่นักเรียนตอบผิด

4. เวลาที่ใช้ในการทำแบบวัด 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อวัดความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

วิธีการการดำเนินใช้คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

1.ศึกษาคู่มือการใช้และรายละเอียดในคู่มือการใช้แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้ละเอียด

2. จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อย

2.1 สถานที่และอุปกรณ์ในการทำ แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2.1.1 จัดสถานที่ในการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้อยู่ในสภาพบรรยากาศที่อากาศถ่ายเทสะดวก จัดโต๊ะและเก้าอี้ให้อยู่ในระยะห่างพอสมควร เพื่อป้องกันการทุจริตของนักเรียนในการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

2.1.2 จัดเตรียมแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และดินสอหรือปากกาให้เพียงพอต่อจำนวนเด็ก

2.1.3 นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน

3. เสริมสร้างบรรยากาศให้มีความเป็นกันเองกับเด็กนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนลดความวิตกกังวลและให้ความร่วมมือในการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

4. ก่อนให้นักเรียนทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้นักเรียนปฏิบัติภารกิจส่วนตัวให้เสร็จเรียบร้อยก่อนทุกครั้ง
5. อธิบายขั้นตอนและวิธีทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้เด็กเข้าใจ

แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงบนข้อที่ถูกต้อง

1. เมื่อนักเรียนได้รับงานที่ครูประจำชั้นมอบหมายให้ทำ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่ต้องรีบทำก็ได้ เพราะครูไม่ดุ
- ข. รอให้เพื่อน ๆ ทำก่อน เราค่อยทำตามเพื่อน
- ค. ตั้งใจทำงานที่ครูกำหนดให้เสร็จก่อนเล่นกับเพื่อน
- ง. ให้เพื่อนที่เรียนเก่งทำให้

2. ข้อใดที่นักเรียนควรปฏิบัติตามมากที่สุด

- ก. กมลชนกมีหน้าที่ต้องทำเวรในวันศุกร์ และเธอก็ทำทุกครั้งไม่เคยหนีเวร
- ข. เสาวรสดูรายการทีวีที่ตนชอบก่อน แล้วจึงทำการบ้าน
- ค. ลักขณาลอกการบ้านเพื่อน เพื่อจะได้มีการบ้านส่งทันเวลา
- ง. ถูกทุกข้อ

3. นิรมลมีหน้าที่ทำความสะอาดห้องน้ำแต่นิรมลไม่ชอบจึงเดินช้า ๆ เพื่อให้เพื่อนไปถึงก่อน เพื่อจะได้ไม่ต้องทำงาน แสดงว่านิรมลเป็นคนอย่างไร

- ก. สุขุมและรอบคอบในการทำงาน
- ข. ขาดความรับผิดชอบ
- ค. ไม่ซื่อสัตย์สุจริต
- ง. เสียสละ

4. ใครเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ

- ก. ปู่ทำการบ้านเสร็จก่อนเข้านอนทุกวัน
- ข. ยุ่นช่วยต๋องรดน้ำต้นไม้ที่โรงเรียน
- ค. เอกชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์
- ง. เก่งบริจาคเสื้อผ้าให้เด็กยากจน

5. การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงแสดงว่าเป็นคนอย่างไร

- ก. มีระเบียบวินัย
- ข. มีความขยันหมั่นเพียร
- ค. มีความรับผิดชอบ
- ง. เสียสละ

6. ความรับผิดชอบต่อการเรียนตรงกับข้อใด

- ก. จัดหนังสือเข้าเก็บในชั้นหนังสือ
- ข. ลอกการบ้านเพื่อน เพื่อให้มีส่งตรงเวลา
- ค. ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
- ง. ทำการบ้านให้เพื่อนที่เรียนหนังสือไม่เก่ง

7. ในช่วงโมงงานเกษตร ขณะที่ครูไม่อยู่ กลุ่มของแมวช่วยกันทำแปลงผักทุกคน ส่วนกลุ่มของมดวิ่งเล่นกันอยู่ พอครูกลับมาถึงจึงเริ่มลงมือทำแปลงผัก ถ้าเป็นนักเรียน นักเรียนจะเลือกปฏิบัติอย่างไร

- ก. ตั้งใจทำแปลงผักตามที่ได้รับมอบหมายถึงแม้ว่าครูจะไม่อยู่ก็ตาม
- ข. เมื่อครูไม่อยู่ก็ไม่ต้องทำ รอให้ครูกลับมาก่อนค่อยทำ
- ค. ทำบ้าง เล่นบ้าง อย่างไม่รู้ได้เดี๋ยวก็เสร็จ
- ง. ให้เพื่อนกลุ่มอื่นช่วยทำ

8. ปานไม่ยอมไปโรงเรียนเพราะว่าทำการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ไม่เสร็จ จึงแกล้งทำเป็นปวดท้อง เพื่อที่จะไม่ต้องไปโรงเรียน นักเรียนคิดว่าปานเป็นคนอย่างไร

- ก. ฉลาด รอบครอบ
- ข. ไม่ซื่อสัตย์ สุจริต
- ค. ไม่มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
- ง. ถูกทุกข้อ

9. ครูสั่งงานให้นักเรียนทำ แล้วกำหนดว่า “ให้ส่งพรุ่งนี้เช้า” ปรากฏว่าอันส่งไม่ทันเวลาที่ครูกำหนด แสดงว่าอันเป็นคนอย่างไร

- ก. เรียนไม่เก่ง
- ข. ไม่ตรงต่อเวลา
- ค. เกียจคร้านขาดความขยันหมั่นเพียร
- ง. อดทนต่อการทำงาน

10. เมื่อนักเรียนได้รับมอบหมายจากครูให้ไปซื้อของช่วงพักกลางวัน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. รีบทำจะได้มีเวลาเที่ยวเล่นสบาย ๆ
 - ข. รีบไปซื้อของให้เรียบร้อย แล้วมาเข้าชั้นเรียนให้ทันเวลา
 - ค. ไม่ต้องรีบมาก เข้าชั้นเรียนช้าหน่อยคงไม่เป็นไร
 - ง. ให้เพื่อนไปซื้อแทน
11. นิดมักได้รับคำชมว่าทำงานส่งตรงเวลาทุกครั้ง แสดงว่านิดเป็นคนอย่างไร
- ก. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
 - ข. เป็นตัวอย่างในการเสียสละ
 - ค. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
 - ง. มีความอดทนต่อการทำงานน้อย
12. “ตรงต่อเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา ตรง ตรง ตรงเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา เราเกิดมาเป็นคน ต้องหมั่นฝึกฝนให้ตรงเวลา วันคืนไม่คอยท่า วันเวลาไม่เคยคอยใคร ” เนื้อเพลงนี้แสดงถึงคุณธรรมข้อใด
- ก. ความซื่อสัตย์
 - ข. ความขยันหมั่นเพียร
 - ค. ความรับผิดชอบ
 - ง. เสียสละ
13. ครูสั่งให้นักเรียนทำรายงานส่งก่อนชั่วโมงเรียนในตอนบ่าย นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. ส่งรายงานตอนบ่ายในตอนเริ่มชั่วโมงเรียน
 - ข. ส่งรายงานกับครูก่อนในช่วงเช้าก่อนจะถึงชั่วโมงเรียนในตอนบ่าย
 - ค. รอให้เพื่อน ๆ ส่งให้ครบก่อนแล้วค่อยออกจากเพื่อนเพื่อส่งครู
 - ง. ให้เพื่อนเรียนช่วยทำ
14. เมื่อนักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันเวลา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- ก. เมื่อทำได้ตรงเวลาก็สบายใจ
 - ข. เหนื่อยนะถ้าจะต้องส่งให้ทันเวลา
 - ค. กังวลกลัวว่าเราจะทำได้ไม่ดี
 - ง. ห่วงวิตกกังวลได้คะแนนไม่ดี
15. ใครเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลามากที่สุด

- ก. ปูนาโรงเรียนสาย เพราะว่าต้องช่วยแม่ขายโจ๊กในตอนเช้า
- ข. เสาวนีย์ไปวัดทุกวันอาทิตย์
- ค. นิพนธ์ไม่เคยมาโรงเรียนสายเลย
- ง. ถูกทุกข้อ

16. การที่นักเรียนมาโรงเรียนทันเสมอ และทำงานเสร็จตรงต่อเวลาทุกครั้ง แสดงว่านักเรียนเป็นคนเช่นไร

- ก. มีความรับผิดชอบด้านการตรงต่อเวลา
- ข. มีความรับผิดชอบด้านการเสียสละ
- ค. มีความรับผิดชอบด้านชื่อเสียง
- ง. ถูกทุกข้อ

17. เพื่อนเข้าแถวเรียบร้อยเดินกลับบ้าน แต่มีนาไม่ปฏิบัติตามกฎโดยไม่ยอมเข้าแถว นักเรียนควรทำอย่างไรกับมีนา

- ก. บอกให้มีนาทำตามกฎระเบียบ โดยให้กลับมาเข้าแถวก่อน
- ข. เดินตามมีนาไป เพราะมีนาไปได้เราก็ก็น่าไป
- ค. เลิกเข้าแถว เพราะไม่มีใครอยากเข้าแถวเลย
- ง. เนี่ยๆทำเป็นไม่สนใจ

18. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

- ก. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้ว เก็บหนังสือเข้าที่
- ข. เล่นของเล่นแล้ว ยังไม่ต้องรีบเก็บเพราะจะมาเล่นต่ออีก
- ค. วันนี้เป็นเวรทำความสะอาดของเราแต่ไม่ต้องทำก็ได้เพราะมีคนทำเยอะแล้ว
- ง. เล่นเกมส์ทุกวัน เพราะ จะได้เอาไปคุยกับเพื่อนๆที่โรงเรียนได้

19. โรงเรียนมีกฎระเบียบให้ผูกโบว์สีน้ำเงินได้สี่เดียว เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนผูกโบว์สีชมพูมานักเรียนจะอย่างไร

- ก. ขอร้องให้แม่ซื้อโบว์สีชมพูให้บ้างแล้วผูกมาโรงเรียน
- ข. ไปฟ้องครู ให้ทำโทษเพื่อนคนนั้น
- ค. ไปบอกเพื่อนว่า ทางโรงเรียนอนุญาตให้ผูกโบว์สีน้ำเงินได้สี่เดียว
- ง. ไม่สนใจเพราะว่าเป็นเรื่องของคนอื่นไม่ใช่เรื่องของเร

20. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

- ก. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้วยังไม่ต้องเก็บเข้าที่ เพราะต้องกลับมาอ่านอีกครั้งตอนเย็น
- ข. เมื่อมีคนรับใช้แล้วเราก็ไม่ต้องทำงานบ้านอีก เพราะมีหน้าที่เรียนแต่เพียงอย่างเดียว
- ค. ขวัญตาเห็นเพื่อนเด็ดดอกไม้ในโรงเรียน จึงเข้าไปเตือนว่าเป็นการทำผิดกฎของโรงเรียน
- ง. รอให้เพื่อน ๆ ส่งงานให้ครบก่อนแล้วค่อยออกจากเพื่อนเพื่อส่งครู

21. ข้อใดควรปฏิบัติมากที่สุด

- ก. เก็บของวางเป็นที่ เป็นทางทำให้หยิบใช้ได้ง่าย
- ข. เล่นของเล่นแล้ว ยังไม่ต้องรีบเก็บเพราะจะมาเล่นต่ออีก
- ค. ลอกคำตอบจากเพื่อนที่เรียนเก่งจะทำให้ได้คะแนนดี
- ง.เด็ดดอกไม้ที่โรงเรียนไปฝากผู้ปกครองที่บ้าน

22. บุคคลใดในข้อต่อไปนี้ขาดความรับผิดชอบ

- ก. ย้ายเตรียมอุปกรณ์การเรียนที่ครูกำหนดขึ้นมาวางบนโต๊ะก่อนครูเข้าสอน
- ข. ดาผูกโบว์สีน้ำเงินตามกฎระเบียบของโรงเรียน
- ค. ยืมนำของเล่นมาเล่นกับเพื่อน ๆ แล้วจะเก็บกลับคืนทุกครั้ง เพื่อนๆจึงคิดว่ายืมหวงของเล่น
- ง. ชินให้แม่ทำการบ้านให้เพราะว่าตนเองทำไม่เป็น

23. ข้อใดถูกต้องที่สุด

- ก. แนนใส่รองเท้าแตะมาโรงเรียนเสมอ
- ข. เก่งเด็ดดอกไม้ในโรงเรียนไปให้นานา
- ค. ในการทำงานกลุ่มจุ่มปฏิบัติตามกฎของกลุ่มทุกครั้ง
- ง. ชัยลอกการบ้านให้เพื่อนเพราะสงสารเพื่อนที่ทำงานไม่ทัน

24. ข้อใดถูกต้องที่สุด

- ก. แว่วทิ้งขยะตามมุมตึก
- ข. จอยให้คุณแม่ช่วยทำการบ้านภาษาอังกฤษ
- ค. ศรุตทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง
- ง. เปรมแอบหยิบดินสอของเพื่อนในขณะที่เพื่อนไม่อยู่

25. “ทำไมห้องนอนเรสกปรกอย่างนั้นะ แม่ไม่ทำความสะอาดให้เราบ้างเลย” นักเรียนคิดว่าคนที่พูดประโยคนี้เป็นคนเช่นไร

- ก. ช่างสังเกต
- ข. ไม่มีระเบียบวินัย
- ค. ย่อท้อต่ออุปสรรค ไม่ทำงานด้วยตนเอง
- ง. ละเอียดยรอบคอบ

26. ในช่วงเวลาเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนนักเรียนจะอย่างไร

- ก. คุยกับเพื่อน เพราะเพื่อนเข้าใจเหมือนกัน
- ข. รอฟังต่อไปก่อนว่าจะเข้าใจหรือไม่
- ค. ขอให้ครูอธิบายให้ฟังใหม่อีกครั้ง
- ง. ให้พี่ที่เรียนเก่งทำให้

27. ในช่วงเวลาเรียนงานประดิษฐ์ ครูสอนให้แกะสลักใบไม้จากผลแตงกวา สมศรีทำไม่ได้จึงให้สมรทำ และแบ่งส้อมให้สมรกิน เมื่อสมรแกะสลักใบไม้เสร็จสมศรีจึงเอาไปส่งครู แสดงว่าสมศรีเป็นคนอย่างไร

- ก. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- ข. มีความรอบคอบในการทำงาน
- ค. ย่อท้อต่ออุปสรรคและไม่มีความรับผิดชอบต่องานของตน
- ง. ทำอาหารเก่ง

28. ผึ้งรีดขุดนักเรียนด้วยตนเอง ลักษณะของผึ้งตรงกับคุณธรรมข้อใด

- ก. เมตตา กรุณา
- ข. มีระเบียบวินัย
- ค. มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง
- ง. เสียสละ

29. โขคเป็นคนเอาใจใส่ต่อการเรียน พยายามอ่านหนังสือในวิชาเรียนที่ไม่เข้าใจ จนเข้าใจได้ดีขึ้นแสดงว่าเขาเป็นอย่างไร

- ก. มีความรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
- ข. มีความซื่อสัตย์สุจริต
- ค. มีระเบียบวินัย
- ง. เสียสละ

30. บุคคลในข้อใดไม่ควรปฏิบัติตาม

- ก. วิทย์ส่งสารเพื่อนที่ทำข้อสอบไม่ได้ วิทย์จึงให้เพื่อนลอกข้อสอบ

- ข. มาฉิเห็นเศษกระดาษตกอยู่ เธอจึงเก็บไปทิ้งลงในถังขยะ
 - ค. วลีทำงานที่ครูมอบหมายให้เสร็จก่อนกำหนด
 - ง. วีรินทร์เตรียมอุปกรณ์การเรียนก่อนคุณครูเข้ามาสอนเสมอ
31. การที่นักเรียนตั้งใจทำการบ้าน พยายามทำให้เสร็จด้วยตนเอง แสดงว่านักเรียนมีคุณธรรมข้อใด
- ก. มีความรับผิดชอบด้านความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเอง
 - ข. มีความเมตตากรุณาด้านความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเอง
 - ค. มีความเสียสละด้านความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเอง
 - ง. มีความมีวินัยด้านความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเอง
32. ข้อใดถูกต้องที่สุด
- ก. อ้อยทำการบ้านไม่เสร็จในตอนเย็น จึงคิดว่าจะไปทำต่อที่โรงเรียนในตอนเช้า
 - ข. ต้องตาถึงขยะไว้ที่ใต้ต้นไม้ตอนที่ไม่มีใครเห็น
 - ค. ธวัชชย์ลอกคำตอบจากเพื่อนที่เรียนเก่งเพื่อจะให้ได้คะแนนดี
 - ง. ศิวต์ไม่เข้าใจในบทเรียน จึงไปขอร้องให้คุณครูอธิบายให้ฟังอีกครั้ง

ข้อ.1	ค	ข้อ.2	ก	ข้อ.3	ข	ข้อ.4	ก	ข้อ.5	ค
ข้อ.6	ค	ข้อ. 7	ก	ข้อ.8	ค	ข้อ.9	ข	ข้อ.10	ข
ข้อ.11	ค	ข้อ.12	ค	ข้อ.13	ข	ข้อ.14	ก	ข้อ.15	ค
ข้อ.16	ก	ข้อ.17	ก	ข้อ.18	ก	ข้อ.19	ค	ข้อ.20	ค
ข้อ.21	ก	ข้อ.22	ง	ข้อ.23	ค	ข้อ.24	ค	ข้อ.25	ค
ข้อ.26	ค	ข้อ.27	ค	ข้อ.28	ค	ข้อ.29	ก	ข้อ.30	ก
ข้อ.31	ก	ข้อ.32	ง						

ภาคผนวก ข

- ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามความรับผิดชอบ
- ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรับผิดชอบ
- ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามความรับผิดชอบ
- ค่าความยากง่ายเป็นรายข้อของแบบสอบถามความรับผิดชอบ
- คะแนนจากการทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ตาราง 11 แสดงการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ของ
แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

องค์ประกอบด้าน	ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	1	+1	+1	+1	3	1
	2	+1	+1	+1	3	1
	3	+1	+1	+1	3	1
	4	+1	+1	+1	3	1
	5	+1	+1	+1	3	1
	6	+1	+1	+1	3	1
	7	+1	+1	+1	3	1
	8	+1	+1	+1	3	1
การตรงต่อเวลา	9	+1	+1	+1	3	1
	10	+1	+1	+1	3	1
	11	+1	+1	+1	3	1
	12	+1	+1	+1	3	1
	13	+1	+1	+1	3	1
	14	+1	+1	+1	3	1
	15	+1	+1	+1	3	1
	16	+1	+1	+1	3	1
การยืนมั่นในกฎเกณฑ์	17	+1	+1	+1	3	1
	18	+1	+1	+1	3	1
	19	+1	+1	+1	3	1
	20	+1	+1	+1	3	1

ตาราง 11 (ต่อ)

องค์กรประกอบด้าน	ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	21	+1	+1	+1	3	1
	22	+1	+1	+1	3	1
	23	+1	+1	+1	3	1
	24	+1	+1	+1	3	1
ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	25	+1	+1	+1	3	1
	26	+1	+1	+1	3	1
	27	+1	+1	+1	3	1
	28	+1	+1	+1	3	1
	29	+1	+1	+1	3	1
	30	+1	+1	+1	3	1
	31	+1	+1	+1	3	1
	32	+1	+1	+1	3	1

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

องค์ประกอบด้าน	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	1	0.2	5	0.3
การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	2	0.7	6	0.4
การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	3	0.5	7	0.5
การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	4	0.6	8	0.2
การตรงต่อเวลา	9	0.2	13	0.5
การตรงต่อเวลา	10	0.2	14	0.2
การตรงต่อเวลา	11	0.2	15	0.4
การตรงต่อเวลา	12	0.3	16	0.5
การยัดมั่นในกฎเกณฑ์	17	0.2	21	0.3
การยัดมั่นในกฎเกณฑ์	18	0.4	22	0.2
การยัดมั่นในกฎเกณฑ์	19	0.2	23	0.4
การยัดมั่นในกฎเกณฑ์	20	0.4	24	0.3
ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	25	0.5	29	0.2
ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	26	0.2	30	0.2
ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	27	0.2	31	0.5
ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	28	0.2	32	0.2

ตาราง 13 ค่าความยากง่ายเป็นรายชื่อของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

องค์ประกอบด้าน	ข้อ	ค่าความยากง่าย	ข้อ	ค่าความยากง่าย
ทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วง	1	0.8	5	0.5
ทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วง	2	0.5	6	0.6
ทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วง	3	0.6	7	0.3
ทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วง	4	0.6	8	0.5
ตรงต่อเวลา	9	0.3	13	0.3
ตรงต่อเวลา	10	0.2	14	0.2
ตรงต่อเวลา	11	0.4	15	0.4
ตรงต่อเวลา	12	0.3	16	0.3
การยัดมันในกฎเกณฑ์	17	0.4	21	0.3
การยัดมันในกฎเกณฑ์	18	0.6	22	0.3
การยัดมันในกฎเกณฑ์	19	0.3	23	0.4
การยัดมันในกฎเกณฑ์	20	0.4	24	0.2
ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเอง	25	0.3	29	0.2
ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเอง	26	0.2	30	0.5
ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเอง	27	0.2	31	0.3
ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานด้วยตนเอง	28	0.4	32	0.2

ตาราง 14 คะแนนจากแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

คนที่	ก่อนการใช้คู่มือ	หลังการใช้คู่มือ	$d = X_2 - X_1$	d^2
	คะแนนเต็ม 32	คะแนนเต็ม 32		
1	27	31	4	16
2	24	30	6	36
3	25	31	6	36
4	25	32	7	49
5	26	32	6	36
6	27	31	4	16
7	25	29	4	16
8	26	30	4	16
9	26	32	6	36
10	28	32	4	16
11	28	32	4	16
12	29	32	3	9
13	24	30	6	36
14	23	30	7	49
15	23	29	7	49
16	24	31	7	49
17	24	31	7	49
18	25	32	7	49
19	26	32	6	36
20	26	32	6	36
21	27	32	5	25
22	27	32	5	25
23	28	31	3	9
24	25	31	6	36
25	26	31	5	25
26	26	30	4	16
27	25	30	5	25

ตาราง 15 คะแนนจากแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คนที่	ก่อนการใช้คู่มือ	หลังการใช้คู่มือ	$d = X_2 - X_1$	d^2
	คะแนนเต็ม 32	คะแนนเต็ม 32		
1	27	32	5	25
2	25	31	6	36
3	26	30	4	16
4	31	32	1	1
5	30	32	2	4
6	25	31	6	36
7	26	32	6	36
8	27	32	5	25
9	24	32	8	64
10	24	31	7	49
11	25	32	7	49
12	26	32	6	36
13	26	32	6	36
14	27	32	5	25
15	27	32	5	25
16	25	31	6	36
17	26	32	6	36
18	30	32	2	4
19	28	32	4	16
20	28	32	4	16
21	29	32	3	9
22	29	32	3	9
23	28	32	4	16
24	27	32	5	25
25	27	30	3	9

ตาราง 15 (ต่อ)

คนที่	ก่อนการใช้คู่มือ	หลังการใช้คู่มือ	$d = X_2 - X_1$	d^2
	คะแนนเต็ม 32	คะแนนเต็ม 32		
26	27	30	3	9
27	26	31	5	25
28	28	32	4	16
29	25	30	5	25
30	24	29	5	25

ตาราง 16 คะแนนจากแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คนที่	ก่อนการใช้คู่มือ	หลังการใช้คู่มือ	$d = X_2 - X_1$	d^2
	คะแนนเต็ม 32	คะแนนเต็ม 32		
1	28	32	4	16
2	27	32	5	25
3	29	32	3	9
4	28	32	4	16
5	27	32	5	25
6	25	32	7	49
7	27	32	5	25
8	27	32	5	25
9	28	32	4	16
10	29	32	3	9
11	30	32	2	4
12	31	32	1	1
13	30	32	2	4
14	28	32	4	16
15	32	32	0	0
16	28	32	4	16
17	28	32	4	16
18	27	32	5	25
19	27	30	3	9
20	29	32	3	9
21	27	32	5	25
22	28	32	4	16
23	30	32	2	4
24	29	32	3	9
25	28	32	4	16

ตาราง 16 (ต่อ)

คนที่	ก่อนการใช้คู่มือ	หลังการใช้คู่มือ	$d = X_2 - X_1$	d^2
	คะแนนเต็ม 32	คะแนนเต็ม 32		
26	29	32	3	9
27	30	32	2	4
28	32	32	0	0
29	29	32	3	9
30	28	32	4	16
31	28	32	4	16
32	27	32	5	25
33	29	32	3	9
34	30	32	2	4
35	30	32	2	4

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวณัฐธินิชา ศรีพิมลปาณี
วันเดือนปีเกิด	17 เมษายน 2524
สถานที่เกิด	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	20/16 ถนนบ้านปากแรต ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 70110
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	20/16 ถนนบ้านปากแรต ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 70110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ครุศาสตรบัณฑิต ดนตรีศึกษา จากสถาบันราชภัฏกาญจนบุรี
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร